

Erdészeti Lapok

Alapítva: 1862-ben

CL. évfolyam
2015. szeptember

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

www.oe.hu

A TARTALOMBÓL:

ERDEINK EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA 2014
AZ ERDÉSZSZAKMA ALAPFOGALMAIRÓL
NÉMET ERDÉSZEK A KISALFÖLDÖN, GERECSÉBEN
KITÜNTETETTEK AUGUSZTUS 20-ÁN
A KOCSÁNYOS TÖLGY ROVARVILÁGA
RIEDL GYULÁRA EMLÉKEZTÜNK

GYORSAN ↓ ↑ BIZTONSÁGOSAN

A Husqvarna XP® fűrészeket folyamatosan, nagy igénybevételnek kitéve teszteljük, amihez nélkülözhetetlen a megfelelő teljesítmény, a precizitás és a megbízhatóság. Mérnökeink a teljesítményt és gyorsaságot ötvözték a kis súllyal és az ergonómiával. Így egy jól manőverezhető gépet hoztak létre, amivel gyorsabb és biztonságosabb a munka.

További információ a husqvarna.hu weboldalon.

HUSQVARNA 550 XP®

Professzionális láncfűrész közepes igénybevételre tervezve.

Az AutoTune biztosítja a motor optimális működését.

50,1 cm³; 2,8 kW, 15", 4,9 kg
RevBoost™ • Low Vib • Air Injection®

A harmadik oldal

Hogyan tovább Erdőmérnöki Kar?

Az utóbbi betekben az írott és elektronikus sajtóban többször, többféle megközelítésben is szó volt a Nyugat-magyarországi Egyetemről, esetenként az Erdőmérnöki Karról is. Valószínű a híreket kiemelt figyelemmel követték az Erdészeti Lapok olvasói is.

Időközben több dolog tisztázódott, illetve minisztériumi/egyetemi döntést követően megindultak a változások. Ezek közül az egyetem szempontjából leglényegesebb változás több kar kiválása. Kezdődött mindez a Geoinformatikai Kar (Székesfehérvár) tavalyi távozásával és folytatódik idén a mosonmagyaróvári (Mezőgazdasági és Élelmiszer-tudományi Kar, MÉK) és a győri (Apácai Csere János Kar, AK) karok kiválásával. Bár döntés született a szombathelyi karok rövid távú maradásáról is, a közép- és hosszú távú tervek ebben az esetben erősen bizonytalanok.

Hogyan érinti mindez az Erdőmérnöki Kart? Nebéz ezt most megítélni. Bizonyára lesznek bátrányai (pl. szoros oktatási és kutatási együttműködés volt, illetve van az Erdőmérnöki Kar és a MÉK között), de reményeink szerint az előnyök lesznek túlsúlyban.

A karra most is jellemző a kettősség. Egyrészt többször elhangzott, hogy az unikális erdőmérnök-képzésre igenis szükség van, azt a különböző kormányzati szintek is támogatják. Másrészt viszont, az életbe léptetett – esetenként erősen túlzó – fiskális szabályok szinte lehetetlenné teszik a mindennapi működést.

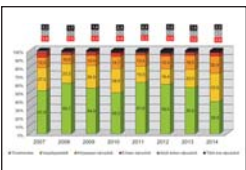
A helyzet megértéséhez azt is tudni kell, hogy a karon egyetemi tanulmányokat folytató diákoknak csupán fele erdőmérnök-hallgató, a másik fele a további négy szak (környezetmérnök, környezettan, természetvédelmi mérnök, vadgazdalmérnök) valamelyikére jár.

Feladatként most azt kaptuk, hogy az országosan csökkenő hallgatói létszám mellett újabb, a kar profiljának megfelelő képzéseket kezdeményezzünk, részben nyitva a nagyvilágra is (pl. idegen nyelvű képzések). Ez képzéseink valamennyi szintjét érintik: az alap- és mesterképzést, a doktori és a posztgraduális képzést is. Ennek részét képezi például az erdőgazdasági dolgozók és az erdészeti szakszemélyzet oktatásában való részvétel is.

Reményeink szerint a támogatási szándékok előbb-utóbb konkrét formában (pl. pályázati kiírásokban) is megjelennek, így ahogyan a korábbi években is többször pályázatokon keresztül tudtuk finanszírozni az oktatásunk jelentős részét, a jövőben is megtehetjük majd ezt. Különösen bízunk partnereink együttműködésében és támogatásában! Ehhez kívánok – magunknak is – Jó Szerencsét!

Prof. dr. Lakatos Ferenc, dékán

Tartalom

Dr. Hirka Anikó, Dr. Koltay András, Kolozs László, Szócs Levente, Dr. Csóka György: Erdéink egészségi állapota 2014-ben258

Bodor László: Az erdészszakma alapfogalmairól262

Dr. Keserű Zsolt: Látogatás az ICRAF kenyai központjában266

Dr. Bordács Sándor: Akadémiai bizottsági ülés Mátrafüreden269

Iványi Ákos, Keresztes György: Német erdészek a Kisalföldön és a Gerecsében.....271

Erdész kitüntettek augusztus 20-án273

Az Erdészeti Albizottság és az Országos Erdő Tanács ülése275

Andrési Pál: Menekültáradat az ástotthalmi erdőkben (is!)276

Dr. Csóka György, Prof. Dr. Lakatos Ferenc: A kocsányos tölgy rovarvilága.....277

Nagy László, Dr. Sárvári János: Riedl Gyulára emlékeztünk281

Garaszegi István: Az OEE Erdélyi Helyi Csoportjának alföldi tanulmányútja282

Öt éve alakult meg az Erdélyi Helyi Csoport283

Hortobágy, a magyar Gulag284

Dr. Sárvári János: Újabb adomány a Könyvtárnak284

Szakmai bemutató az Év Erdésze versenypályán285

Gerely Ferenc: A Kossuth téri tölgyfa története286

Apt Kamill: ÉDESAPÁM, Apt Ödön287

Nagy László: A palóc „Grand Canyon”292

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CL. évfolyam 9. szám (szeptember)

FŐSZERKESZTŐ: **NAGY LÁSZLÓ** • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: **DR. OROSZI SÁNDOR**

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: dr. Bartha Dénes, Haraszi Gyula, Lengyel László, Lomniczi Gergely, Puskás Lajos, dr. Sárvári János, dr. Schiberna Endre, Wisnovszky Károly

SZERKESZTŐSÉG: 1021 Budapest, Budakeszi út 91. Telefon: 06 (1) 201-6293 • Mobil: 06 (20) 330-3462 • e-mail: erdlap@oee.hu • www.erdeszetilapok.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1021 Budapest, Budakeszi út 91. • Levélcím: 1021 Budapest, Budakeszi út 91. • FELELŐS KIADÓ: **ZAMBÓ PÉTER elnök**

Tördelőszerkesztő: Balog Zoltán • Olvasószerkesztő: Rimóczi Irén • Nyomdai munkák: PR Innovation Kft., Budapest • Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2015. szeptember 2.

ISSN 1215-0398

Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

A címlapon: Szabadon... Fotó: Nagy László (Drahosi-rét, Zempléni hegység)

Erdeink egészségi állapota 2014-ben

Dr. Hirka Anikó¹, Dr. Koltay András¹,
Kolozs László², Szócs Levente¹, Dr. Csóka György¹

A magyar erdők tavalyi egészségi állapotát két monitoringrendszer keretein belül gyűjtött adatokra alapozva értékeltük. Ezek az EVH I-es szintű egészségi állapot monitoring parcellák, illetve az Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszer.

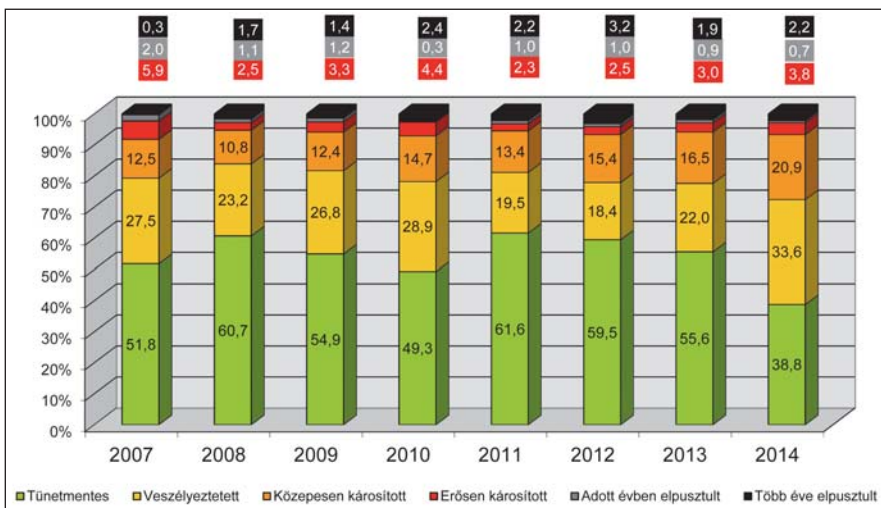
EVH I. szintű egészségi állapot felmérés

Hazánkban az EVH I-es szintű hálózat keretében 1988 óta készítenek felvételezést az erdők egészségi állapotáról. A mintapontokat egy 16x16 kilométeres rácsháló metszéspontjaiban lévő állományokban jelölték ki, összesen 78-at (1872 mintafa). A felvételezések nemzetközileg egységesített módszertannal és Európa-szerte azonos időszakban (július-augusztus) zajlanak. Az egészségi állapot meghatározása a mintafák egészére, így a koronára, törzsre és gyökfőre egyaránt kiterjed. A terepi felvételek során a károsodások erősségét 5%-os pontossággal állapítják meg, majd a kapott értékek a feldolgozás folyamán egyezményes nemzetközi kárfokozati sávokba kerülnek (tünetmentes: 0–10%, gyengén károsított, vagy veszélyeztetett: 11–25%, közepesen károsított: 26–60%, erősen károsított: 61–99%, elpusztult: 100%).

Tavaly 76 mintaponton (két mintaponton az állomány letermelésre került, így ezeken felvételezés nem volt), összesen 1824 faegyed vizsgálata történt meg.

A 2014. évi adatok feldolgozásából és összesítéséből kiderült, hogy a vizsgált erdőállományok egészségi állapota 2012 óta folyamatosan romlik, és a romlás mértéke tavaly az előző évekenél jelentősebb volt.

Az összes levélvesztés alapján a vizsgált fák 38,8%-a egészséges, tünetmentes volt, 33,6%-a gyengén károsodott, azaz kisebb mértékű levélvesztés történt ezeken az egyedeken, de a károsodás még nem számottevő. A közepesen károsodott egyedek aránya 20,9%, míg az erősen károsodott fáké 3,8% volt. A frissen pusztult fák aránya 0,7%-ot tett ki.

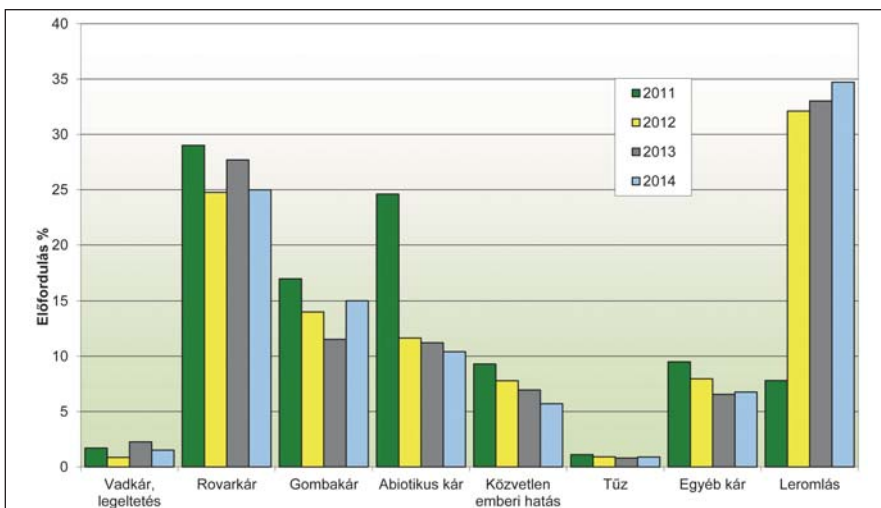

1. ábra: A levélvesztés mértéke 2007–2014 között

A 2014. évi vizsgálatok eredményeit a korábbi évek adataival összevetve megállapítható, hogy tavaly a fák egészségi állapota sokat romlott. A tünetmentes fák aránya 16,8%-kal csökkent, ezzel párhuzamosan 11,6%-kal emelkedett a veszélyeztetett fák aránya. A közepesen károsodott és az erősen károsodott egyedek száma szintén kisebb mértékű emelkedést mutat. Ezek a változások a korábbi kisebb mértékű állapotromlással ellentétben már jelentősebbnek tekinthetők, és arra utalnak, hogy az erdőkben egy kedvezőtlen folyamat erősödött fel, amelynek eredményeként a fák egészségi állapota tovább romlott 2014-ben. Az előnytelen változások annak ellenére következtek be, hogy 2014 időjárása viszonylag kedvezően alakult a vegetációs idő-

szakban. Az átlagosnál több csapadék hullott és a havi középhőmérsékletek rendszerint szélsőségektől mentesek voltak. Az állapotromlást a korábbi évek kedvezőtlen időjárási viszonyai indították el, ezek akkumulálódó hatásai 2014-ben mutatkoztak meg látványosan. (1. ábra)

Tavaly a fontosabb kárformák megoszlása valamelyest változott az előző évhez képest. A kedvező időjárási viszonyoknak megfelelően az abiotikus károk mértéke kissé csökkent, ugyanakkor a gombafertőzések aránya emelkedett. A korábbi évek kedvezőtlen környezeti hatásainak nyomán a leromlásos, komplex károsodási tünetek aránya évről évre nagyobb. Ezzel párhuzamosan a többi kárforma enyhén csökkent. (2. ábra)

2. ábra: A fontosabb kárformák előfordulási aránya 2011–2014 között

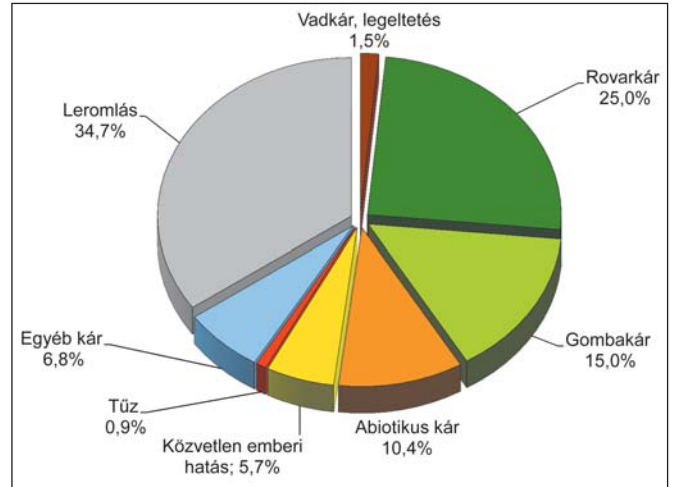
¹ NAIK ERTI Erdővédelmi Osztály

² NÉBIH Erdészeti Igazgatóság

A *lomblevelek elszíneződése* a korábbi évekhez képest 8%-kal emelkedett, de mértéke továbbra sem jelentős a vizsgált állományokban. A levélvesztéshez hasonlóan, 2009-től a koronaelhálás tekintetében is évről évre kisebb romlás figyelhető meg, amit a tünetmentes fák arányának folyamatos csökkenése mutat. Az emelkedő mértékű koronaelhálás egyik tényezője, hogy az arra utaló száraz ágak éveken át a koronában maradnak és az új elhalások összeadódnak a régiekkel, bár esetünkben a folyamat már egy fokozatosan romló tendenciára utal.

A *törzskárok* esetében is kisebb mértékű emelkedés figyelhető meg 2012 óta. A tünetmentes, azaz sérülésektől mentes fák aránya tovább csökkent, jelenleg 68,1%. A tünetcsoportban bekövetkezett folyamatos emelkedés oka nincs összefüggésben a környezeti hatásokkal. A korábban észlelt törzssérü-

gombok okozta károsodások (15%). Az *emberi tevékenységből* eredő károk (5,7%) döntően mechanikai sebzésekből, közelítési sérülésekből adódnak. Az ugyancsak ide tartozó *egyéb* kategóriába sorolt károsodások aránya 6,8%. A *vadkár* 1,5%-ot képvisel. (Ez az adat azonban nem tükrözi az országos átlagot, mivel a mintaterületek jelentős része idősebb állományban van, míg a fiatalabb állományok zöme kerített, így nincs benne vadkár). A második leggyakrabban előforduló kárkategóriát a *leromlás* jelöli.

3. ábra: A károsítások kárkategóriánkénti megoszlása 2014-ben

lések csak igen kis hányada tűnik el a következő évre, így a törzskárok esetében is összeadódott (kumulatív) értékek szerepelnek évről évre. A törzskárok többsége emberi tényezőre vezethető vissza, és csak kisebb részük biotikus vagy abiotikus eredetű. Az emberi beavatkozások nyomán, elsősorban mechanikai törzskárok formájában észlelhetők a tünetek. Többnyire a vékonyabb kérgű és így sérülékenyebb bükkön és a gyertyánokon tapasztaltunk gyakrabban ilyen jellegű károsodást.

Az egészségi állapot minősítése során a kárformák három fő csoportba sorolhatók: biotikus, abiotikus és komplex leromlásos kategóriákba. Egy-máshoz viszonyított arányuk az előző évhez képest nem változott lényegesen.

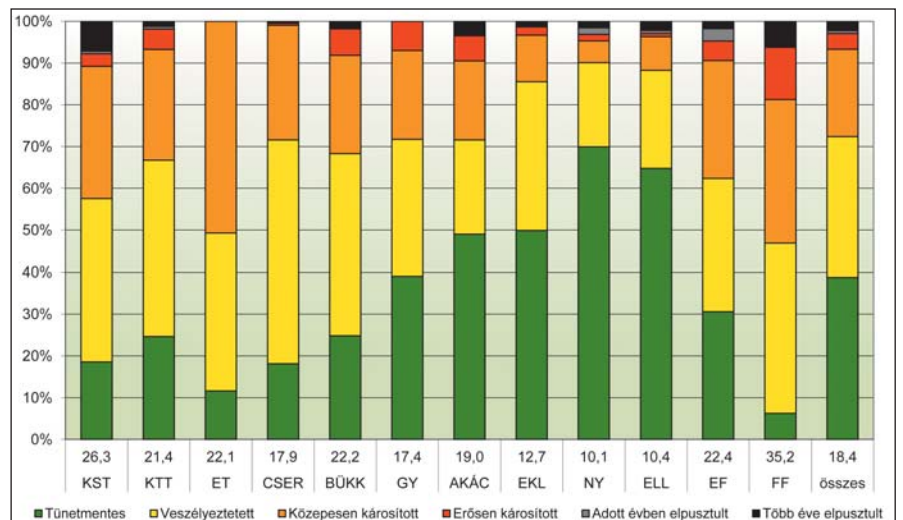
A *biotikus* eredetű károk adják továbbra is a károsodások többségét, 54%-át. A biotikus károkon belül a legnagyobb arányban a *rovarkárok* fordulnak elő (25%). Ezt követik a különféle

felvételek során valamennyi, a fák általános leromlásából, illetve kárláncolatából adódó tünetcsoport ebbe a kategóriába került. Tavaly ebbe a csoportba tartozott a károk 34,7%-a, ami alig másfél százalékkal több, mint az előző évben.

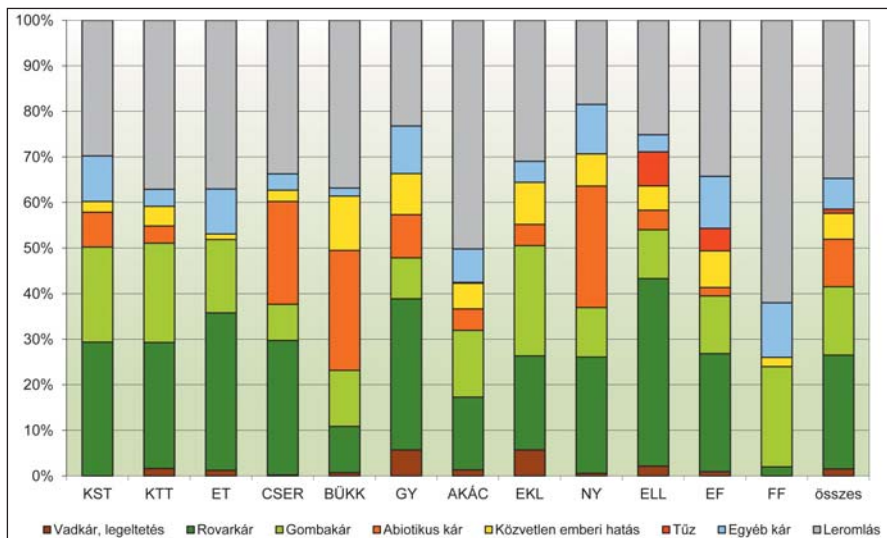
Az *abiotikus* károk a külön feltüntetett, de természetesen ide sorolható tűzkárokkal együtt, az összes kárforma 11,3%-át tették ki. (3. ábra)

Az általános egészségi állapotot leginkább tükröző levélvesztés alapján megállapítható, hogy 2014-ben az előző évhez hasonlóan a nyárok és az egyéb lágylombos fajok mutatták a legjobb egészségi állapotot. Ezeknél a tünetmentes egyedek aránya meghaladta a 60%-ot, ami azonban így is számottevően elmarad a 2013-asról. Ezzel szemben a feketefenyő, a tölgyek és a bükk mutatta a legrosszabb állapotot, mivel ezeknél a fajoknál a tünetmentes egyedek aránya 30% alatt maradt. (4. ábra)

A különféle fajokon belül nagyok az eltérések a kárformák megjelenési arányaiban is, a komplex leromlásos tünetek szinte valamennyi fajnál túlnyomó többségben vannak. Különösen a feketefenyő esetében kiemelkedő ez a kárforma, de az akácnál is számottevő, eléri az 50%-ot. A tölgyeken, gyertyánon és az egyéb lágylombos fajoknál a leromlásos tünetek mellett a *rovarkárok* is nagy számban fordultak elő. Eb-

4. ábra: A fák egészségi állapota a levélvesztés alapján, és az átlagos kármérték fajfajcsoportonként 2014-ben

5. ábra: A 2014-ben előfordult károk típus szerinti megoszlása fajfajcsoportonként

ben az évben a csapadékos időjárás eredményeként a gombabetegségek is nagyobb arányban jelentek meg, mint korábban. A feketefenyőn, kocsányos- és kocsánytalan tölgyeken, valamint az egyéb kemény lombos fajokon fordultak elő nagyobb arányban különféle kórokozók.

A cser, bükk és nyárak esetében ki kell még emelni az *abiotikus* károkat, ami elsődlegesen a késői fagyok és a viharos időjárás következtében kialakult törzskárokat (fagyrepedés), lombvesztést és hajtáskárokat jelenti. A *mechanikai sérülések* továbbra is a vékony kergű bükk- és a gyertyánfajokon volt a legmagasabb arányú. (5. ábra)

Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszer

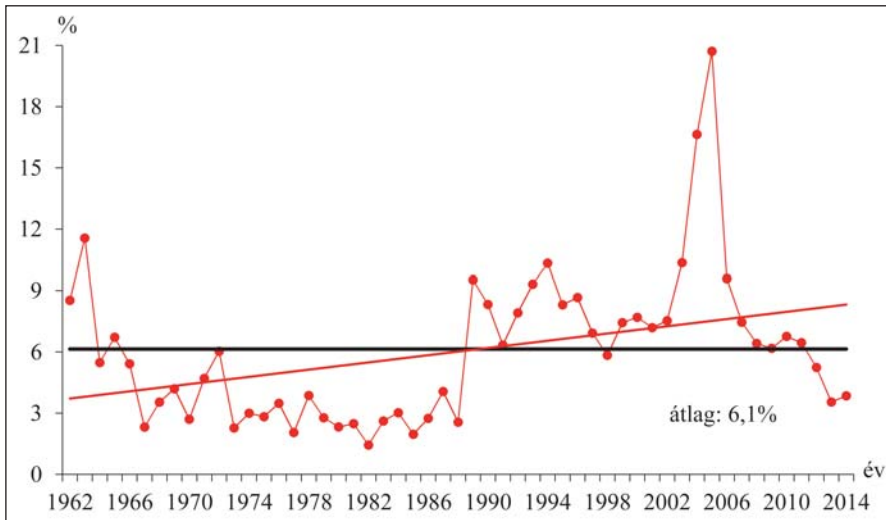
2012-ben az Erdővédelmi Jelzőlapokat felváltotta az Erdővédelmi Kárbejelentő Lap, amely az új, Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszer alapbizonylata lett. Az új rendszer (melyet a NÉBIH Erdészeti Igazgatósága és az ERTI közösen üzemeltet) adatgyűjtési módszertana a korábbira épül, de annál jóval részletesebb adatokat tartalmaz. Így az újonnan bevezetett rendszer adatai csak korlátozottan vethetők össze a korábbi rendszerével. A káradatok értékelésénél az OENyR adatain kívül felhasználásra kerültek az Erdészeti Fény-csapda Hálózat fogási adatai is.

1962 óta az erdőkárok (biotikus és abiotikus károk is) növekednek (6. ábra). Ebben az időszakban az erdőterület is bővült, amíg 1962-ben 1,37 millió ha erdeje volt hazánknak, addig 2014-ben már 1,94 millió ha. Az erdőkárok azonban ezt figyelembe véve is növekvő trendet mutatnak a biotikus és az abiotikus károkat illetően egyaránt. Átlagosan

erdeink 6,1%-át érinti valamilyen erdőkár, a legkisebb érték 1982-ben 1,4%, a legnagyobb 2005-ben 20,7% volt.

A 2014. évi erdőgazdasági károk nagysága a kárjelentések szerint 74 745,7 ha, ennek 46 %-a biotikus (34 158,9 ha), 54%-a abiotikus (40 586,8 ha) volt. A biotikus károsítások közül a rovarok okozta kár 12 120 ha-on (35%), a kórokozók által okozott fertőzés 4320,9 ha-on (13%) fordult elő. Gerincesek 13 948,2 ha-on (41%) károsítottak. A fapusztulással érintett terület 2707,5 ha volt (8%). Növényi károsítókról mindössze 9,7 ha-ról érkezett bejelentés. Ez valószínűleg jóval a tényleges érték alatt van. Ember okozta károsítást 715,4 ha-on észleltek (2%). Emellett az ismeretlenként megjelölt károk is csekély nagyságot, 335,2 ha-t (1%) képviseltek (7. ábra).

A továbbiakban cikkünk csak azokat a kárfeleségeket tárgyalja, amelyeket összességében legalább 200 ha-ról jeleztek.

6. ábra: Az erdőkárok éves bejelentett értékei (az erdőterület %-ában) 1962 és 2014 között

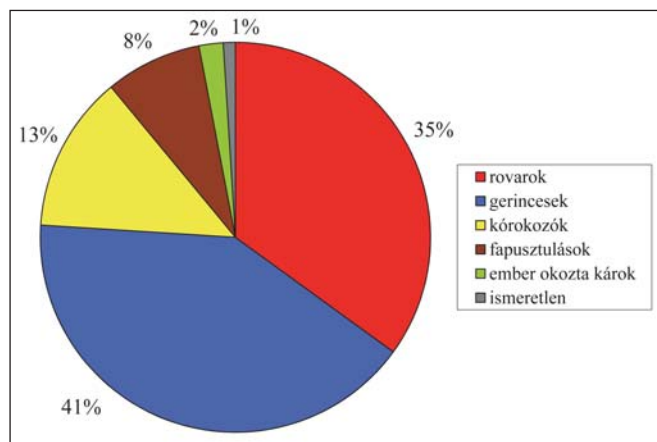
2014. évi biotikus károk

A *cserebogárpajorok* károsítását 1412 ha-ról jelezték, legnagyobb kiterjedéssel a Belső-Somogyi-homokvidékről. Ugyancsak jelentősen károsított a Duna-Tisza közti hátság és a Gödöllői-dombságon. A károk 89%-a közepes vagy annál erősebb mértékű volt. A *májusi cserebogár* VI. törzse, valamint az *erdei cserebogár* imágói a bejelentések alapján összesen 63 ha-on okoztak rágáskárt a Dunántúlon. 2015-ben a *Melolontha melolontha* VII. törzse rajzott.

A *szürk* kártételével érintett terület 531 ha volt, több mint 80%-án a *betűzöszű* (436 ha-on) károsított. A leginkább érintett tájak a Göcseji-dombság, a Soproni-hegység és az Alsó-Őrség.

Az *araszoló fajok* együttes kártételi területét 4130 ha-on észlelték 2014-ben. A legjelentősebb károk a Fertő-Hanság-medencében, a Déli-Bakonyban, a Magas-Bakonyban, a Borsodi-dombságon és a Heves-Borsodi-dombságon fordultak elő. Az őszi és téli araszolófajokra általában jellemző volt, hogy a fogási számok erőteljesen csökkentek 2014 őszén, ami azt vetíti előre, hogy 2015-ben az előző évinél kisebb területen alakulhatnak ki araszolókárok.

2007-től 2010-ig a *gyapjaslepke* kártétele elenyésző volt, 2011-ben 3347 ha-ról jeleztek rágáskárt, míg 2012-ben már összesen 7000 ha-ról. 2013-ban csaknem megkétszereződött a rágáskár, összesen 12 935 ha-on alakult ki. Tavaly jóval kisebb területről, 4949 ha-ról jeleztek rágáskárokat, elsősorban a Bakonyból és a Balaton-felvidékről. Országos viszonylatban a károk közel fele (48%-a) az enyhe (1–10%) és gyenge (11–25%) kategóriába esett. 47% kö-

7. ábra: A biotikus erdőkárok megoszlása 2014-ben az OENyR adatai alapján

zepes (26–60%) vagy erős (61–99) kár volt, és mindössze 5%-uk volt tarrágás, így megállapítható, hogy 2013-hoz viszonyítva gyengébb rágáskárok alakultak ki. 2013-ban országosan kismértékben csökkentek a fénycsapdák az egyébként sem magas fogásszámai, ez a folyamat tavaly is folytatódott. 2014-ben összesen 628 ha-ról jeleztek petecsomó-fertőzöttséget. A Veszprém Megyei KH EI kivételével más tájakról gyakorlatilag nem jelentettek fertőzöttséget. A 2014-es petecsomó-adatok azt mutatják, hogy országosan a fertőzött területek 93%-a enyhe vagy gyenge, csupán 7%-a közepes fertőzöttségű. A 2013-as csökkenő petecsomó-fertőzöttség, a fénycsapdaadatok már önmagukban is azt jelezték, hogy a 2003–2006-os tömegszaporodást jellemző nagy területű kárai vélhetően nem fognak kialakulni a gypjaslepkének 2014-ben. Ezt támasztotta alá az a tény is, hogy 2013-ban egy új, a gypjaslepke népességére hatást gyakorló tényező is megjelent Magyarországon erdeiben. Ez pedig egy entomopathogén gomba, az *Entomophaga maimaiga*. Jelentősége, szerepe nagy valószínűséggel meghatározó volt a 2014-es rágáskárok mérséklésében. A tavalyi rágáskár-, fénycsapda- és petecsomó-adatok egyértelműen arra utalnak, hogy a gypjaslepke várt mértékű tömegszaporodása elmarad, 2015-ben csupán kisebb területeken számíthatunk kártételére. Ez be is igazolódott.

A *gerincesek* (kivéve háziállat, rágcsálók és hód) 11 760 ha-on károsítottak. A *rágcsálók* 2044 ha-on okoztak károkat, a legnagyobb területet a Berettyó-Körös vidékéről jelentették. A 60-as évek eleje óta ez a legnagyobb bejelentett rágcsálókár. Ezt megelőzően 1995-ben volt hasonló területű kár. A rágcsálók kártételi területe hideg és csa-

padékos tél esetén alacsony szinten marad, erőteljes növekedés száraz, meleg időjárásnál várható.

2014-ben 333 ha-ról jelezték a *fomopszis akác kéregjárók* előfordulását, legnagyobb területről a Duna-Tisza közti hátság-ról, ahol 2014 tavaszán nagy kiterjedésű fagykárak is voltak. A *gyökérrontó tapló* kártételi területe 369 ha volt, legnagyobb területről a Vértesből és a Vértesalji-dombságról jelentették. A terület 90%-a az „erős”, illetve a „teljes pusztulást okozott” kategóriába esett. Amennyiben a tapló megjelent egy állományban, azt csak a foltok szégyeinek kezelésével lehet megállítani.

Ellenkező esetben a taplóval fertőzött állományban a gomba okozta elhalások megállíthatatlanul nőnek évről évre. A *kőris kéregfekélyt* 315 ha-ról jelezték, legnagyobb területről a Drávamenti-síkságról, ahol gyakorlatilag teljes pusztulást okozott. A *tölgy lisztbarmat* kártételi területe a jelentések alapján 3105 ha volt, elsősorban a csapadékos májusnak következtében. Legnagyobb területről a Bodrogházi-ról jelentették előfordulását. A károsítás mértéke a terület közel 90%-ánál közepes vagy ennél erősebb fokozatú volt.

A fapusztulással érintett területek nagysága 2708 ha volt. A fapusztulások közül kiemelendő a *fenyőpusztulás*, hiszen 2015 ha-ról jelezték 2014-ben. A

legnagyobb károkat a Pápai-Bakonyalja, valamint a Devecseri-Bakonyalja térségben tapasztalták, összesen több mint 900 hektár fenyőpusztulást jelentettek. Emellett a Központi-Bükkben és a Heves-Borsodi dombságon lépett fel nagyobb arányú fenyőpusztulás. A cserpusztulással érintett terület 329 ha volt, a legnagyobb kiterjedésű károk a Pápai-Bakonyalján, a Balaton-felvidéken és a Déli-Bakonyban jelentkeztek. Az ember okozta károk közül a *falopásnak* volt nagyobb jelentősége, 648 ha-ról jelezték.

2014. évi abiotikus károk

A 2014-es csapadékos évnek tudható be, hogy magas volt a *belvízzel* érintett terület, összesen 2164 ha-ról jelezték a következményeit. Az *aszálykárok* nagysága az időjárásnak köszönhetően jóval kisebb volt, mint egy évvel korábban, összesen 4283 ha-ról jeleztek kisebb-nagyobb aszálykárokat, ez csak közel negyede az előző évi kárterület-

nek. A károk mintegy 18%-a enyhe, gyenge vagy közepes fokozatú, a többi pedig erős fokozatú, illetve teljes kár volt. Fiatalosokat és állományokat érintő *fagykárokat* 2015 ha-ról jeleztek. *Hótörés* miatt 1631 ha-on alakultak ki károk, *zúzmarakár* 425 ha-on fordult elő. 2014-ben a *téli jégkár* nagysága 1965 óta a legnagyobb területű volt, összesen 14 527 ha-ról jeleztek kisebb-nagyobb pusztulást. A legnagyobb károk a Börzsönyben, a Pilis-Budai-hegységben, a Gödöllői-dombságon, a Gerecsében és a Mátrában jöttek létre. A károk mintegy 1/3-a a fák teljes pusztulását jelentette. A *széldöntés és széltörés* nagysága is kiemelkedő volt, összesen 14 938 ha-ról jelezték. 🌳

Az erdészszakma alapfogalmairól

Tudós képviselői minden szakmának lefektetik és írásban rögzítik az alapfogalmait az évszázados gyakorlat során. Létrejön a szakmai nevezéktan, hogy művelői pontosan értsék egymást szakmai beszélgetéseiken. Nekünk, erdészeknek is megvan a sajátos, más szakterülettel össze nem téveszthető nomenklatúránk. Benne azok a kiemelten fontos alapfogalmak („bikaforce-ok”, in Martos alias Jumi), amelyeket minden gyakorló erdőmérnöknek tudni kell és rajtuk azonosat kell érteni.

A 2009. évi XXXVII. törvényünk azonban ezekben önkényesen lényeges módosításokat tett. Az elmúlt öt évben egyre vártam, hogy az erre legilletékesebb, az egyetemünk oktatói kara majd helyreigazítást tesz, de nem történt semmi. Az idei Pro Silva Hungaria közgyűlésen eminensen érzékelhetővé vált, hogy a 2009-es szaktévelygés hová vezetett. Az élet különböző területén dolgozó, maguknak nevet szerzett erdőmérnökök éles vitába kerültek az üzemmód megítélését illetően, összekeverték a fahasználati móddal, a Pro Silva erdőkezelési szemlélettel, a folyamatos erdőborítási állapottal stb. Bár nem lepődtem meg a zűrzavar láttán, mert a törvényalkotáskor megjósoltam, hogy ebből zavar támad a fejekben, ilyen mértékű kárra nem számítottam. Két, a gyűlésen részletezett esettel megerősítem az elmondottakat.

Több pályázatot elfogadtak és kifizettek a minisztériumi jogszabály alapján szálalásnak minősített fahasználat után, ahol a gazdálkodó lékeket vágott a faállományba és a valóságban csoportosan újítja az erdőt. Sőt, még a lékek bővítése is szóba jött ennél a módszernél! Volt olyan pályázó, aki tisztításkorú akácosban lékeket kívánt vágni és más fafajjal felújítva a területet átalakító üzemmódra kívánt pályázni, mert akácosát a folyamatos erdőborításra szeretné átalakítani. Ilyen előzmények után erős késztetésem támadt, hogy a legfontosabb alapfogalmakat megismételjem a lapunkat olvasó szakközönség számára.

Természetesség

Az erdő *természetessége* nem attól függ, hogy milyen fafajokból áll, ezek milyen elegyaránnyal szerepelnek, sőt attól sem, hogy az ember számára honosnak vagy idegennek minősülnek. Egyedül attól függ, hogy történt vagy történik-e benne tudatos gazdálkodó jellegű emberi beavatkozás. Az ún. őserdőben élő „primitív népek” gyűjtögető, vadászó beavatkozása tudatos ugyan, de nem irányul rendszeres gazdálkodásra, így ők még a természetes erdőben élnek. Az e téren kutató, dolgozó erdészek között egyfajta konszenzus alakult ki arról, hogy a korábbi évszázadokban folytatott gazdálkodás után évszázadokra magára hagyott erdők már újra rendelkeznek megfelelő önszabályozó képességgel, az ökoszisztéma már visszatért eredeti útjára, tehát természetes erdőknek tekinthetők. Ezek, a kultúrtájokban található ún. „őserdők”. Jelenleg hazánkban ilyen nincs, a Trianon előttiben több helyen található (pl. Kasivarova, Néra stb.)

Természetszerű, természetközeli

A *természetszerű* erdő részletes kifejtése előtt előrebocsátom, hogy az írásom során előfordulnak részek, ahol rövid nyelvészkedés szükséges a pontos megértéshez. Ilyen a *természetszerű* jelző is. A -szerű általános összehasonlító jelző. Jelentése, hogy valaki vagy valami valamely tulajdonságában azonos, vagy közel azonos egy hasonlított valakivel vagy valamivel. A *természetszerű* erdő, tehát hasonlít a természetes erdőre. Mindenben olyan, mint a természetes erdő, csak abban az egyetlen dologban nem, hogy az ember hozza létre, nem önmagától ered. Vagyis, a folytonos erdőborítású erdő a természetes erdő. Annak pedig nélkülözhetetlen jellemzői a honosság, a többkorúság, a vertikális és horizontális színteztettség, az elegyesség és a megújulási képesség. Mindezek együtt adják a *természetszerű* erdőt. Hiába van meg minden, ha egykorúak a fák, már nem *természetszerű* az erdő. Ha a faállomány egyetlen fafajból áll, akkor az erdő csak ember által alkotott monokultúra.

A *természetszerű*vel kapcsolatban említettem meg a *természetközeli* kifejezés használatát. A kettőt váltakozva használják, az erdő és erdőgazdálkodás jelzőjeként egyaránt. A -szerű jelentését már kifejtettem, az erdő „természetközeli” azonban nem lehet, mert bármilyen megjelenési formájában nem közelében, hanem benne van a természetben a természeti környezetünk egy sajátos megjelenési formájaként. Az erdővel való gazdálkodás természetközeli, ha a haszon kitermelését és az erdő megújításának a módját a gazdálkodó igyekszik a természetben történő folyamatokhoz hasonlóan végezni. Az erdészeti szakmai szóhasználatban tehát nem a hagyományos térbeni vagy időbeni általános határozószó a „közeli”, hanem módszerbeni hasonlóságot jelöl. Laikusok számára a természetközeli erdőgazdálkodás azt jelenti, hogy a terepen valahol a természethez tartozó erdő közelében folyik a gazdálkodás. Abban az esetben, ha a természetközeli erdőgazdálkodás „közeli” időintervallumot jelent, értelmezhetetlen. A természet a föld fennmaradásának idejéig örök, ehhez mérni időben az erdőgazdálkodást, értelmezhetetlen dolog. A pontatlan jelzés miatt, a természetközeli jelző használatának a kerülését javaslom. Helyette használjuk a természetes folyamatokra támaszkodó gazdálkodást, de még jobb, ha a konkrét üzemmódot, vagy fahasználati módot megnevezzzük (pl. szálaló gazdálkodás, vágásos gazdálkodás szálalóvágásos fahasználati módja).

Származékerdő

A származékerdő előtt ismét a nyelvhez fordulok. Mindannyian hallottuk már a származék kifejezést. A származékerdő alapfogalom, ami annyit jelent, hogy nem magról, makkról ered, hanem sarjerdő. A fának a gyökeréről, tuskójáról, törzséből sarjadt. Míg a magról, makkról kelő egyed térben és időben is távolabb esik a szaporító egyedtől, a sarj a szaporító egyed része, sokszor annak a maradványán felnövő új egyed (pl. tuskósarj). Ennél a fogalomnál fontos a százalékos területfoglalás, mert ha a sarj van nagyobb területen, akkor származékerdőről, ha a mageredetű a nagyobb térfoglalású, akkor szálerdőről beszélünk az erdőrésztlet esetében.

Az erdeink jelenlegi állapotukban tehát kultúr szálerdők, származékerdők és faültetvények. Attól hogy nem a kialakult nevezéktanuk megfelelően hívjuk őket, erdeink nem lesznek sem jobbak, sem rosszabbak a faállományuk minőségét tekintve.

A 2009. évi tv. szerinti elnevezésük azonban hibás és állapotukat a természetes erdőhöz viszonyítva jogtalanul minősíti fel. A kategóriahatárok is elmosódtak jelen elnevezésüknél. Gyakorlatban megállapíthatatlanok és önkényes szubjektív besoroláshoz vezetnek. A szakmailag helytelen minősítés azonban az erdőgazdálkodó számára ellentételezés nélküli korlátozásokkal és többletterhekkel jár.

Üzem mód

A kifejezés az erdővel foglalkozó, abban gazdasági tevékenységet végző emberek, állatok (ló, ökör), gépek és eszközök összességét magába foglaló „erdészeti üzem” elnevezésből keletkezett. A mai erdőgazdálkodást, erdészeti ágazatot a gyakorlatban így hívták, néhol ma is így nevezik, megkülönböztetve a tulajdonos vagy bérlő egyéb gazdasági egységeitől, mint a fafeldolgozás, mezőgazdálkodás, halászat, vadászat stb. (lásd Frigyes-főhercegi birtok anno). Az erdővel az erdészeti üzem különböző módon gazdálkodott. Az alapvető különbséget a fahasználati mód mint a tevékenység kiindulópontja határozta meg. Más eszközökre, módszerekre volt szükség az erdőből szálanként (szálas üzem mód), azaz egyedenként kitermelt fák kivágásához, mozgatásához, feldolgozásához. A kisebb-nagyobb foltokban kitermelt (vágásos vagy vágásfordulós) erdő kitermeléséhez szintén más eszközök, mozgatási és feldolgozási módszerek kellek. Az erdő megújítási módja is másként alakult, a fakitermelés módjához igazodva. A szálanként kivágott fa helyét elfoglalták a körülötte állva maradt egyedek, vagy felzáródtak a főállományhoz a kivágott fa alatt lévő újulati csemeték. Az erdő, a kis lékben a rövid ciklusú szukcesszióval klimax állapotban tartva magát, megújult emberi beavatkozás nélkül. A foltokban kivágott erdő helyén, a mielőbbi tervezett célállományú (tölgyes helyén tölgyes, bükkös helyén bükkös stb.) erdő kialakulása érdekében az erdősznek be kellett avatkoznia. Ma erdész nyelven azt mondjuk, hogy a szálasnak következménye, a vágásos üzem módnak végrehajtandó feladata az erdő megújítása. Hazánkban ez nem igaz, mert a szálasnál (külön védelem nélkül) a vad a makk megevésével, a csemete károsításával megakadályozza a következmény jellegű megújulást.

A kétfajta üzem módnál elvált a kitermelésre kerülő faállományrész is. A szálas költségesebb termelési módszerét nagyobb fajlagos árbevételt adó faegyedekre koncentrálták (nagyobb egyedenkénti fatérfogat és jó minőség). Ha az erdő megújítása a cél (pl. a faállomány pusztulni kezd), ak-

kor is sor kerülhet szálasra. Ebben az esetben szükséges követelmény, hogy a faállomány magtermőképes legyen. A vágásos üzem módnál a legnagyobb eredményt biztosító tarvágásra törekedtek, amikor a teljes élőfakészletet kitermelték a vágásterületen. Ez a cél vezérli ma is a vágásos gazdálkodást azokban az országokban, ahol az erdő felújítása még mindig nem törvényi kötelezettség és ilyen megfontolásból tűnik el évente, egy magyarországi őserdő. A törvényi felújítási kényszer (Magyarországon Mária Terézia kora óta!) hatására dolgozták ki az erdész szakemberek a vágásos üzem módnak a fokozatait, a tarvágásos felújítóvágástól (makkravágás) a különböző szálasvágás formáig. A kétféle üzem mód (szálas és vágásos) a fakitermelést követő sajátos erdőmegújítással több száz éves múltra visszatekintő alaptételek. Megmaradnak, amíg az emberiség fát fog kitermelni az erdőből. Sőt, valójában a természetben is elvlik a megújulási folyamatban a két mód. Ha a természetes bolygatás szálanként történik (egy fa kidől) és helyén a klimax erdőállapot fennmarad (kis szukcessziós kör), szálasalással megújult az erdő. Ha a bolygatás (vihar, tűz, jég stb.) kisebb-nagyobb foltokat, akár egész hegyoldalakat ledönt, az erdő a lágyszárúak, cserjék, pionír erdő, előerdők, klimax erdőtársulás sorozatán hosszú időintervallumban (nagy szukcessziós kör) újítja meg magát. Ezekből magától érthető, hogy az erdőtörvényben található *fa-kitermeléssel nem járó üzem mód* nem létezik. Ahogy nem lehet labda rúgása nélkül futballozni vagy vígyázállásban táncolni, úgy fa kitermelése nélkül sincs erdészeti üzem, illetve annak módja sem.

Átalakító üzem mód sem lehetséges. Átalakítás esetében egyes erdészeti üzemek a két üzem mód közül (szálas vagy vágásos) alkalmazzák valamelyiket. Az átalakítás célja az üzem módváltás elérése megfelelő fahasználati mód alkalmazásával, és az erdőalak megváltoztatása. Bár a törvényalkotó csak arra gondolt, amikor a vágásos erdőalakot valamely vágásos módszerrel átalakítjuk a szálas üzem módra (a támogatási jogszabály egyértelműen csak erre irányul), létezhet az ellenkező cél is. Például erdőpusztulás esetén, a szálaserdőt (már ahol ilyen már van!) kénytelen a gazdálkodó vágásos üzem móddal kitermelni és felújítani! A szálas üzem módról kényszer hatására átalakítani az erdőt gyorsan és valamely vágásos fahasználati mód alkalmazásával lehet.

A *szálaserdőt* (folyamatos erdőborítású erdőalak) létrehozni a vágásos erdő korosztályos erdőalakjának átalakításával, csak vágásos fahasználati módszerekkel tudunk! A vágásfordulós korosztályos erdőben a szálas üzem mód alkalmazása már nem üzem mód-átalakítás, az már maga a szálas üzem mód! Erre a gyakorlatban azonban nincs lehetőség, mert a szálas üzem mód erdőalaktól megkívánt feltételek, a folytonos erdőborítású erdő jellemzőivel azonosak. Új vagy további feltétel még a szálas értelmét adó, extra méretű és értékű javafák jelenléte, amelyeket a kitermelési célátmérő elérése körül inkább értéfkáknak, elitfáknak hívunk. A korosztályos erdőben a még célátmérő alatti javafák kitermelésére támaszkodó „szálas”, az erdő értékes egyedeinek idő előtti „kirablása” csupán („az anyakoca levágása a malacainak megelése előtt”). Az átalakítás egyetlen gazdálkodási formája ad megfelelő időintervallum után szálas erdőalakot, az erdőrésztletre vagy tömbre kialakított lékgazdálkodás. Fahasználati módja az értékfát még nem adó erdőben a minőségi csoportos gyérítés, az értékfát adó erdőben a szálasvágás időben széthúzott, kisterületű csoportos formája. Mindkét fahasználati módnál ki kell tapasztalni a legmegfelelőbb

lékméretet, formát és tájolást (kis szukcessziós ciklus biztosítása). A lékeket bővíteni nem szabad, mert átcuszik a klasszikus csoportos szálalóvágásba, ami korosztályos, vágásfordulós erdőt eredményez! A lékgazdálkodásra 1992-től indítottam kísérleteket kocsányos- és kocsánytalantölgy-állományokban. A rejtelmeiről, tanulságairól hamarosan bővebben beszámolok az Erdészeti Lapokban.

Nyomatékkal megismétlem tehát, hogy *átalakító üzemmód* nincs. Csak speciális fahasználati módszerekkel, és a hozzá szervesen illeszkedő erdőmegújítási módszerrel elérhető üzemmódváltás és erdőalak-változás van! Az üzemmódváltás értelmét alapvetően meghatározza az erdő fafajösszetétele és a faállomány faegyedeinek törzsmínősége.

Szálalóerdő

Néhány gyakorlati megjegyzés. Elsősorban hegyvidéki, nehéz terepviszonyokon álló fenyőállományokban gazdálkodtak ezzel az erdőalakakkal. A rendkívüli közelítési és kiszállítási megoldások (csúszdázás, úsztatás, kisvasút stb.) munkája nemcsak életveszélyes, de nagyon költséges is. Így a nagyméretű, extradimenziójú és magas rönkhányadot adó faegyedekre koncentráldott a fakitermelés. A fenyők esetében a szálaláshoz tökéletesen illeszkedett azok természetes megújulási képessége (gyakori bő magtermés, a fiatal csemeték árnytűrő képessége, a károsító nagyvad minimális állománya stb.). A szálalóerdő alakjának, kezelésének talán leggyakorlatiasabb leírását *Fekete Lajos* adta számunkra. A tölgycastleományokra azonban a szálalást nem alkalmazták a korábbi évszázadokban. Tölgygel elegyes állományokban van szálalóerdő, de ahol a célállomány tölgy, *Fekete Lajos* szerint berendezett és kezelt szálalóerdőről nincs tudomásom. Az ilyen tölgy szálalóerdők igazából nem az ideális szálaló üzemmódban működnek. Ezekben a szálalást és lékgazdálkodást együttesen alkalmazzák. A tölgyesek szálaló üzemmódú kezelésének alapvető gazdasági szempontú akadály, hogy megújított vágáskorral vágásfordulós erdőalakban is elérhető a dimenziós (60-80 cm) átmérő és értékes rönk, alacsonyabb fahasználati költség mellett.

A felújítás ugyan költségesebb, de kidolgozott technológiái vannak. Az ideális szálalás jelentős korlátja a makktermés hiánya, illetve kiszámíthatatlansága, és az Európa-szerte felporodott nagyvadállomány, ami a tölgymakkot az utolsó szemig képes felenni. Azt is tudnunk kell, hogy berendezett és működő ökoszisztémájú szálalóerdő jelenleg nincs az országban! Nagyon sok az olyan erdőnk, ahol a faegyedek minősége nem alkalmas értékfa nevelésére, pl. épp az élete során elszenvedett vadkárosítás miatt. A jelenlegi faállományával nem érdemes a folyamatos erdőborítású erdőalakba történő átalakításra! A szálalóerdőre azért is tértem ki részletesebben, mert állandóan keveredést hallok a szálalásról mint fakitermelési módról, üzemmódról és mint erdőalakról. A szálaló üzemmód egyetlen fakitermelési módja a szálalás, vagyis bizonyos faegyedek egyenkénti kivágása. Az bármilyen erdőben folytatható. A szálaló üzemmód már csak ott, ahol a folytonos erdőborítású szálalóerdő kialakult, és annak jellemzőit (lásd korábban részletezett) az erdő önműködése során magán viseli.

Visszatérve a tölgyre, tehát a fenyőktől lényegesen eltérő életstratégiájuk (habitusuk, fény-, víz- és tápanyagigényük, életkoruk stb.) nem az ideális rendszeres szálaláshoz igazodó. Önmegújítási módszerük nem egy fa pusztulását előidéző, hanem nagyobb bolygatási területhez kötött. A kocsányos és kocsánytalan tölgyé pedig eltérő egymástól. A tölgyesek vágásos üzem-

módú kezelésénél magyarországi viszonylatban az is lényeges befolyásoló tényező lehetett, hogy Trianon előtt a Kárpátok fenyőerdei adták a minőségi faanyagot bőséges mennyiségben. A tölgyesekre, azok szakmai kérdéseire nem fordítottak nagy figyelmet. (Kivétel ebben is épp *Fekete Lajos*!) A berendezett szálalóerdő részletes kritériumairól majd a lékgazdálkodással történő összehasonlításakor szólok, most egyetlen közös vonásukat emelem ki. Az értékfán, illetve lékben lévő faegyedeken kívül csak a pusztulás jegyeit mutató, vagy már elpusztult egyedeket, vagy az értékfa fejlődését akadályozó egyedeket szabad kitermelni (árnyaló szerepük megszűnt). Természetesen fatér-fogatukat beleszámítva az átlagnövedékből számított fakitermelési lehetőségbe!

Pro Silva

Nem tartozik a szakmai alapfogalmak közé, de szoros az összefüggése a szálalással, illetve a folytonos erdőborítással.

A folytonos erdőborítást biztosító szálaló üzemmódot a 19. század közepéig csak néhány országban (Svájc, Németország, Szlovénia, Csehország) és korlátozott területen alkalmazták.

Az üzemmód lényegét azonban egyre több erdész szakember ismerte fel, és helyezte a vágásos elé. Élcsapatukból alakult meg (1980) a Pro Silva Europa, amelyhez tizedik tagként csatlakozott Magyarország. Nálunk a Pro Silva először az OEE (Országos Erdészeti Egyesület) erdőművelési szakosztályának a csoportja volt (1990–1999). *Varga Béla* erdőmérnök kollégámat 1998 kora őszén győzt meg, hogy a folytonos erdőborítású erdő létrehozása, a vágásos erdők visszavezetése természetszerű állapotokba, és önmagukra, önműködésükre taláztatása olyan szakmai paradigmaváltás, ami messze meghaladja egy pislákoló lángú OEE csoport működését. Így alakult meg 1999-ben a Pro Silva Hungária önálló közhasznú egyesület. Ma már mindkét egyesületben vannak az erdészeken kívül, a folytonos erdőborítású erdőkezelés eszméjét való nem erdész tagok is.

Ez az egyesület generálta az eltelt időben a jót meg a rosszat is, ami hazánkban előfordult Pro Silva hivatkozással. Megjelenése után hamarosan zászlójukra tűzték a „zöldek” is, elsősorban a nemzeti parkok, megjelentek a „sarlatánok” és elkezdtek szaporodni a Pro Silva hívók és Pro Silva erdők egyaránt. Attól függően, hogy kivel beszélünk, van Pro Silva eszme (nem vágunk ki fát az erdőből, sőt hozzá sem nyúlunk), Pro Silva üzemmód (csak kis területeken vágunk, vagy átalakítunk a folytonos borítás felé), Pro Silva fahasználati mód (a szálalást és lékgazdálkodást előszeretettel azonosítják vele). Pro Silva a nemzeti park „sötétzöld” erdésztagozatának neve is. A téves megítélésen nem sokat segített a Pro Silva Europa erdővel kapcsolatos tudományos álláspontja, az úgynevezett „zöld könyv” sem. Mi is tehát a Pro Silva a gyakorló erdész számára?

A folytonos borítású erdő kezelése. Elsődlegesen gazdálkodási céllal, azaz az erdő hasznát az önműködésének legkisebb bolygatásával (az ökoszisztéma legkisebb sérülésével), folyamatosan és hosszú távon tartamosan kivenni és élvezni. A gazdálkodás során kinyert és az önműködő erdő nem anyagi hasznait egyaránt. A legfontosabb ezekből a faállomány egyedeinek kitermeléséből származó haszon. A folytonos erdőborítású erdőből (már berendezett teljes értékű szálalóerdő) csak az átlagnövedék mértékéig kitermelni az értékfákat (és a száraz, valamint az értékfa növekedését akadályozó egyedeket). A Pro Silva szemléletű erdőgazdálkodás tehát az értékfára koncentrálni, kifejezetten extra haszonra törek-

szik, mint a száraló üzemmodú gazdálkodás. Gazdálkodási céljában semmi köze a folytonos erdőborítás fakitermelés és haszonvételek nélküli fenntartásához, ez a „zöld” Pro Silva erdőkezelés nem létezik. Ezt igazolja a hagyományos száraló-erdőtől való eltérése, mert a fentiek eddig teljesen lefedik a száralóerdő ismerveit és a száraló üzemmodú gazdálkodást.

A Pro Silva folytonos erdőborítású erdő egyetlen jellemzőjében tér el a hagyományos száralóerdőtől. A faállománya nem főállományként, hanem elegyként tartalmazhat értékes egzóta (az adott termőhelyen nem honos) fafajokat. Ez az engedmény a Pro Silva Europa kemény vitái után maradt a „zöld könyvben”. Ilyen pl. nálunk a bükk régióban szálankénti elegyű vörösfenyő, vagy a kocsányos tölgyesekben a fekete dió. Ez nyilvánvaló bizonyítéka a Pro Silva értéktéremtő, illetve -növelő gazdálkodási céljának. Emellett a folytonos erdőborítás, a száaláshoz kötődő egyfajta ökológiai haszon és következmény, a száaló üzemmodból eredően. Természetesen ugyanilyen következmények a Pro Silva közjóléti célok, hiszen ezt a speciális ökoszisztémát fenntartó gazdálkodást az embereknek, az emberekért végezzük. Ellentétben „a zöldekkel”, akik a „természetért” teszik ezt, „sötétzöld” tagjaik egyenesen ki is iktatnák az embert mint kár, sőt a katasztrofá okozóját.

A „természetről” és annak magyar módszerű „védelméről” ismét majd egy későbbi írásomban fogok nyilatkozni. A Pro Silva Hungária fő feladata tehát a leírtak megvilágítása a fejekben, és az e módon kezelendő erdő eszméjének elméleti meg-

alapozása a gyakorlatban erdővel foglalkozó erdészek tudásában és akaratában. Mert ugye ilyen gazdasági rendeltetésű erdők még nálunk ma nincsenek?! De a jövőben kell, hogy legyenek! Ezt a munkát a Pro Silva Hungária részéről bővíti az a feladat, hogy a vágásos erdő átalakítását támogassák. Értve alatta az elméleti oktatástól, saját és más kísérleti parcellákon át vezető utat, egészen a közgyűlésen vitát robbantott támogatási jogszabály szakmai részének javaslatáig. Ezt joggal várják el tőlünk és meg is kell tenni a Pro Silva Hungáriának. A Pro Silvát a száalás és a folytonos erdőborítás alapfogalmak aktualizálták, tehát így került a nevezéktani magyarázataim közé. A szervezeti magyarázat pedig ahhoz szükséges, hogy hogyan került be mindennapos erdész szóhasználatunkba.

Szakmai alapfogalmaink helytelen használata mára súlyos károkat okozott elsősorban az erdészek fejében. Növelte az erdész-természetvédő szembenállást, és elindított egy helytelen jogszertő gyakorlatot. A törvény erejével a gazdálkodó akaratától függetlenül és valóságos állományviszonyainkat nem tekintve, irreális mértékű átalakítást írtak elő a folyamatos erdőborításra. Ezt a kötelezettséget (állami erdők) szintén a gazdálkodó megkérdésezése nélkül, az erdőtervezőkkel kötelezően terveztetik be. A kötelező átalakítás, a jövőbeni gazdasági rendeltetésű erdeinkben sok helyütt károkat, értékvesztést fog okozni. Felelőse természetesen magyar módi szerint nem lesz, ágazatunkat is egyre jobban utoléri a „turáni átok”.

Bodor László
okl. erdőmérnök

A Vidékfejlesztési Program 2014—2020 erdészeti vonatkozásai

Az erdészeti ágazat jelentőségének elismerését jelzi, hogy az előző vidékfejlesztési ciklusban rendelkezésre álló forrásnál is nagyobb összeg áll rendelkezésre a 2014–2020-as időszakban erdészeti fejlesztésekre az augusztus 10-én elfogadott Magyarország Vidékfejlesztési Programban – áll a Földművelésügyi Minisztérium Állami Földekért Felelős Államtitkárságának e témában kiadott közleményében.

A minisztérium az ágazat legfontosabb területeinek kiegyenlített fejlesztése mellett érvelt, amelyet a kormány és ezt követően az Európai Unió is elfogadott.

Az előző ciklushoz képest a program számos egyszerűsítést, újítást és bővített támogatási lehetőséget tartalmaz.

Az erdőtelepítés intézkedésnél 5 célállomány-típus lesz a 101 helyett, ráadásul a SAPS támogatás is megmarad egy ideig. A faipari célú faültetvények telepítésével célzottan a minőségi, magasabb értékű fatermékek előállítását szolgáló alapanyag-termelést szeretnénk elősegíteni.

Nyilvánvalóvá vált, hogy a klimatikus változások következtében nem lehet mindenhol erdőt telepíteni. Ugyanakkor Európa-szerte egyre nagyobb népszerűségnek örvend az agrárerdészeti rendszerek létrehozása, amelyek a mezőgazdasági és erdészeti kultúrák egyesítését jelentik, ezzel a termelés sokféleségét, nagyobb biztonságát hivatott szolgálni.

Az erdőtelepítés mellett azonban a források meghatározó részét a már meglévő erdőkre kell fordítani, azokat mindenekelőtt fel kell készíteni a klímaváltozásra. Az erdőkárok megelőzésére, a már bekövetkezett károk helyreállítására továbbra is nagy hangsúly kerül, de az erdők védelmi, közjóléti és gazdasági szolgáltatásainak növelésére külön-külön is célzott támogatási lehetőségek lesznek. Az erd-

szeti genetikai erőforrások megőrzésének támogatása és javítása eddig hiányzó intézkedés, újonnan kerül bevezetésre.

Az erdőgazdálkodás műszaki színvonalának javítása, az erdei faipari felhasználásra való előkészítése, valamint az erdei termékek gyűjtése, tárolása érdekében megfelelő beruházásokra, gépekre nemcsak az erdőgazdálkodók, hanem vidéki kis- és közepes vállalkozások is pályázhatnak majd. Ezzel a kitermelt, gyűjtött erdei termékek legszélesebb körének minél magasabb szinten történő feldolgozását, a hozzáadott érték növelését kívánjuk elérni.

A hazai magán-erdőgazdálkodás az uniós természetvédelmi elvárásokat a Natura 2000 területeken továbbra is magas szinten teljesíti, így a hatósági előírások kompenzációját ezentúl is uniós forrásból biztosítani kell.

A hazai erdőkkel szemben is egyre többféle környezetvédelmi elvárás jelenik meg, amelyek önkéntes teljesítésekor az erdő-környezetvédelmi program támogatásai közül lehet majd választani, jelentős egyszerűsítések mellett.

Az erdészeti intézkedésekkel kapcsolatban az egyik legfontosabb elvárásként fogalmaztuk meg, hogy minél több erdőgazdálkodó, erdőgazdálkodással kapcsolatos vállalkozás részesüljön belőlük, minél egyenletesebb területi lefedettséget biztosítsunk az ország eltérő adottságú erdeiben és ezekkel együttesen a vidéki foglalkoztatást, a helyben élők megélhetését minél szélesebb körben támogassuk.

A pályázati felhívások előkészítésével kapcsolatban a Földművelésügyi Minisztérium továbbra is szorosan együttműködik a Miniszterelnökséggel, és mindent megtesz az erdészeti pályázatok mielőbbi sikeres megnyitása érdekében.

Forrás: FM Állami Földekért Felelős Államtitkárság

Látogatás az ICRAF kenyai központjában

Dr. Keserű Zsolt – tudományos főmunkatárs, NAIK Erdészeti Tudományos Intézet

A CGIAR (Consultative Group for International Agricultural Research) partnerség erősítésének keretében a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ (NAIK) két munkatársa szakmai tanulmányúton vett részt Nairobi-ban, a Világ Agroerdészeti Központjában (ICRAF — International Centre for Research in Agroforestry).

A World Agroforestry Centre nairobi központja

A NAIK Gyümölcsstermesztési Kutatóintézetből *dr. Bujdosó Géza* kutatási igazgatóhelyettes, tud. főmunkatárs, míg a NAIK Erdészeti Tudományos Intézetből jelen cikk szerzője tanulmányozta a kenyai fővárosban működő nemzetközi kutatóintézet munkáját.

A CGIAR konzorciumot 15 nemzetközi agrárkutató központ alkotja, működésének fő célja a vidéki térségek szegénységének csökkentése, az egészséges táplálkozás, az élelmiszerbiztonság fokozása, a fenntartható gazdálkodás a természeti erőforrásokkal.

A Világ Agroerdészeti Központja (World Agroforestry Centre, ICRAF) egy olyan nemzetközi agrárkutatási szervezet, amely Afrika, Ázsia és Dél-Amerika számos országában fejti ki tevékenységét. A szervezet arra törekszik, hogy növelje a fejlődő országok vidéki (elsősorban kisbirtokon) gazdálkodóinak (farmerek) fahasználatát (mind az erdészet, mind pedig gyümölcsstermesztés terén) a nagyobb jövedelem, jobb élelmiszerbiztonság és egészségük javítása érdekében. Az ICRAF működését több mint száz különféle szervezet támogatja, biztosítja, köztük kormányok, magán-

alapítványok, nemzetközi szervezetek, regionális fejlesztési bankok.

Erdőgazdálkodás Kenyában

Kenyában az erdőgazdálkodással kapcsolatos ügyeket a Kenyai Erdészeti Szolgálat intézi, felügyeli. A szolgálat költségvetése nem elégséges a kiadások fedezéséhez, amely jelentős alulf finanszírozottságot eredményez az erdészeti szektorban és az ehhez kapcsolódó ágazatokban.

Kenya erdővel borított területe 2,35 millió hektár. Ebből a hivatalosan közölt erdőterület 1,57 millió hektár, míg a nem hivatalos erdőterületek nagysága 0,78 millió hektár. Ezen kívül van mintegy 2,1 millió hektár egyéb erdőterület. A fás területek vonatkozásában van még 24,8 millió hektár bozotos, bokros terület, és 10,7 millió hektár fás legelő. További 9,54 millió hektár fás vegetáció található a farmokon és lakott területeken.

Az Erdészeti Szolgálat hatáskörébe tartozik az összes nyilvántartott erdőterület és közös megállapodások által további 180 ezer hektár nem hivatalos erdőterület. Az utóbbiak a helyi ható-

ságokhoz tartoznak. A szolgálat felügyeli az összességében mintegy 170 ezer hektáros ültetvényeket is, ezek elsődleges rendeltetése az ipari hengeresfa-előállítás. Az ültetvényeket többnyire különböző eukaliptuszfajok alkotják: *Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. (vöröslő eukaliptusz, vörös gumifa), *Eucalyptus citriodora* Hook. (citromillatú eukaliptusz), *Eucalyptus globulus* Labill. (golyós eukaliptusz, kék mézgafa).

A legtöbb erdészeti bevétel díjakból (jogdíjakból) származik. Minden bevétel tétel az államkincstárba kerül. A bevételek kisebb része a működési engedélyek díjaiból és a másodlagos (nem fa erdei) termékek, valamint szolgáltatások díjaiból tevődik össze. Ezt közvetlenül a szolgálat költségvetésében írják jóvá. Ezen felül számos egyéb adó és díj létezik, amelyet az ágazat fizet a központi és helyi közigazgatási szerveknek.

Az ültetvények hengeresfa-termékeivel kapcsolatban a díjak meghatározására az ún. helyettesítési (csere) költség módszerét alkalmazzák. Ez meghatározza azt az összeget, amely fedezné az erdőgazdálkodási díjakat. Ezeket a díjakat minden termelőnek meg kell fizetnie, de a cellulóz- és papírgyár engedélyt kapott alacsonyabb összeg fizetésére, hogy versenyképesebbek legyenek az importált termékekkel szemben.

A természetes (őshonos) erdőkben magasabb díjakat vezettek be, hogy visszaszorítsák (korlátozzák) a fahasználatot (csökkenjen a kitermelési kényszer) és maradjon elég idő a felújításokra. Az összes bevétel az elvártnál kevesebb, az alacsony árak és a díjak alulértékelése következtében. Igen jelentős a hátralékdíjak mértéke.

Mi lehetne a megoldás, hogy az erdészeti ágazat hatékonyabban működjön Kenyában? Erre a kérdésre, a FAO által a közelmúltban készített tanulmány próbálta a választ megadni, kijelölni a helyes irányt. Ez alapján a díjak, árak rendszeres felülvizsgálatára volna szükség, hogy azok tükrözzék a termékek valós piaci árát.

Több kapcsolatot kellene kiépíteni a magán- és az állami szektor között az ültetvényes gazdálkodás területén. Növelni kellene más érintett felek részvételét az ágazatban, ha a cél nem más,

mint a fenntartható erdőgazdálkodás megvalósítása. A Kenyai Erdészeti Szolgálat ennek végrehajtásán, valamint egy új és felülvizsgált erdészeti politika és jogszabályrendszer kialakításán dolgozik.

Erdészeti kutatás — Kenyai Erdészeti Tudományos Intézet

Kenyában az erdészeti kutatások az ültetvények nagyfokú elterjedésével kezdődtek meg. A kutatásokat az Erdészeti Hivatal (FD) és a Kelet-Afrikai Mezőgazdasági és Erdészeti Kutató Szervezet (EAAFRÖ) irányította 1976-ig, a Kelet-Afrikai Közösség (EAC) felbomlásáig. A kutatási tevékenységet 1986-ig a Nemzeti Mezőgazdasági Kutatóintézet vette át, amikor a Kenyai Erdészeti Tudományos Intézet (KEFRI) megalakult.

A kutatóintézet központja Mugugában található, Nairobi-tól mintegy 23 kilométerre, északnyugati irányban. Az intézetnek 5 regionális kutatási programja van Gede, Kitui, Muguga, Londiani és Maseno működési központokkal. A KEFRI működése 6 önálló tudományterületet fed le:

- erdészeti termelékenység-fejlesztés,
- biodiverzitás és környezetgazdálkodás,
- erdészeti termékek fejlesztése,
- társadalmi-gazdaságtan,
- politika és irányítás,
- technikai és támogatási szolgáltatások.

Ezek a témakörök, kutatási programok kiterjednek a farmgazdálkodásra, természetes erdőállományokra, ültetvényes gazdálkodásra. A KEFRI 1988 óta kap fejlesztési támogatást a Japán Nemzetközi Fejlesztési Ügynökségtől. A japán fél támogatása kiterjed az épületfejlesztésekre, a kutatási felszerelések beszerzésének támogatására, a személyzeti állomány továbbképzésére, járművek és egyéb felszerelések vásárlására.

Az ICRAF-on belül számos osztály működik, amelyek speciális tudományterületekkel foglalkoznak. A *klímaváltozás kutatásával foglalkozó osztály* összetetten vizsgálja az erdészeti, olajos-növény- és gyümölcsfajok területének csökkenését, illetve az egyedszámuk okozta piaci hatásokat. Az erdészeti fajok területének szűkülésével a főzéshez használt fűtőanyag mennyisége lesz kevesebb. Kenyában 66, elsősorban fekete teát készítő üzem található, amelyek egyenként kb. 6000 termesztővel állnak kapcsolatban. A fekete tea fermentálá-

sához hőre, azaz faanyagra van szükség, ezért lényeges kérdés a faanyag termelése, a biomasza megőrzése, mely jelenleg a kormányprogram részét képezi. Kenya egyébként a világ legnagyobb feketetea-exportőre.

Fontos megemlíteni, hogy az engedély nélküli fakitermelés hatalmas méreteket ölt ebben a régióban, e gond megoldása óriási kihívás. A kutatócsoport szempontjából lényeges kérdés a kutatási eredmények terjesztése a kelet-afrikai országokban (Kenya, Etiópia, Uganda, Tanzánia, Malawi), mivel így tudják felkészíteni a társadalmat a klímaváltozásra, illetve hatékonyabban tudnak védekezni az abból eredő kedvezőtlen változásokkal szemben.

A tíz évvel ezelőtt alakult talajtani laboratórium egyedülálló munkát végez az országban. Afrikában összesen 12 talajtani laboratórium található, de a CGIAR nairobi központjában lévő az egyik legkorszerűbb, az itt folyó munkát számos szervezet, szaktanácsadó, kutatóintézet is elismerte.

A talaj sok esetben a kertészeti és erdészeti termesztés korlátozó tényezője, ezért fontos, hogy megfelelő információkkal rendelkezzenek a tevékenység megkezdése előtt a termesztők, szaktanácsadók. Ezt a célt szolgálják a Világbank segítségével vásárolt műszerek. Az egyik legkorszerűbbnek a lézerrel működő (lézer, röntgen és infravörös spektroszkóp), a száraz és nedves talajt is egy időben elemző műszer számít, mely az USDA (Amerikai Mezőgazdasági Hivatal) szakemberei számára is újdonság volt. A laboratórium teljes egészében a termesztők és a kutatók rendelkezésére áll, naponta 350-400 talajmintát vizsgál-

nak. A talajtani elemzések mellett tápanyag vizsgálatokat is végeznek.

A kutatók számára fontos a termesztett erdészeti és kertészeti fajok genetikai háttérének ismerete. A következő öt évben ezért számos Kenyában termesztett erdészeti és kertészeti növényfaj genetikai háttérét kívánják feltárni az ICRAF *genetikai laboratóriumában*. Emellett az is lényeges, hogy a laboratórium új növényfajokat vonjon be a termesztésbe, és erdészeti/kertészeti termesztetősége mellett vizsgálja a szaporítóanyagai előállításának lehetőségét, a humán szervezetre gyakorolt élettani hatásukat, a belőlük készült termékskálát, illetve piacképességüket. E program keretében kiemelten vizsgálták/vizsgálják a *Passiflora edulis*, *Macadamia tetrapyllia*, *Ziziphus mauritina*, *Tamarindus indica*, *Adansonia digitata*, *Scloracarya birrea* termesztetőségi és feldolgozási lehetőségeit.

Afrika lakossága rohamosan növekszik, így a következő évtizedekben át kell alakítani az afrikai agráriumot. Ezzel a kérdéssel az *Örökzöld Agrárium, Konzerváció, Agrár és Természeti védelmi Osztály* foglalkozik. Szükség van a termesztési technológiák korszerűsítésére (tápanyag-utánpótlás, növényvédelem, metszés, öntözés), illetve a folyamatos és a köztes termesztésre a hektáronkénti termésmennyiség növelése érdekében. Sajnos a fekete kontinensen is megfigyelhető az a tendencia, hogy a gazdálkodók átlagéletkora emelkedik, a fiatalok nem kívánják folytatni a tevékenységet, ugyanakkor a termőhelyeket is veszélyeztetni a lakott területek további terjedése és az elszivatagosodás. Erdészeti,

A talajtípusok nagyon változatosak Kenyában

A jövő agroerdészeti fafajai

agroerdészeti szempontból a teljesség igénye nélkül a legfontosabb fajok a következők: *Vitex keniensis* Turill ('meru tölgy'), *Tamarindus indica* L. ('madeirai mahagóni'), *Melia volkensii* Guerke, *Podocarpus falcatus* (Thunb.) R. Br. ex Mirb. ('simakérgű sárgafa'), *Cupressus lusitanica* Mill. ('Goai cédrus', 'kenyai ciprus'), *Leucaena trichandra* (Zucc.) Urban, *Gliricidia sepium* (Jacq.) Walp., *Sesbania sesban* (L.) Merr. ('folyami bab', 'egyiptomi csörgőtok'), *Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. (vöröslő eukaliptusz, vörös gumifa), *Eucalyptus citriodora* Hook. (citromillatú eukaliptusz), *Eucalyptus globulus* Labill. (golyós eukaliptusz, kék mézgafa).

Az örökzöld mezőgazdaság – nevéből adódóan – olyan agroerdészeti rendszerek kialakítását tűzi ki célul, amely egész éven át zöld növényi borítást eredményez a földterületeken. A rendszer magában foglalja a szelektált fajok alkalmazását, különböző szempontok (célok) alapján. Ezek a következők: tápanyag-forgalom és nitrogénmegkötés, a folyamatos talajtakarás fenntartása, gyomkorlátozás (gyomok visszaszorítása), a talaj szerkezetének és vízgazdálkodásának javítása, a fák termesztéséből származó élelem, energia, takarmány, rost előállítása, szénmegkötés, szénraktározás, a biodiverzitás megőrzése.

A víz az egész afrikai kontinensen létfontosságú, ezért a Vízgazdálkodási Osztály munkájára nagy hangsúlyt fektetnek. Kenyában két eltérő csapadékos időszakot lehet megkülönböztetni: az általában márciustól júniusig tartó 'hosszú esőzések', és az októbertől decemberig tartó 'rövid esőzések' időszakát. A csapadék mennyisége az országban tág határok közt változik, az évente kevesebb, mint 200 mm-től (szárazabb nyugati régió) a 2000 mm-nél is

többig (Rift Valley magasabb fekvésű régiói).

Kenya vízraktározó kapacitása (víz-visszatartása) rettenetesen alacsony mértékű. Az 1969-es 11m³-tól 2002-re 4m³-re esett vissza a fejenként rendelkezésre álló víz mennyisége. A víz-visszatartásra és a növények öntözésére jelenleg különböző módszereket alkalmaznak. A legfontosabb és legelterjedtebb gyakorlatok a következők: a tetőkről összefolyó víz gyűjtése vasbetontartályokba, mesterséges vízgyűjtő tavak kialakítása gátak segítségével, a víznek a kívánt helyre vezetése árkokkal, a víz visszatartása kőgátak építésével, nagyméretű, bélelt gödrök ásása (akár 700 m³-es vízbefogadó kapacitással).

Az ICRAF kutatóinak fontos a kommunikáció, ezért a kutatómunka során elért eredményeket több csatornán terjesztik. Rendszeresen a nyílt napok a World Agroforestry Centre-ben, a közös farmlátogatások, a gazdálkodást segítő tv- és rádióműsorok. Ezt a tevékenységet külön egység koordinálja, a Kommunikációs Osztály.

Az eredményeket elsősorban a médián keresztül terjesztik: a twitteren, facebookon, youtube-on, blogok formájában, saját honlapjaikon, illetve saját tv-, illetve rádióműsorukon (Shamba Shape-up), a hagyományos eszközök (mint például nyomtatott publikációk, hírlevelek, kérdőíves felmérések) mellett. Ma már egyre gyakoribb, hogy nyugati mintára egy önként jelentkező farmer meghívja a többieket és beszámolót tart a termesztési tevékenysége során elért eredményeiről, tapasztalatairól.

A jövőben nagy valószínűséggel lehetőség nyílik fás szárú növények szaporítóanyag-cseréjére. Ennek eredményeképpen olyan fajok tesztelhetünk idehaza, amelyek termesztése különböző célokból (méhészeti, fatermesztési, energetikai, rekultivációs, talajjavítási, különböző védelmi stb.) lehet indokolt és hasznos. A hazai ökológiai viszonyok közt eredményesen termeszthető fajok kiválasztásához hathatós segítséget nyújthat az ICRAF által 2010-ben összeállított Agroforestry Database 4.0 adatbázis is.

A World Agroforestry Centre nyitott arra, hogy ösztöndíj-programok keretében hazai doktoranduszokat, posztgraduátokat, kutatókat fogadjon, és megfelelő anyagi forrás megteremtése esetén ezt kölcsönösség szeretné tenni.

(A szerző képeivel)

Agroerdészeti szempontból ígéretes fajok szaporítóanyagai

Akadémiai bizottsági ülés Mátrafüreden

2015. május 28-án, Mátrafüreden, az MTA vendégházában tartotta ülését az MTA Erdészeti Tudományos Bizottsága. Az ülést Rédei Károly bizottsági elnök nyitotta meg, köszöntötte a résztvevőket és ismertette a programot. Ezt követően gratulált a 2015. januári bizottsági ülés óta kitüntetésben részesült Faragó Sándor bizottsági alelnöknek, illetve köszöntötte a 85. születésnapját ünneplő Kovács Jenő bizottsági tagot. Ez alkalmából Mátyás Csaba akadémikus a NyME Erdőmérnöki Kar nevében is kifejezte jókívánságait.

A hegyvidék erdeit kezelő Egererdő Zrt. tevékenységének bemutatását Jung László vezérigazgató, a bizottság tagja tartotta, válaszolva a cég erdőgazdálkodását meghatározó természeti adottságokat, illetve a legfontosabb termelési adatokat. Jellemző a természetközeli erdőgazdálkodás, elsősorban a tá-

ji adottságok, illetve a nagyarányú védettség miatt. A cég éves fakitermelése évek óta elmarad az üzemtervi termelési lehetőségtől. Meghatározó (50-60%) a tűzifa aránya, ezen belül az apríték előállítására felfutóban van a kis fűtőműi fejlesztések következtében. Jelentős gond a nagy létszámú vadállomány, az erdők közjóléti rendeltetéseinek az ellátása pedig egyre fontosabb feladata a cégnek.

Ezt követően Mátyás Csaba akadémikus röviden ismertette az Agrárklíma 1. és az Agrárklíma 2. projektek leglényesebb célkitűzéseit, beszámolt az első eredményeiről, valamint tájékoztatót a tudományos munka fontosabb munkafadatairól. Válaszolt a klímaváltozáshoz kapcsolódó tudományos ismereteket, és prognózisokat, amelyek a hazai erdőgazdálkodásra jelentős hatással lesznek a közeljövőben. Bemutatta azokat a terepi, kísérletes módszereket, amelyek lehetőséget adnak, hogy az erdőművelés egyik legfontosabb gondját, az erdők a jövőben érő hatások mértékét és súlyosságát előrejelezzük. Mint ismeretes, a térségünkben a Föld átlagánál nagyobb, mintegy 2 °C-os éves középhőmérséklet-növekedés várható. Ez a környezeti hatás alapvetően meghatározza majd a magyar erdőállományok fajajosszétételét és a gazdálkodási módokat.

Meghívott vendégelőadóként Silvio Schüller (Szövetségi Erdészeti Kutatóintézet, Bécs) röviden ismertette Ausztria természeti adottságait és erdőgazdálkodását, valamint a klímaváltozási modellek alapján várható környezeti hatások-

kat. Az éves átlaghőmérséklet előrejelezett növekedése 1,7 °C, kisebb, mint a magyar érték, de jelentősen magasabb, mint a globálisan számolt átlag. Az ország nagy részét borító hegységekben jelentős átalakulásokra számítanak az erdőállományok fajajosszétételében. Az osztrák kutatóintézet származási kísérletekkel keresi a választ a kihívásokra. A legfontosabb fafajok – lucfenyő, erdeifenyő, tölgyek, bükk, duglászfenyő stb. – esetében kiterjedt kísérleti hálózattal rendelkeznek. Az ezekben megfigyelt tapasztalatok alapján megállapították, hogy kedvező és kedvezőtlen hatásokra egyaránt lehet számítani. Az előnyös jelenségek közül a legfontosabb, hogy változatlanul kedvező csapadékvizonyok mellett (!) növekszik az erdők dendromassza produkciója, fatermése. Az előnytelen hatások hasonlóak a magyarországihoz. Erősödő abiotikus és biotikus károsítások várhatók, új kártevők és károsítók jelennek meg. A kialakuló helyzetre az erdészszakma válasza korlátozott: fajajválasztás, a fajajpolitika módosulása, az erdészeti genetikai erőforrások hatékonyabb kihasználása, az erdőgazdálkodási gyakorlat módosítása, átalakítása stb. A lucfenyő a jelenlegi 60%-ról 20-30%-ra fog visszaszorulni, a tölgyek és a bükk aránya növekedni fog stb. A magyar luc (Bükkszentkereszt) és tölgy (Csörötnék) származások kísérleteikben jól teljesítenek, jól reagálnak a szélsőséges klimatikus hatásokra. Jó a megmaradási százalékuk is, ami azt mutatja, hogy a vizsgált magyar származások kellően plasztikusak, ami a melegedő klímában a legfontosabb tulajdonságok egyike. Nagyon fontos lesz tehát a jövőben a megváltozó körülményeknek megfelelő származások kiválasztása.

A klímaváltozás hatása erdeink egészségi állapotára címmel tartott előadást Csóka György (NAIK-ERTD). Beszámolt mind az abiotikus, mind a biotikus károsítások elmúlt évtizedekben rögzített mérési, illetve megfigyelési eredményeiről. A trendek szinte minden paraméter esetében növekvők, jól megfigyelhetők az időjárási szélsőségeket – elsősorban az aszályos időszakokat – követő káresemények. Külön kiemelte az új károsító fajok megtelepedésének és azok károsításainak növekvő trendjét. Az új fajok gyorsuló ütemű megjelenésének fő oka a hatalmas nemzetközi árukereskedelem, de egyes idegenhonos fajok tartós megtelepedésében, elszaporodásában a változó klíma is fontos szerepet játszik. A romló trendek megfordítására általános érvényű megoldás nincs, a differenciáltabb, „finomabb felbontású” erdőgazdálkodás mérsékelheti a károkat.

Silvio Schüller előadást tart

Urbán Pál vezérigazgató-helyettes (Egererdő Zrt.) *Erdőgazdálkodási válaszok a klímaváltozásra* című előadásában megerősítette, hogy az előző előadásokban felsorolt jelenségek és problémák a napi erdőgazdálkodási gyakorlatban is megjelentek, és számottevően nehezítik a gazdálkodást. A jelenlegi jogszabályi környezet nem segíti a gazdálkodókat. A hatályos erdőtörvényben és a végrehajtási rendeletben sok előírás korlátozza a gazdálkodót a változó környezeti feltételek által kialakított helyzetben. Így például az erdőtörvény 7., 10., 51.§-a, illetve a 153/2009 FVM-rendelet 4. és 5. mellékletének az előírásai okoznak nehézségeket a gazdálkodásban. Az erdőgazdaság folyamatosan keresi a válaszokat az új helyzetekben.

A *klímaváltozás hatásai* hatósági szemmel című prezentációjában Szabó Szilárd, a Heves Megyei Kormányhivatal főosztályvezetője elemezte a felügyeletük alá tartozó Nógrád, Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékre jellemző helyzetet. Megerősítette, hogy az elmúlt évtizedekben leginkább az aszály és az annak következtében kialakult károsítások okozták a legtöbb gondot az északi megyékben. A károsítások a mesterséges erdőültetvényekben mutatkoztak a leginkább, a természetes felújításokban kevésbé okoz gondot az aszály. Az erdészeti hatóság nyilvántartása szerint az egyes klímazónákban jelentős a nem az adott klímához besorolt fajok területe. Például a csertölgy 22 ezer hektáron fordul elő B és GYT klímában, de számottevő a bükk térfoglalása (2000 ha) is a GYT klímában. A helyzet a rontott erdők nagy arányára, valamint mikroklimatikus okokra vezethető vissza. Összességében kijelenthető, hogy az erdészeti nyilvántartásban felülvizsgálatra szorulnak a jelenlegi klímabesorolások. A felülvizsgálatához tudományos adatokra is szükség van. Nehezíti a feladatot, hogy a felülvizsgálatokat erdőrészekként kell elbírálni, de alapvetően elvégezhető lenne az erdőtervi klímabesorolások, és ezáltal a célállománytípusok megváltoztatása.

A hozzászólások során Fülber Ernő (NAIK-ERT) elismerően szólt az elhangzott előadásokról, majd javasolta, hogy az erdészeti kísérletezést kezelhessék az erdőgazdálkodók közcélú feladatként. Az erdészeti hatóság által is felvetett, erdőrésztel szintű 'klímaértékelési' munka legyen innovációs tevékenység, mert ezzel anyagi forrásokat szabadíthatnánk fel az ilyen kutatásokra.

Dudits Dénes akadémikus gratulált az előadásokhoz, majd felhívta a figyelmet, hogy a származási kísérletek a populációk közötti különbségeket mutatják meg, de szükség lehet ennél finomabb, egyed szintű felbontásra is a rezisztens genotípusok kiválasztásához. Erre már rendelkezésre állnak molekuláris technikák és alkalmas genetikai markerek.

Bordács Sándor az előadásokhoz kapcsolódóan kifejtette, hogy az erdészeti gyakorlatnak az eddigieknél is nagyobb figyelmet kellene fordítani a származási, genetikai ismeretekre. Példaként említette, hogy 2010–12 között jelentős mennyiségű külföldi vetőmag érkezett az országba kocsányos- és kocsánytalantölgyfajokból, elsősorban a számunkra nem alkalmas lengyel, cseh és szlovák származási területekről. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a jelenlegi erdőtörvény szerint a származási adatokat nem rögzíti az erdőállomány adattár, ezért a jövőben

bekövetkező esetleges erdőkárok genetikai hátterét, annak okait nem lehet majd megkeresni, illetve kimutatni.

A tudományos ülést követő délután rövid terepi bejárásra került sor. Az Egererdő Zrt. gazdálkodási területén két helyszínen folytatódott a délelőtti témák megvitatása. A Gyöngyössolymos 31/A1 erdőrésztelnél Dudás Béla, az erdőgazdaság Mátrafüredi Erdészetiének vezetője beszámolt az üzemtervi követelmények és kötöttségek miatti nehézségeikről. A mintegy 700 méter tszf. magasságon, nyugati fekvésben elterülő erdőrésztel eredetileg bükkös klíma besorolását, de az erdőállomány átalakításánál már figyelembe vették a klímikus feltételekben várható változásokat. Az első kivételű erdőültetés, valamint a pótlás során jelentős mennyiségű kocsánytalan tölgy szaporítóanyagot használtak fel, amellyel úgy tűnik, sikerül befejezett erdőállományként átadniuk az erdőültetést. Jelenleg a bükk és gyertyán elegyaránya elenyésző a kocsánytalan tölgyéhez képest.

Az erdőültetést szerencsésen sikerült a jelenlegi jogszabályi keretek között végigvinniük, de drasztikusabb klímikus változások – pl. a bükkös klíma helyett cseres-tölgyes klíma kialakulása – esetén a jogszabályi fajaj-követelmények nem engedték volna a környezeti feltételeknek megfelelő rugalmas megoldásokat. A jelenlegi hagyásfa és holtfa fenntartási kötelezettségeket is nehezítő körülményként

tekintik, elsősorban a jogalkalmazási gyakorlat rugalmatlanságai miatt.

A második megállásra a Gyöngyössolymos 34/C és 34/E erdőrésztelre került sor. A 17, illetve 19 éves résztelt egy nyiladék választja el egymástól. Az idősebb állomány teljesen összezáródott, sűrűség állapotban levő fiatalos, a fiatalabb viszont nagyon kiritkult, pusztuló bükkgyedekből álló, 'felnyíló' erdő, ahol az életben maradt bükkfák láthatóan szenvednek, a legtöbbjük elhalás előtti állapotot mutat. Az erdőültetést mesterségesen végezték mindkét területen, bükkcsemetével. Az idősebb állományban bükki származású, állomány alóli iskolázott csemetét használtak, a fiatalabb erdőben pedig magági csemetét, amelynek származási adatait – elsősorban az erdőadattári és üzemi nyilvántartási adathiány miatt – már nem ismerik. Az első kivétel mindkét esetben kiválóan sikerült, de az elmúlt időszak aszályos éveiben a fiatalabb állományban jelentős a törzspusztulás, ami jelenleg is tart. A pusztulásos tünetek okát valószínűleg a szaporítóanyag genetikai adottságaiban (valószínűleg atlantikus klímabeszorítottságú származási helyében) kell keresni. Az ilyen jellegű gazdálkodási gondok elkerülésére a legcélszerűbb származási kísérleteket létesíteni, és azok adatait hosszú távon felhasználni. Kísérleti adatok hiányában a gazdálkodóknak javasolandó, hogy dél-dunántúli, illetve horvát, szerb, szlovén származású szaporítóanyagból létesítsenek üzemi kísérleteket, amelyhez a NÉBIH Növénytermesztési és Kertészeti Igazgatósága felajánlja szakmai segítségét.

A délutáni program zárásaként Jung László vezérigazgató megköszönte a jelenlévőknek a tartalmas szakmai rendezvényen való aktív részvételt.

Dr. Bordács Sándor Csc.titkár, MTA ETB

Fotó: **EGERERDŐ Zrt.**

Német erdészek a Kisalföldön és a Gerecsében

Április 27-30. között a tübingiai államerdészet 6 fős csapatát látta vendégül a Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt. és a Budapesti Erdőgazdaság Zrt.

A tanulmányút szakmai programja hétfőn kora délután kezdődött a KAEG Zrt. Kapuvári Erdészeténél. A vendégek elsőként a Hanság történetével és az ottani erdők kialakulásával ismerkedtek meg, majd megtekintették az egykori Csíkos-éger elnevezésű tájegység utolsó, reliktum erdejét. A régi időkben, a lápvidéken természetes úton megjelent égeresek támasztógyökereket fejlesztettek a felázott talajon; a területet behálózó csatornáknban, tocsogókban, tavakban pedig csíkhallak úszkáltak (belvizes időkben akár a törzsek között is). Mára nagyban megváltozott a vidék vízgazdálkodása, talaja, így az erdőállományok is. Az egykori égeresek utolsó képviselője most erdőrezervátum magterület, ahol semmilyen erdészeti tevékenység nem folyik.

Ezután a hagyományos (ma már kegyvesztettnek számító) nemesnyárgazdálkodás bemutatása következett, melyet nagy érdeklődéssel figyeltek a német szakemberek. Szó esett a csatornarendszer működéséről, majd a Hanság-főcsatorna nyomvonalát követve – a betelepített hódok tevékenységének nyomait megismerve – érkezett a csapat az Andaui-hídhöz. A közelmúltban

újjaépített átkelőnél kétnyelvű információs táblák emlékeznek meg a vassüggönyről és az 1956-ban a hídon át menekülők tömegéről.

Végül – részben már kulturális programként – megtekintették a fertődi Esterházy-kastély udvarát, parkját és parkerdejét, ahol akkor még javában folytak a KAEG által irányított nagyszabású rekonstrukciós munkák.

Kedden a Göbös-major Ökoturisztikai Központ lovas kocsis bejárása után a Ravazdi Erdészethez utazott a ThüringenForst csapata, ahol az átalakító

üzemmódú erdőkezelés és a csérgazdálkodás szerepelt a középpontban. A nyugati kollégák nagy érdeklődéssel hallgatták, hogy a Sokorói-dombság száraz viszonyai között miként zajlik az üzemmódváltás. A csertölgy nem fordul elő állományszerűen Tübingiában, de a klímaváltozás hatásait érezve, a szakemberek már vizsgálják azokat a fajajokat, amelyek várhatóan tért nyernek a felmelegedéssel. A szakmai részletekbe menő megbeszélések visszatérő témája volt, hogy a helyi viszonyokat ismerő erdész munkáját hogyan segíthetik vagy gátolhatják a hatósági előírások. Tübingiában az államerdészet az erdőtervezést és erdőfelügyeletet is ellátja, így sokkal rugalmasabban – a helyi lehetőségekhez igazodóan – alakítják az üzemtervi elvárásokat, míg nálunk a mindennapi gazdálkodástól távolabb születnek a szűk mozgásteret engedélyező, többnyire sablonos előírások.

A szakmai beszélgetés másik, ismétlődően visszatérő eleme a vadállomány volt. E témában a német erdészek a hazaitól merőben eltérő álláspontot képviselnek. Meggyőződésük szerint legfontosabb feladatuk az egészséges faállomány kialakítása, nem pedig az, hogy a nagyvad számára létesítsenek paradicsomi élőhelyet. A vadlétszámot munkaköri köteleességgként végrehajtott intenzív vadászattal tartják alacsony szinten. A természetes felújítások lehetősé-

gének biológiai és gazdasági előnyei, a kerítésépítés és fenntartás elmaradó költségei, valamint – hosszú távon gondolkodva – a véghasználati állományok faanyagának minőségi értéktöbblete bőven ellensúlyozzák a tróféasvad-lelővések értékesítésének elmaradó bevételeit. Úgy tartják, hogy a sikeres erdőfelújítás két legfontosabb feltétele: „*gentigend Licht und Blei*”, vagyis az elegendő fény és ólom...

A nap utolsó szakmai programjaként megtekintettük a KAEG magyarosi lőterét, mely méretével és hangulatos erdei elhelyezkedésével még befejezetlen álla-

Szerdán reggel a vendégek rövid tájékoztatást kaptak az erdőgazdaság és a Süttői Erdészeti munkájáról, majd – első terepi programpontként – a Gerecse egyik jellemző erdőtársulását, a százvölgyi erdőrezervátumot tekintettük meg, közben pedig élénken megvitattuk a magyar természetvédelemmel való együttműködés kérdéseit. A következő helyszín a dunaszentmiklósi lőtér, illetve az erdőgazdaság kezelésében lévő védőzónája volt, ahol a Magyar Honvédséggel közös használatú területek gazdálkodásának gondjaival ismerkedtek meg a német kollégák. A továbbiak-

potában is nagy hatást gyakorolt a türingiai kollégákra.

A vendégek a vacsorát már a Budapesti Erdőgazdaság alsóvadácsi vadászházában költötték el, közben/utána élénk eszmecsere alakult ki a német és a magyar erdészek között az időszzerű erdészeti kérdésekről.

ban megismerhettük a tardosi kőbányászatot, valamint – a Gerecse bükkös és cseres erdőfelújításainak megismerése után – a Pisznice fokozottan védett szurdokvölgyét, ahol már a rómaiak is bányászták a süttöi vörös mészkövet, a „süttői márványt”.

A délután az állandó borítottságot biztosító erdőgazdálkodásra való átmenet jegyében telt el, a türingiai erdészek megismerték a Süttői Erdészeti eddigi eredményeit, elmesélték otthoni tapasztalataikat, majd elmondták véleményüket a Süttőn látottakról.

A csütörtöki nap a kulturális ismerkedés jegyében zajlott. A vendégek – szakszerű és lelkes idegenvezetéssel – megismerkedtek az esztergomi bazilikával és a várral, Esztergom történetével, kiemelve a német kapcsolatokat és a kitelepítések történetét.

A német vendégek a gyors ebédet követően, kora délután indultak hazavezető hosszú útjukra az élménydús, és – véleményük szerint – érdekes és élvezetes négy nap után.

Iványi Ákos

KAEG Zrt., OEE Győri Erdőgazdasági HCs titkár

Keresztes György

elnök, OEE Budapesti HM-csoport

Az alföldi erdők felvirágoztatásáért

Noha az erdészek nem arról híresek, hogy úton-útfélen szerepelnek, és ünnepeltetik magukat, most elérkezettnek látták az időt, hogy összefoglalják munkájuk eredményét, mondta Dégi Zoltán vezérigazgató a szolnoki Nagykunsági Erdészeti és Faipari Zrt. (NEFAG Zrt.) alapításának 65. évfordulója alkalmából tartott rendezvényen.

Van miről beszélni, ugyanis a hat és fél évtized alatt nagyon sokat tettek az alföldi erdők fölvirágoztatásáért, a szinte fátlan megye erdőterületét több tízezer hektárral gyarapították. Kivették a részüket az 50-60-as évek Alföld-fásításából, a Tisza-tó kialakításából, a 70-80-as évek faipari, gépészeti fejlesztéseiből, az új erdőgazdálkodási, erdészeti technológiák kidolgozásából a rendszerváltás időszakában. Ma is megfelelnek a kor elvárásainak, és a gazdasági, védelmi rendeltetése mellett az erdő közjóléti szerepét is mindinkább kiteljesítik.

A NEFAG Zrt. jelenleg korszerű, eredményesen működő, a térség elismert, meghatározó agrár-nagyvállalata. Az er-

dőgazdaság életében a biztos jövő zálogai ugyanakkor elsősorban az erdészek, akik a természet erejével dacolva dolgoznak az erdők felvirágoztatásáért – mondta a vezérigazgató ünnepi beszédében.

Az erdészeti társaságok társadalmi szerepvállalásának egyre nagyobb mértékűnek kell lennie, a közjóléti beruházások a NEFAG Zrt.-nél is arra irányultak, hogy az emberek megismerjék, megszeressék és becsüljék az erdőt – mondta a földművelésügyi miniszter az ünnepségen.

Fazekas Sándor emlékeztetett: a NEFAG Zrt. korábbi jogelődje a Szolnok Megyei Állami Erdőgazdaság 1950.

augusztus 1-jén alakult meg az ország egyik legkevesbé fás vidékén, mindössze 126 hektár állami erdőterületen. Ezt követően jelentős erdőterület növekedés következett, köszönhetően a térségben zajló hatalmas erdőtelepítési, fásítási munkának. Kunhegyesen, Karcagon, Kisújszálláson például több száz hektár egybefüggő erdőség jött létre. A társaság ma már több mint 31 ezer hektár állami tulajdonú erdőterület vagyonekezelését végzi.

Az évforduló alkalmából Dégi Zoltán jubileumi emlékérmeket adományozott Fazekas Sándornak, míg a miniszter ünnepi oklevelet nyújtott át.

Emellett Fazekas Sándor tiszteletpléddant kapott az Országos Erdészeti Egyesület kiadványából, a Pápai Gábor által szerkesztett erdészportré sorozatból, a Gyökerek és Lombok egyik kötetéből. A társaság múltjáról pedig dr. Oroszi Sándor az OEE Erdészettörténeti Szakosztályának elnöke tartott előadást.

Forrás: **Rimóczi Irén – MMG Online, MTI, OEE**

Fotó: **Nagy László**

Erdész kitüntettek augusztus 20-án

Augusztus 20., az államalapítás és Szent István királyunk ünnepe alkalmából szakmai munkájuk elismeréseként idén is számos erdész kolléga vehetett át magas rangú állami kitüntetést.

Áder János, Magyarország köztársasági elnökének megbízásából Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere kiemelkedő színvonalú munkája elismeréseként a *Magyar Érdemrend Tiszti-kereszt polgári tagozat* kitüntetésben részesítette **prof. dr. Náhlik Andrást**, a Nyugat-magyarországi Egyetem rektor-helyettesét, egyetemi tanárt.

Dr. Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter a *Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét* adta át **Kiss Józsefnek**, a Soproni Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. vezérigazgató-helyettesének a magyar erdőgazdálkodás korszerűsítése terén, valamint a közép- és felsőfokú erdészeti és vadászati gyakorlati oktatásban végzett több évtizedes kiemelkedő munkája elismeréseként.

Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter az Életfa Emlékplakett Arany fokozata kitüntetést adományozta:

Dr. Csesznák Elemérnek, a Nyugat-magyarországi Egyetem nyugalmazott egyetemi tanárának, több évtizedes kiemelkedő egyetemi tanári munkája, az erdőmérnök-hallgatók nevelése terén elért eredményei elismeréseként.

Hohmann Antalnak, a Mecsekerdő Zrt. nyugalmazott kerületvezető erdészének, a józsefházai erdészkerületben hosszú időn át végzett lelkiismeretes erdőgazdálkodási munkája, újszerű megoldásai elismeréseként.

Liszbauer Józsefnek, a Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt. nyugalmazott kerületvezető vadászának, a vadgazdálkodás területén, különösen a vajkai kerületben hosszú időn át végzett kiemelkedő munkája, a MAVOSZ-ban kifejtett tevékenysége elismeréseként (betegsége miatt a kitüntetést fia vette át.).

Mihályka Tibornak, a KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. nyugalmazott vadgazdasági előadójának, vadgazdálkodási, fásítási és erdőművelési területen hosszú időn át végzett kiemelkedő munkája, az Alföldfásítás múltját, az állami erdészet megalakítását megörökítő szakkönyvei elismeréseként.

A miniszter az Életfa Emlékplakett Ezüst fokozata kitüntetést adományozta:

Wiszt Ferencnek, a Vértesi Erdő Zrt. nyugalmazott műszaki vezetőjének, a Vértés és Gerecse hegység bányászati rekultivációs területein végzett munkája elismeréseként.

A miniszter az Életfa Emlékplakett Bronz fokozata kitüntetést adományozta:

Cseh Jánosnak, a Pilisi Parkerdő Zrt. erdőművelési műszaki vezetőjének, a Pilismaróti Erdészet területén hosszú időn át végzett kiemelkedő munkája, szakmai szervezetekben végzett tevékenysége elismeréseként.

Erdélyi Gábornak, a Gemenci Erdő és Vadgazdaság Zrt. nyugalmazott erdész-vezetőjének, a gyakorlati erdőgazdálkodás, a fafeldolgozás területén hosszú időn át végzett szakmai és vezetői munkája elismeréseként.

Kothenc Jánosnak, a Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt. nyugalmazott kerületvezető erdész-vadászának, az állami tulajdonú erdők értékeinek megőrzése érdekében hosszú időn át végzett kiemelkedő munkája elismeréseként.

Páris Istvánnak, az Ipoly Erdő Zrt. nyugalmazott erdőművelési műszaki vezetőjének, több mint négy évtizedes kiemelkedő szakmai munkája elismeréseként.

Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter Miniszteri Elismerő Oklevelet adományozott:

Borosán Istvánnak, a SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt. erdészeti igazgatójának, a somogyi erdőkért, az erdő- és vadgazdálkodásban hosszú időn át végzett kiemelkedő munkája elismeréseként.

Farkas Attilának, a Bakonyerdő Zrt. erdészeti igazgatójának, a Monostorapáti Erdészet vezetőjeként végzett két és fél évtizedes munkája elismeréseként.

Horváth Ferenc Imrének, a ZALA-ERDŐ Zrt. vezérigazgató-helyettesének, közel négy évtizedes szakmai munkája elismeréseként.

Kiss Éva Gyöngyinek, a Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. vezérigazgató-helyettesének a társaság gazdálkodása területén végzett kiemelkedő munkája elismeréseként.

Németh Gábornénak, az Ipoly Erdő Zrt. nyugalmazott pénzügyi és számviteli igazgatójának, négy évtizedes kiemelkedő szakmai munkája, különösen a támogatások és pályázatokon való részvétel szervezése terén kifejtett tevékenysége elismeréseként.

Szamosfalvi Károlynak, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatósága erdőtervezőjének, az erdők közjóléti funkcióinak bővítése, tervezése és fejlesztése, az erdészszakma elfogadottságának emelése érdekében végzett munkája elismeréseként.

Terjéki Adorjának, a NEFAG Zrt. Szolnoki Erdészete ágazatvezetőjének, az erdőgazdálkodás műszaki feltételeinek biztosítása, az erdészet fejlesztése

érdekében kifejtett három és fél évtizedes tevékenységéért.

Tompai Miklós Károlynak, a Szombathelyi Erdészeti Zrt. erdészeti igazgatójának, a Sárvári Erdészet területén hosszú időn át végzett tevékenysége elismeréseként.

Tóth Lászlónak, az Egererdő Zrt. nyugalmazott erdészvezetőjének, a természetes erdőfelújítás és erdőgazdálkodás területén hosszú időn át végzett munkája, az erdő- és vadgazdálkodás egyensúlyának biztosítását szolgáló tevékenysége elismeréseként.

Valamennyi kitüntetettnek szívből gratulál az Országos Erdészeti Egyesület!

Forrás: **Földművelésügyi Minisztérium**

Képek: **Pelsőczy Csaba, Mőcsényi Miklós, Nagy László**

Honlapjaink:

www.oe.hu

www.azevfaja.hu

www.erdokhete.hu

Az Erdészeti Albizottság és az Országos Erdő Tanács ülése

Az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága Erdészeti Albizottsága ülésén a magyar magán-erdőgazdálkodás közel-múltban kialakult nehéz helyzetéről és az abból való kilábalás lehetőségeiről tárgyaltak. Az albizottsági ülésről az MTI-ben megjelent tudósítás alapján számolunk be.

„Jogalkotási kényszer van az erdőgazdálkodás területén, ebben egyetért az ágazatban dolgozó szakemberek döntő többsége – mondta Györffy Balázs (Fidesz), az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága Erdészeti Albizottságának elnöke a testület június 15-ei ülésén.

Az erdészeti albizottság a magán-erdőgazdálkodás időszerű gondjait és a megoldás lehetőségeit tűzte napirendjére és meghallgatást is tartott a kérdésben.

Borovics Attila, a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ (NAIK) Erdészeti Tudományos Intézetének igazgatója (ERTD) előadásában emlékeztetett rá, hogy Magyarországon a magán-erdők területe mintegy 850 ezer hektár, az ország összes erdőterületének a 43 százaléka. A magán-erdő-tulajdonosok száma eléri az 560 ezret, gazdálkodásukat az elaprózott birtokméret és az osztatlan közös tulajdon nehezíti – tette hozzá. A magán-erdő-tulajdonosok 50 százaléka birtokolja az összes terület 10 százalékát, míg 10 százaléka az összes erőterület 50 százaléka. Növekszik a nem működő magán-erdők területe, most 300 ezer hektár körülire tehető.

A magán-erdő-tulajdonosok gazdasági problémáinak egyik megoldását abban látta az előadó, hogy lehetővé kellene tenni az akác- és a nemesnyár-ültetvények mezőgazdasági művelési ágba sorolását. Ezzel gazdaságossá válhatna a szóban forgó ültetvények művelése.

Luzsi József, a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetségének (MEGOSZ) elnöke arról beszélt, hogy a nem működő magán-erdők területén évente mintegy 1-1,2 millió köbmétert nem vesznek igénybe, ami 10-15 milliárd forint éves árbevétel- és adókie-sést okoz a nemzetgazdaságnak. Az osztatlan közös tulajdon aránya igen magas, 80 százalék körüli a magán-erdőkben. Úgy vélte, hogy az erdőbirtokosságról szóló törvény nem működőképes, azt „túlhaladta az idő”, a meglévő bajokat csak egy új erdőtörvény orvosolhatja.

Glattfelder Béla, a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) gazdaságsszabályozásért felelős államtitkára elmondta, hogy az NGM-ben létrehozta egy munkacsoportot, amely kifejezetten az erdő- és a fagazdaság, illetve a faipar helyzetével foglalkozik. Azért alakították meg a munkacsoportot, mert az iparági szereplők úgy látják, hogy közép- és hosszabb távon Magyarország nem tudja majd kihasználni a faiparban rejlő lehetőségeket. A fahiány veszélye is fenyeget, különösen azokon a területeken, ahol az akácot és a nyárfát dolgozzák fel. Ennek egyik oka a jogi környezet rugalmatlansága, ami nem ösztönzi az erdőtelepítést – jegyezte meg az államtitkár.

Wisnovszky Károly, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hatóság (NÉBIH) Erdészeti Igazgatóságának igazgatója szolt arról, hogy Magyarország erdőterülete 2,059 millió hektár, és ebből az állományból évente mintegy 7-8 millió köbmétert termelnek ki. A kitermelésre alkalmas erdőterület nagysága ugyanakkor csökken. A kimutatható erdőfelújítási hátralék pedig jelentősen nőtt az utóbbi években. Az erdők 10-15 százalékán nincs erdőgazdálkodó – hívta fel a figyelmet.

A magán-erdők kérdését a június 16-án összehívott Országos Erdő Tanács is napirendjére vette és azzal kapcsolatban az alábbi két határozatot hozta:

„A Tanács 3./2015. 06. 06. határozata

A Tanács támogatja, és mint a Kormány tanácsadó testülete indítványozza az erdők – elsősorban a magán-erdők – működésének biztosítása érdekében, valamint az erdő gazdasági értékeinek racionális hasznosítása miatt a 2009. évi erdőtörvény módosítását.

A Tanács 4./2015. 06. 06. határozata

A Tanács indítványozza, hogy a magán-erdő hatékony, jó szakmai működésének biztosítására és a magán-erdők működésbe vonásának elősegítésére az erdészeti szakirányítás támogatása kerüljön visszaállításra (nemzeti forrásból). „

Úgy tűnik, a döntéshozók és az erdészszakma legmagasabb szintű tanácsadó testülete is elkötelezett a magán-erdőgazdálkodás támogatása, az erdőtörvény gazdálkodóbarát módosítása és a szakirányítási támogatás visszaállítása mellett, amit ezúton is köszönünk. Reméljük, hogy a szándék rövidesen testet ölt, mert sürget az idő a kedvezőtlen folyamatok megállítására, a magán-erdők mielőbbi növekedési pályára állítására!

MEGOSZ

A MEGOSZ 2015. évi nagyrendezvénye

Ezúton szeretnénk mindenkit tájékoztatni, hogy a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ) 2015. évi nagyrendezvényét **október 3-án** (szombaton) Budapesten, a KUHN Rakodógép Kft. központi telephelyén (Budapest XXIII., Ócsai út 5.) tartjuk meg. A részletes meghívót postai úton is megküldjük valamennyi tagunknak, illetve honlapunkon is közzétesszük.

Mindenkit szeretettel várunk!

a MEGOSZ Vezetősége

Menekültáradat az ásoththalmi erdőkben (is!)

Az elmúlt hónapokban tapasztalt illegális menekültáradat napjaink egyik legmeghatározóbb politikai eseményévé vált. Egy ENSZ felmérés szerint tavaly 60 millióan kényszerültek elhagyni otthonaikat.

A világtörténelemben még soha nem volt ilyen magas a menekültek száma. Ez a hatalmas szám többek között a Szíriában és Líbiában folyó háborúknak, az Iszlám Állam iraki előretörésének és az egyre kiélezettebb afrikai konfliktusoknak a következménye. Szakértői vélemények szerint a migránsoknak négy célirányuk van: Ausztrália, ahova nem tudnak bejutni; az Egyesült Államok, ahova délről lehetne bemenni; a kétezzer kilométeres fal épült a mexikói határon; a gazdag arab országok, ahova bemehetnek, dolgozhatnak, de nem kapnak állampolgárságot; és Európa. *Nógrádi György* szakértő véleménye szerint a négy célterület közül csak Európa nem tudja megvédeni magát a bevándorlók tömegével szemben. Szerinte ez még csak a kezdet. *„Jelenleg a migránsok első hullámával állunk szemben, és Európa ezzel sem tud mit kezdeni. A második hullám ennél sokkal nagyobb lesz, és belátható időn belül el fogja érni a kontinenst”* – fest nem túl biztató jövőképet a szakértő.

A menekültek Európát három fő irányból közelítik meg, Spanyolországon, illetve Olaszországon keresztül, valamint a Balkánon át. Ez utóbbi helyről érkezők jelennek meg Magyarországon déli, délkeleti határain. Ezen a határszakaszon keresztül az elmúlt hónapokban soha nem látott menekültáradat érkezett az országba. Az illegális bevándorlók elsődleges célja az EU fejlett országainak, így elsősorban Németországnak, Angliának és Franciaországnak az elérése. Hazánkat leginkább tranzitországnak tekintik, ugyanakkor itt érik el az EU schengeni határait. Ezen a határon átkelve már akadálytalanul utazhatnak az EU-ban. 2011-ben csupán 1693-an kértek menedéket. Ez a szám 2014-re 42 777 főre emelkedett. A nagy változás 2014 őszén következett be, ebben az időszakban a menedékkérők száma 28 631 főre ugrott. Ettől kezdve beszélhetünk menekülthullámról. 2015 első nyolc hónapjában a becslések szerint a tiltott határátlépést elkövetők száma meghaladta a 160 000 főt. Az elmúlt hónapokban naponta 1000-2000 személy, de a legutóbbi napokban már több mint 3000 személy lépte át a zöldhatárt. A statisztikák szerint a bevándorlók ebben az évben eddig 67 országból érkeztek, zömében szírek, afgánok és koszovóiak, de tanzániai, jemeni, burundi, bangladesi, kongói, pakisztáni, kínai és kubai állampolgárok is kértek menedékjogot.

Vélhetően a szerbiai közúti infrastruktúrából adódóan Szabadka a bevándorlók legészakibb szerbiai városa, ahonnan a legrövidebb úton igyekeznek Magyarország területére jutni. A legtöbb határsértő a magyar-szerb határ Csongrád megyei szakaszán éri el az országot. Szabadkához legközelebbi település Ásoththalmom, ráadásul erdőszűksége messze az országos átlag feletti, meghaladja az 50%-ot. Ezek miatt a zöldhatáron átlépő

menekültek kedvelt települése, amely az elmúlt hónapokban nemcsak Magyarországon, de az EU térképére is felkerült.

A zöld országhatárt általában az éjszaka leple alatt átlépő menekültek kisebb-nagyobb csoportokban jelennek meg. A kiterjedt tanyavilággal rendelkező településen gyakran kopognak be éjszaka a házakba, hogy vizet, élelmet, esetleg utbaigazítást kérjenek. Az érintett térség falugazdászai szerint a környék gazdálkodóinak is károkat okoznak. Mivel a legrövidebb utat keresik, átgázolnak a szántóföldeken, nem kímélve a vetéseket. Letapossák a zöldséget, másutt kivágták a főlíasátrakat, és gyakran kibontják, tönkreteszik a kerítéseket. A gyümölcsösökben leszedik a gyümölcsöt sokszor éretlenül, azután eldobálják. Leszaggatják az öntözőcsöveket és szét-szedik a mikroszórókat. A határ mentén szétbontják a szalmabálákat, elvágják a villanypáasztort és kiengedik az állatokat. A gazdálkodóknak kellemetlen, hogy esetleg a határ túl-

oldaláról kell visszaterelni az állataikat. A vonulási útvonalakon látszik, hogy hol pihennek meg, és hihetetlen mennyiségű szemetet, elsősorban ruhafélét hagynak szerteszét. Mivel a menekültek többsége Ásoththalmom és Mórahalom térségében lépi át az országhatárt, az itteni gazdálkodóknak okozzák a legtöbb kárt. Támadásról eddig nem szóltak a hírek, de már előfordult, hogy a menekültek gépjárművet és biciklit loptak.

Fotó: Szabó Balázs (Heti Válasz)

tak. A legtöbb szakértő szerint a menekültáradat jelentős járványügyi veszéllyel jár hazánkra és Európára nézve is.

Ásoththalmon a kiterjedt erdőállományok fokozottan veszélyeztetettek. *Lunka Lajos*, a DALERD Délalföldi Erdészeti Zrt. Ásoththalmi Erdészetiének vezetője szerint a menekültek a legnagyobb kárt a tűzgyújtásukkal okozzák. A téli és kora tavaszi időszakban számos tűzrakás nyomát fedezték fel az erdészet területén, ahol a hideg éjszakákön vélhetőleg a menekültek melegedtek, de ezekből szerencsére tűz nem keletkezett. A vegetációs időszakban összesen három avartűzhez kellett a tűzoltóság segítségét kérni. Az erdészet területén eddig összesen mintegy fél hektáron keletkezett avartűz. A kár a tűzoltóság gyors beavatkozásának köszönhetően maradt ilyen kis kiterjedésű. A tüzeket feltételezhetően a menekültek okozhatták, de erre nincsenek bizonyítékok.

A másik nagy gond a mérhetetlen mennyiségű szemet. Az átlótló menekültek elsősorban ruhafélét hagynak, dobálnak el, többek között az erdőkben is. A település külterületén, így az erdőkben is a polgármesteri hivatal közmunkásokkal szedeti össze a szemetet. Az elmúlt hónapokban Ásoththalmomról elszállított szemet mennyisége mintegy 30%-kal növekedett.

A kormány döntése alapján a menekültkérdés irányítása érdekében augusztusban megkezdődött az ideiglenes határzár telepítése, és megváltozik a jogi környezet is. A kezdeti tapasztalatok azt mutatják, hogy az ideiglenes határzár sem tudja megállítani a menekültáradatot.

Andrési Pál
okl. erdőmérnök

A kocsányos tölgy számos „rang-sorban” előkelő helyet foglal el. Kiemelkedő a lehetséges élettartama, de az elérhető törzsátmérő tekintetében is az élbolyhoz tartozik. Van azonban egy szempont, ami alapján még csak meg sem kérdőjelezhető az elsősege: az összes hazai fafajunk közül a legtöbb rovarfaj kötődik hozzá.

600 körüli azoknak a fajoknak a száma, amik élő szöveivel táplálkoznak (herbivorok), további 200-nál is több rovarfaj működik közre elhalt fájának lebontásában (szaproxylofágok). Egyetlen méretes egyedén egyidejűleg akár 200-300 rovarfaj is találhat megélhetést. Herbivor rovarainak több mint 40%-a csak tölgyeken fordul elő. Rovarfaunája a közeli rokon tölgyfajokkal, különösen a kocsánytalan tölgygyel jelentős hasonlóságot mutat. A cser rovarfaunája (különösen a specialisták vonatkozásában) azonban már kevésbé hasonló.

Itt nyilván csak ízelítőt adhatunk rovarvilágáról, hiszen a teljességre törekvő összefoglalásra az Erdészeti Lapok több száma sem lenne elegendő. Törekszünk ugyanakkor arra, hogy ne csak a jól ismert „kártévő” fajokat soroljuk fel, hiszen a kocsányos tölgy rovarfaunája messze gazdagabb és színesebb is, mint az a néhány tucat „bajkeverő”.

Lombon, leveleken: Összes herbivor rovarának közel 2/3-a (azaz 400 körüli faj) a levelekhez kötődik, azokat rághja, aknázza, vázasítja, hámozza, szíogatja, gubacsozza. Ezek fajszáma sajátos szezonálisitást mutat, a vegetációs időszak elején, a friss leveleken a legnagyobb, ezekben ugyanis még magas a nitrogéntartalom és alacsonyabb a fa önvédelmét szolgáló vegyületek (pl. tannin) koncentrációja. Később ez az arány kedvezőtlen irányba változik, ezért a fajsza (május végén, június elején) hirtelen lecsökken. A tavasszal

A kocsányos tölgy rovarvilága

Dr. Csóka György¹, Prof. dr. Lakatos Ferenc²

megjelenő lombrágók nagy része egyébként polifág lepkehernyő. Közülük kerülnek ki a hírhedt, tömegszaporodásra hajlamos fajok is. A gyapjaslepke (*Lymantria dispar*) egyik kedvelt tápnövénye (a cser mellett) a kocsányos tölgy. Az aranyfárú lepke (*Euprocitis chrysorrhoea*) és a gyűrűslepke (*Malacosoma neustria*) a síkvidéki tölgyekben gyakran együtt lép fel, nemritkán jelentős lombvesztést okozva. A tölgy bűcsújáró lepke (*Thaumetopoea processionea*) előnyben részesített magyarországi tápnövénye a cser, de kocsányos tölgyön is fellelhető. Nyugat-Európában (Németország, Hollandia), a cser kevésbé elterjedt (és nem is őshonos), ott a kocsányos tölgy a fő tápnö-

araszolókat”. Ebbe a csoportba a valódi téli araszoló (*Operophtera brumata*, *Erannis defoliaria*, *Agriopsis aurantiaria*, *A. bajaria*) mellett sok más araszoló (*Colotois pennaria*, *Alsophila aescularia*, *Agriopsis marginaria*, *A. leucophaearia*, *Epiphyra dilutata*, *E. christyi* stb.), sőt bagolylepkefajt (*Orthosia cerasi*, *O. munda*, *O. miniosa*, *O. gothica*, *Conistra vacinii*, *Amphipyra pyramidea* stb.) is besorolnak. Szintén lombfogyasztók, de specialisták a *Dichonia aprili*, a *D. convergens*, a *Jodia croceago*, a *Dicycla oo* és a *Catocala sponsa* bagolylepkék és több tölgy araszolófaj is. A púposzövő (*Notodontidae*) általában hűek a tápnövényeikhez. A kocsányos tölgyön számos olyan fajuk él, ami csak tölgyeken, illetve bükkön fordul elő. Hernyóik megjelenése általában meglehetősen „egyéniségek”. Jól példázta ezt a *Harpya milbauseri* (1. kép) és a *Stauropus fagi* (2. kép) hernyója.

Színes, fajgazdag együttes a sodró-molyoké is. Legismertebb képviselőjük a polifág tölgyilonca (*Tortrix viridana*). Áttelelő petéiből kikelő apró hernyói a megpattant rügypikkelyek között másznak be a rügbe és ott rágnak. Később levélsodratokat készítenek, amelyek az időjárástól (pl. eső) és a természetes ellenségeiktől is védik őket. A család névadó fáján túl, szintén polifág fajok az *Acleris ferrugana*, az *A. literana*, az *A. rhombana*, az *Aleimma loeflingiana*,

1. kép: *Harpya milbauseri*

vénye. A fajról közismert, hogy idősebb hernyóinak szőre súlyos bőrgyulladásokat okozhat.

A tavaszi tölgylombokon igen népes együttes képviseli az úgynevezett „téli

2. kép: *Stauropus fagi*

¹ tudományos osztályvezető, NAIK ERTI Erdővédelmi Osztály,

² intézetigazgató egyetemi tanár, NYME EMK Erdőművelési és Erdővédelmi Intézet

az *Archisp. xylosteana*, az *A. podana*, a *Choristoneura hebenstreitella*, hogy csak a „C” betűig soroljuk őket.

Sajátos vizuális önvédelmi „innovációjuk” okán külön is említést érdemelnek azok a kocsányos tölgyön is megélő sodrómolysfajok, amelyek mintázatukkal és színezetükkel a leginkább madárürülékre hasonlítanak, megtévesztve természetes ellenségeiket. Ilyenek például a *Hedya nubiferana*, *H. pruniana*, a *Notocelia cynosbatella* és a *Spilonota ocellana*. Tölgyspecialista sodrómolysok az *Eudemis profundana*, a *Pammene splendidulana* és az *Ancylis mitterbacheriana*, az utóbbi esetenként bükkön is megtalálható.

A tengernyi lepkehernyó mellett sok levéldarázslárva is táplálkozik a leveleken. Az *Apethymus filiformis* viaszos fehér lárvái helyenként akár tömegesen is előfordulhatnak. Szintén gyakori a *Mesoneura opaca* zöldes álhernyója (3. kép), a levélszegélyen rág, és saját görbült tes-

3. kép: *Mesoneura opaca*

tével a levélkaréjt utánozza. A *Peryclista*-fajok lárváit elágazó fekete tüskék fedik, nyilván önvédelmi céllal.

A levélvégeken készült hordószerű, tömör sodratokat az *Attelabus nitens*. Ezekbe petézik, utódai így védett környezetben fejlődhetnek. A levélfonákon hámoz a tölgy földibolha (*Altica quercetorum*). A tavaszi tölgyleveleken gyakoriak a polifág lombormányosok (*Phyllobius*-, *Polydrusus*-fajok) is.

Alig több mint 2 éve jelent meg Magyarországon az eredetileg észak-amerikai származású tölgy csipkéspoloska (*Corythuca arcuata*), a Tiszától keletre egyre több helyről kerül elő. A lárvák és a kifejlett poloskák is a levélfonákon szívogatnak. Tömeges fellépése a levelek sárgulását és idő előtti lehullását idézi elő.

Sajátos életmódúak a levélaknázók, általában erősen specialisták. A kocsányos tölgy ezek közül is kimagasló fajszerű együttest tart el. A legtöbbjük a mikrolepkék közül kerül ki. A *Stigmella*-fajok általában a levél felszínén hosszú, keskeny, kanyargós aknákat, míg a

Phyllonorycterek a levélfonákon foltaknak képeznek. Szintén gyakoriak a *Tischeria*-fajok, közülük a *T. ekebladella* akár tömeges is lehet. Az aknázómolyok mellett apró ormányosok (*Orchestes*-fajok) és a tölgy aknászdarázs (*Profemusa pygmaea*) is aknázzák a leveleket.

A többi tölgyhöz hasonlóan a kocsányos tölgy levelein is szép számmal láthatunk különböző méretű, formájú és színű gubacsokat. Talán leggyakoribb képviselőjük a nyár végére kifejlődő, szivacsos szerkezetű, cseresznyéni méretű golyógubacs, amelynek közepében a *Cynips quercusfolii* nevű faj egyivarú nemzedéke (csak nőstények) fejlődik. Ez már összelejt darázsá alakul, de a gubacs védelmében telet át. A tavaszi kétivarú nemzedék kisméretű rüygubacsban fejlődik. A faj egyébként kiváló „tölgy-taxonómus”. Az őszi gubacs felülete kocsányos tölgyön sima, kocsánytalanon pedig rücskös. Időnként azonban olyan tölgyön is találunk rücskös gubacsot, aminek külső jegyei egyértelműen kocsányos tölgyet azonosítanak. Az elmentmondás valószínű oka a két faj természetes hibridizációja.

Leggyakrabban a kocsányos tölgy levélfonákon fordul elő a 8-10 mm-es, gömbölyű csíkos gubacs (4. kép), amelyben a *Cynips longiventris* egyivarú nőstényei találhatók. A kétivarú nemzedék szintén apró rüygubacsokban fejlődik.

A gubacsdarazsak mellett 2 gubacsszünnyogfaj (*Macrodiplosis pustularis* és *M. roboris*) is okoz gubacsokat a levélen. Ezek kevésbé látványosak, tulajdonképpen csak a levélszegély, illetve a levélkaréj behajtása és megvastagodása révén keletkeznek.

4. kép: *Cynips longiventris*

Virágon: A hím virágokon számos generalista faj (tripszek, poloskák) mellett *Neuroterus* és *Andricus* gubacsdarazsak is fejlődnek. Ezek a fajok általában kétnemzedékesek. A *Neuroterus quercusbaccarum* tavaszi nemzedéke a hím virágokon képez bogyszerű gubacsot, a nyári nemzedék pedig a levélfonákon jelenik meg lencseszerű kép-

5. kép: *Neuroterus quercusbaccarum*

zöldmennyekben fejlődve (5. kép). A lencsegubacsok alatt egy szigorúan specialista „társbérő” is él. A *Parallelodiplosis galliperda* gubacsszünnyog lárvái kizárólag itt fordulnak elő.

Makkon/makkban: A kocsányos tölgy makkjában/makkján több mint egy tucat rovarfaj él. Ezek a közismert makkormányosok mellett a makkmolysok és a gubacsdarazsak. Az első két csoport fajai lazábban kötődnek a tölgyekhez, egyesek a bükk, a szelídgesztenye és a mogoró termésében is kifejlődhetnek. A gubacsdarazsak ennél lényegesen „válogatósabbak”. Jelentős különbség van pl. a cser és a kocsányos tölgy makkján élő gubacsdarazsakban, de olyan fajt is ismerünk, amely kizárólag kocsányos tölgyön fordul elő. A suskagubacsdarázs (*Andricus quercuscalicis*) egyivarú nemzedékének, szabálytalan, zsíros felületű gubacsa hazai tölgyeink közül csak a kocsányos tölgy makkján képes kifejlődni. A makktermésnek akár a 80-90%-át is fertőzheti. A faj életmódja egyébként meglehetősen sajátos. Tavaszi kétivarú nemzedéke ugyanis kizárólag a cser hím virágjain fejlődhet ki, azaz nemcsak nemzedékváltást, hanem tápnövényváltást is végez. Ez egyébként az *Andricus* gubacsdarazsakra általánosan jellemző „innováció”. A suskagubacs hosszú ideig élvezte erdész elődeink megkülönböztetett figyelmét. A gubacs magas tannintartalma miatt ugyanis iparszerűen gyűjtötték, és bőrcserzési, textilfestési célra Nyugat-Európába szállították. A Magyarországról induló gubacsexport mennyisége egyes években a tízezer tonnás nagyságrendet is elérte.

Ágakon: Az eddigiek után talán már nem meglepő, hogy a kocsányos tölgy pajzstetű faunája is kiemelkedően gazdag. Fiatal lárváik általában a leveleken szívogatnak, az idősebbek, illetve a kifejlett pajzstetvek pedig a hajtásokon, ágakon teszik ugyanezt. A nagyszámú polifág faj mellett számos tölgyspecialista is ismert. Erdővédelmi szempont-

ból legjelentősebb a *Kermes quercus*. Rossz termőhelyen álló kocsányos tölgyesekben, szárazság, vagy éppen hernyók okozta lombvesztést követően, a legyengült fákon szaporodik el. A kifejllett nőtények csoportos viaszpajzsait nem az ágakon, hanem a törzs repedéseiben találjuk. Tömeges megjelenése nem túl sok jót sejtet, az erős fertőzés gyakran jár a faegyedek pusztulásával. Egyesével, az ágakon találkozhatunk a *Kermes roboris* 6-8 mm-es gömbölyű nőtényeivel. Édes váladékáért hangyák látogatják és védelmezik (6. kép).

6. kép: *Kermes roboris*

A különböző korú ágakon a pajzstetvek és a golyvatetvek (pl. *Lachnus roboris*) mellett sok kisebb-nagyobb, feltűnő, illetve alig észrevehető képződményt is láthatunk. Ezek többsége a gubacsdarazsak műve. Gubacsaik általában egyéni szerkezetűek, a benne fejlődő lárváknak egyidejűleg nyújtanak táplálékforrást és védelmet. A teljesség kedvéért megemlítendő, hogy ezek a képződmények nem az ágakon, hanem azok rügyein képződnek. Lehetnek egykamrásak (ezekben csak egy lárvá fejlődik) és többkamrásak is (több lárvának adnak otthont). A nagy magyar gubacsot (*Andricus hungaricus*) több oknál fogva is megemlítjük. Európa legnagyobb tölgygubacsa (akár 40 mm-es is lehet), csak a kocsányos tölgyön fordul elő. Magas tannintartalma miatt, a szláv gubacshoz hasonlóan, elsősorban a szlavóniai tölgyesekben ezt is tömegesen gyűjtötték. Azon kevés fajok egyike, amelynek nem ismerjük a kétivarú nemzedékét. Végül, de nem utolsósorban ez a gubacs a cserkész (és úttörő) nyakendők kedvelt díszé. A nemzetközi találkozókra utazó magyar cserkészek külföldi társaiknak gyakran viszik ajándékba. Ezen túl, igen sok más, kisebb-

nagyobb, árszerű, buzogány formájú, kerek, serlegszerű, koronát formázó stb. gubacsot láthatunk a kocsányos tölgyön. Önmagukban is igen változatosak, de feltétlenül említést érdemel, hogy fajgazdag, specialista rovaregyüttesek is kapcsolódnak hozzájuk. Több tucat „társbélő” rovar (jellemzően apró darazsak) él a gubacsok falában, de olyan ormányosbogár (*Curculio villosus*) és lepkefajok (*Pammene* gubacsmolyok) is ismertek, amelyek lárvái kizárólag tölgygubacsokban fejlődhetnek ki. A gubacsokozókat és bérlőiket szintén igen gazdag parazitoloid-együttes (főként fémfürkészek) sanyargatja.

Gyökéren: A laza szerkezetű talajokon lévő mesterséges felújítások (köztük a kocsányos tölgyesek) egyik legjelentősebb károsítói a cserebogárpajorok. Néhol olyan tömegben vannak jelen, hogy a még tisztítási korú fiatal tölgyeket is el-

pusztítják. Sajnos valószínű, hogy klímánk szárazodása esetén még az eddigieknél is több gondot okoznak majd a jövőben. Rajtuk kívül többek között két gubacsdarázs (*Biorhiza pallida* és *Andricus quercusradicis*) aszexualis nemzedéke is a tölgy gyökerein fejlődik.

Kéreg alatt, fában: Még élő fás részeiben is sok rovar él. A védett, Natura 2000-es nagy hősincér (*Cerambyx cerdo*) több nemzedéke is kifejlődik idős, vastag törzsekben, végezetül elpusztítva azokat. A tölgyek koronáiban, 2-3 cm vastag ágakban rág a szintén védett sávostölgybogár (*Coraebus florentinus*). A kifejllett lárvá az ágat meggyűrűzi, az elpusztul, és rövid időn belül letörik. A génusz másik védett faja (*C. undatus*) jobban kötődik a kocsányos tölgyhöz, de jóval ritkább az előzőnél. Erdővédelmi szempontból legjelentősebbek az *Agrius* díszbogarak, lárváik a törzs, illetve az ágak kérgé alatt ráganak. Mindre jellemző, hogy az álcák a kéreg alatt kígyózó, kacsaringós meneteket készítenek, és a menet végén a szíjácsban bábozódnak. Az *A. biguttatus* (7. kép) vízszintes járatokat rágó lárvái legyengült állományokban (különösen aszályos időszakokban és/vagy lombrágás után) tömeges fapusztulást is okozhatnak. Európa-szerte a tölgypusztulás egyik jelentős szereplőjének tartják. Az aranypettyes díszbogár (*Chrysobothris affinis*) a fák tövi részére rakja le petéit, a kikelő álcák pedig a kéreg alatt ráganak, illetve a fa testben bábozódnak. Ha a fa nem is pusztul el, a kirepülési nyílás, és a felrepedő kéreg fertőzési kaput nyithat a különböző kórokozók számára.

A letört ágakban, a vihar által kidöntött fákban, vagy akár a kitermelt faanyagban is a szaproxylofág rovarok garmadája telepedhet meg. Amíg a frissen pusztult fákban a fafajhoz szorosabban kötődő fajok a jellemzők, a lebomlás későbbi stádiumában már a generalista fajoké a fő-

7. kép: *A. biguttatus*

8. kép: *Plagionotus arcuatus*

szerep. Ilyen például a gyakori (de védett) kis hőscincér (*Cerambyx scopolii*), amely tűzifasarakok faanyagában is közönséges. Többször találkozhatunk a tölgy tövisescincér (*Rhagium sycophanta*) nemzőivel, vagy a fák kérge alatt visszamaradó, jellegzetes szálalás rágszállékkal körülvett bábágyával is. A piros korongcincér (*Pyrrhidium sanguineum*) szintén gyakori vendég a tűzifasarakokon, de esetenként a fával fűtött lakásokban is. Jellegzetes „mimikrizó” fajok a darázscincérek, megtévesztő megjelenésükkel igyekeznek ellenségeiket elbizonytalanítani. A kocsányos tölgy fájában egyik jellemző fajuk a bársonyos darázscincér (*Plagionotus arcuatus* – 8. kép).

Elhalt tölgyek, illetve még élő fák elhalt részeiben is előfordulnak színpompás, különböző védetségű díszbogarak. A kifejezetten ritka tölgyfa díszbogár (*Eurythya quercus*) lárvái elhalt, napsütötte vastagabb törzsekben hosszú idő alatt (2-4 év) fejlődnek ki. Elhalt törzsekben és vastagabb ágakban él a szintén védett Arias díszbogár (*Kisanthobia ariasi* – 9. kép).

A szűbogarak közül a kéregben és a fában költők egyaránt jelentősek lehetnek. Az előbbiekhöz tartozik a tölgy kéregszű (*Scolytus multistriatus*), amely a szilfavész kórokozóját hurcoló szil-sziljácsszűk közeli rokona, azokhoz hasonló életmóddal (szaporodási rágás a pusztulófélben lévő fákon, majd érési rágás az egészséges fák koronájában). Ezért nem meglepő, hogy a kocsányos-tölgy-pusztulás folyamatában gyakran emlegetik ezt a fajt is a kórokozók lehetséges vektoraként.

A fában költő szűk kevésbé gazdaszefikusak, hiszen főként nem is a faanyaggal, hanem a menetek falán tenyésztett gombákkal táplálkoznak. Ennek ellenére a szarvas tölgysszű (*Xyleborus monographus*) és a törzsszű (*Platypus cylindrus*) igen gyakori a kitermelt méretesebb tölgy faanyagban, de a visszamaradt tuskókon, sőt gyengélkedő, pusztulófélben lévő fákon is.

Az eddigi fajok mindegyike a még kéregben lévő faanyagra/ba petézik (a kérgezett, feldolgozott termék a kéreg hiánya, illetve csökkent nedvességtartalma miatt nem alkalmas a költésre). Van azonban néhány bogár, amely nem veti meg a feldolgozott tölgy faanyagot sem. Nem azokról van szó, amelyek még kérészes állapotban kerültek a fába, majd onnan hosszabb-rövidebb fejlődést követően a már feldolgozott faanyagból (ese-

tenként már bent a lakásban) bújnak elő (nem kis meglepetést és fejfájást okozva a lakónak...), hanem azokról, amelyeknek a feldolgozott faanyag is megfelelő körülményeket teremt. Ilyen például a szíjács/falisztbogár, amelynek mindkét magyar neve igen találó. A tölgyből készült parketták szíjácsos részének első számú ellensége. Rágcsáléka finom, lisztszerű, de mivel a szíjácsos részt többnyire lefelé fordítják, ritkán árulja el a faj jelenlétét. Ide tartoznak a kopogóbogarak (*Anobiidae*) és a csuklyásszűk (*Bostrychidae*) egyes fajai is (pl. *Bostrychus*- és *Sinoxylon*-fajok). Fenyőfélékben, illetve lágy lombos fajokban gyakoribbak, de nem vetik meg a tölgyeket sem, különösen a szíjácsos részeket. A völgyekben, nedvesebb helyeken lévő fatörzsekben a fafűró bogár (*Hylecoetus dermestoides*) sajátos megjelenésű lárváinak daraszzerű rágszállékkupacsaival is találkozhatunk.

A sort bosszasan folytathatnánk, de a főszerkesztő már így is a fejét vakargatja... A kocsányos tölgy egyedülállóan gazdag rovarfaunájáról terjedelmi korlátok nélkül is nehéz lenne teljességre törekvő képet festeni. Jelen írásban pedig csupán arra vállalkoztunk, hogy egy kis ízelítőt adjunk arról a színes forgatagról, ami több száz batlábú szereplő közreműködésével zajlik a fa különböző részein. Azt igyekeztünk érzékelteni, hogy ez a faj faj életében és habitatában egyaránt kiemelkedő, mással nem pótolható szerepet játszik erdeink biodiverzitásának fenntartásában. Ha ez csak részben is sikerült, a sok másikkal mellé talán egy újabb okot is felsorakoztattunk, hogy miért is lehet (és kell is) a kocsányos tölgyet tisztelni és csodálni. 🌿

9. kép: *Kisanthobia ariasi*

Riedl Gyulára emlékeztünk

10 éve hunyt el Könyvtárunk legendás őre

Július 31-én, halálának 10. évfordulója előtt egy nappal a Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtárban gyűltek össze Riedl Gyula családtagjai, barátai és tisztelői, egyesületi tagok, hogy ünnepélyes keretek között emlékezzenek meg Egyesületünk és szakmánk legendás alakjáról, az OEE könyvtárának egykori megmentőjéről, jelenlegi állományának megalapozójáról és odaadó gondosságú öréről.

Riedl Gyula vasdiplomás, Bedő-díjas erdőmérnök, vezérigazgató-helyettes, főosztályvezető-helyettes, igazgatóhelyettes főmérnök, az Országos Erdészeti Egyesület titkára, az OEE Könyvtárának őre, az Egyesület tiszteletbeli tagja volt.

1939 májusában a család tizenhatodik(!) erdész tagjaként vette át erdőmérnöki oklevelét. Munkáját a Latorica részvénytársaságnál kezdte. A II. világháború után Győrbe, az ottani állami erdőigazgatósághoz került igazgatási osztályvezetőnek, majd 1948-tól vezérigazgató-helyettesként dolgozott. 1951-től az Erdőközpontban volt termelési osztályvezető. Az átszervezések során előbb az Állami Mező- és Erdőgazdaságok Minisztériumában, illetőleg az Állami Gazdaságok és Erdők Minisztériumában osztályvezető, az Országos Erdészeti Főigazgatóság szervezetében. Majd az Állami Erdőgazdaságok Dunántúli Igazgatóságának helyettes vezetője, végül az Országos Erdészeti Főigazgatóság belső átszervezésével az Erdőgazdasági Főosztály vezető helyettese lett, és tagja az Erdőgazdasági Tanácsnak. 1957-ben – büntetésül a forradalmi munkástanácsi részvétele miatt –

Gyula bácsi is velünk volt...

az Erdészeti és Faipari Tervező Irodához került, ahol igazgatóhelyettes főmérökként dolgozott 1976 decembereig, nyugállományba vonulásáig.

Már fiatal korától erősen kötődött az Országos Erdészeti Egyesülethez és ez végigkísérte egész életét. 1940-ben lett az egyesület tagja, oklevelét *Waldbott Kelemen* bárótól, az OEE akkori elnökétől vette át. Azonnal megalapította 110 fővel a Győri Helyi Csoportot, amelynek 1951-ig titkára volt. Fáradhatatlanul dolgozott a tagság bővítésén, az egyesületi élet fellendítésén, a hagyományok őrzésének ügyén. 1954-ben elnökségi taggá választották.

1974-ben lett az Egyesület titkára, ahol tevékenységének köszönhetően restaurálták *Bedő Albert*, *Divald Adolf* és *Wagner Károly* életnagyságú portréját. 1961 óta az Egyesület tiszteletbeli tagja.

Elvülhetetlen érdemeket szerzett az Egyesület könyvtárának megőrzésében, állományának megmentésében, feltárásában és gyarapításában. 91 éves korában bekövetkezett haláláig az Egyesület Könyvtárának őreként dolgozott.

Felejtethetetlen emberségű személyiségéről, színes egyéniségéről, magas fokú szakmai tudásáról és példamutató egyesületi munkásságáról *dr. Sárvári János*, könyvtárunk őre és *dr. Oroszi Sándor*, az Erdészeti Lapok szerkesztőbizottságának elnöke, elnökségi tag egy-egy előadásban emlékezett meg.

Riedl Gyula alakját a kortársak – *Ádámffy Tamás*, *Holdampf Gyula*, *Király Pál*, *Kövesküti György*, *Ormos Balázs*, *Pápai Gábor*, *Pethő József*, *Rakonczay Zoltán*, *Schmotzer András*, *Ráczné Schneider Ildikó*, *Tollner György*, *Tóth Aladár* és *Apatóczy István* – rövid hozzászólásaikkal, visszaemlékezéseikkel, egy-egy vidám történet, anekdota elmesélésével hozták vissza a Könyvtár könyvespolcai közé, ahol szelleme ma is tapintható, érzékelhető.

A megemlékezés során felkerestük nyughelyét az óbudai temetőben, ahol a családtagokkal közösen helyeztük el a kegyelet virágait és Egyesületünk koszorúját, majd az erdészhimnusz énekhangjaival tisztelegtünk a szakma és az egyesület legendás alakja előtt.

S, hogy a megemlékezésen Gyula bácsi maga is velünk volt, azt nemcsak a Könyvtárban éreztük, de a két szemünkkel láthattuk is, hiszen a Riedl-emlékszobában tartott hibiszkusz, éppen erre a napra, két pompázatos, égő piros virágot hozott.

Nagy László, dr. Sárvári János

Fotók: **Nagy László**

Megemlékezés a Könyvtárban, családtagokkal

Tóth Aladár személyes emlékeket idéz

Az OEE Erdélyi Helyi Csoportjának alföldi tanulmányútja

Az Erdélyi Magyar Tudományos Társaság Erdészeti Szakosztályával, amelyből az OEE Erdélyi Helyi Csoportja is alakult, már több mint egy évtizede ápolunk szakmai kapcsolatot. E kapcsolat részét képezik a közös tanulmányutak, felváltva Erdélyben, illetve Magyarországon. Az idén az Alföld fogadta a mintegy 20 főnyi erdélyi küldöttséget június 1. és 6. között.

A találkozó a turistvándi vízimalomnál kezdődött. Rövid időre vízimolnárokká váltunk a 2014-ben kiválóan felújított, műemlék malomban. Talán kevesen tudják, hogy a felújítás és a kivitelezés egy erdőmérnök-kollégánknak, *Babos Rezsőnek* köszönhető. A kihagyhatatlan „molnárcsepp” elfogyasztása után Szatmárcsekére vitt utunk. Ott megemlékeztünk a „csónak alakú” kopjafás, védett temetőben nyugvó eleinkről, majd a magyar himnusszal tisztelegtünk írója, *Kölcsy Ferenc* emlékműve előtt.

Kedden a tákosi és csarodai református templomokban töltöttünk fel, megismertük különös történetüket. A lelki élmények után a Bockerek-erdő gyeriános-kocsányos tölgyes szálalóvágásos felújításait elemeztük. Megállapítottuk, hogy a vízjárás durva megváltoztatása után ez az erdőfenntartási mód roppant nehézkes. Amennyiben tényleg sikereket kívánunk elérni, úgy a természetvédelem nem viselkedhet ven-

dégeként (akinek semmi sem számít), hanem kizárólag partnereként, akinek minden döntéséért (legyen az jó vagy rossz) vállalnia kell a felelősséget is. A beregi program szervezését *Tóth János* erdészeti igazgatónak köszönhetjük, aki kiváló ismerője e tájnak, és a szó legnemesebb értelmében vett lokálpatriótája is.

Nyugat felé haladva, Baktalórántházán *Bíró Imre* erdészeti igazgató vendégszeretetét tapasztaltuk meg. Az igazgató átfogóan ismertette az akácgazdálkodás szakmai fortélyait. (Talán közismert, hogy az akácot az erdészek a Nyírség aranyának is nevezik.) Az ebéd elfogyasztását követően a máriapócsi görög katolikus székesegyházhoz vezetett utunk, ahol a „Könnyező Ma-

donna” képét őrzik. A jelenlegi kegytemplomot 1731-ben bazilita szerzetesek kezdték el építeni, az építkezés 25 évig tartott, de a templombelső kialakítása (íkonosztáz, oltárok, szobrok) napjainkig.

A templomlátogatás után az erdészet őfőhértói rakodóján és fagyártmányüzemében gyarapítottuk az akáccal kapcsolatos ismereteinket. Az estét és éjszakát az erdélyi kollégák magyar tanulmányútjai során kihagyhatatlan püspökladányi Farkas-szigeten töltöttük, *Csiba Imre* állomásigazgató és kollégái társaságában.

Szerdán búcsút vettünk a Tiszántúltól és Bugacra buszoztunk, ahol *Koczka Zoltán* termelési vezérigazgató-helyettes, OEE csoporttitkár és *Fodor Mihály* erdészeti igazgató fogadta a társaságot a KEFAG Zrt. képviseletében. Ismertetést kaptunk az erdészet tevékenységéről, a homokfásítás múltjáról, jelenéről, sőt kicsit jövőről is. Az Alföldfásítási Múzeum megtekintése után a fehérnyár, valamint erdei- és feketefenyő feldolgozására szakosodott fűrészüzemben tettünk rövid sétát, majd megtekinttük a helyben található fenyőcsemetekertet is.

A homokfásítás „bölcsőjétől” elbúcsúzva irányt vettünk Pörboly felé. Útközben rövid időre megálltunk a kiskunhalasi Csipkemúzeumban, ahol képet kaphattunk a csipkekészítés fortélyairól.

A pörbolyi Ökoturisztikai Központban *Csonka Tibor* vezérigazgató, *Keller*

József OEE csoportelnök és Kaitz Zoltán OEE csoporttitkár és kedves kollégái erdészbarátsággal fogadtak, a beszélgetés késő éjszakába torkolt.

Csütörtökön egész napos, kisvonatozással egybekötött, csodálatos programban vettünk részt, olyan érdekességek meglátogatásával, mint a nagyrezéti Méhészeti Múzeum, a lassi Halászlé Múzeum, a Molnárka tanösvény, a keselyűsi Fogadóépület. A Sárköz népművészetéből is benyomást szerezhettünk a decsi Sárközi Tájházban, ahol a Görönd citerazenekar és a helyi néptáncosok is bemutatták tudásukat.

Este a Bátaszéki Erdészet gurovicei pincéjében tettük meghitté a sok élményt.

Péntek délelőtt Mohácson, a Történelmi Emlékhelyen végiggondoltuk

nagy nemzeti sorsfordító csatánkat. A jól kiépített bemutatókon szinte éreztük az 1526-os tragédiát.

Délután visszatértünk a Duna-Tisza közére, az Ásotthalmi Erdészetnél *Lunka Lajos* igazgató és *Jubász Pál* vadászati ágazatvezető üdvözölte az Erdélyi Helyi Csoportot, majd a Bedő Albert Erdészeti Szakképző Iskolában töltöttünk felejthetetlen percek. Az este Gyula-Városerdőn ért. *Puskás Lajos*, a Tájékoztatói Központ oktatási igazgatója fogadott, kalauzolásával városnézésre is nyílt lehetőség a régi fényében ragyogó Gyulán. Szombaton, miután megértük a Városerdőn lévő tölgyesek állandó erdőborítású átvezetésre irányuló kísérleteket, elköszöntünk erdélyi kollégáinktól, akik Székelyország felé vették az irányt.

Az alföldi tanulmányút igen hasznos tapasztalata volt, hogy az állami tulajdonú erdőgazdálkodók gondos gazdái a rájuk bízott javaknak. Amikor a jövőbe tekintenek, nem felejtik a múltat és ennek számos emléket állítanak.

Az erdélyi kollégák nevében köszönjük minden utunkat egyengető munkatársunknak a színvonalas szervezést. Külön köszönjük *Csonka Tibor*, *Spiegel Endre*, *Sulyok Ferenc*, *Szalacsi Árpád* vezérigazgató uraknak, *Borovics Attila* intézetigazgató úrnak, és *Andrésiné dr. Ambrus Ildikó* igazgató asszonynak, illetve munkatársaiknak, hogy e kiváló programra lehetőséget nyújtottak.

Garamszegi István

titkár, OEE Egri HC

Fotó: **Toronyay P. Áron**

OEE Egri HC

Öt éve alakult meg az Erdélyi Helyi Csoport

Emléktábla-avatás Sellyén

Az Országos Erdészeti Egyesület eddigi egyetlen határon túli szervezete, az Erdélyi Helyi Csoport 2010. május 18-án a Mecsekerdő Zrt. Sellyei Erdészetének tanácstermében alakult meg. Az eseményre emlékezve 2015. június 29-én emléktáblát avatott az egyesület Sellyén.

A megalakulás előzménye az erdélyi erdészek belépési szándéka volt az egyesület tagjai sorába. Hamar kiderült, hogy az alapszabály nem tartalmaz semmilyen korlátot a külföldi szakemberek tagságával kapcsolatban, így nem volt akadálya a belépésnek.

Az Országos Erdészeti Egyesület tagsága mindig is az előrehaladás, az egymás iránti segítség elkötelezett szervezete volt. Az OEE akkori főtitkára, *Ormos Balázs* javasolta, hogy az egyesületi munkába úgy tudnak hatékonyan bekapcsolódni az erdélyi kollégák, ha helyi csoportot alakítanak. Erre kiváló alkalom kínálkozott a pécsi 141. vándorgyűlésen. A Székelyudvarhelyi Magán-erdészet és a Sellyei Erdészet ekkor már több éve szoros partnerkapcsolatot ápol egymással, így a helyi csoport megalakulására a legjobb helyszínt a Mecsekerdő Zrt. Sellyei Erdészete biztosította. Az ünnepi aktuson az egyesü-

let akkori vezetői, valamint a Baranya Megyei Helyi Csoport tisztségviselői képviselték magukat. Az OEE Erdélyi Helyi Csoportjának elnöke *Szakács Sándor* (Székelyudvarhely), titkára *Orbók Ilona* (Csíkszereda) lett.

Ennek éppen öt éve, a különleges alkalomra ünnepséget szerveztek az egyesület helyi csoportjának tagjai. Az egész napos szakmai program mellett a Sellyei Erdészeti épületen elhelyezett emléktábla avatásával emlékeztek a megalakulásra, a rendezvényre a bar-

nyai erdészek mellett Erdélyből és Horvátországból érkeztek magyar kollégák.

Az OEE elnöksége nevében *Lomniczi Gergely* főtitkár, az erdélyi csoport nevében *Szakács Sándor* elnök, a baranyai erdészek nevében *Hirrmann Antal* elnök mondott köszöntő beszédet. A rendezvény végén mintegy 50 erdész énekelt el az erdész- és a székely himnusz.

Az esemény külön aktualitása, hogy az Országos Erdészeti Egyesület jövőre, Székelyföldön tervezi megrendezni az éves vándorgyűlését. Az ünnepi esemény egészének az elmúlt 107 évben most adna először otthont határon túli magyar közösség.

Mecsekerdő Zrt.

OEE Baranya Megyei HC

Újabb adomány a Könyvtárnak

Alig egy éve számoltunk be arról, hogy Holdampf Gyula tagtársunktól több mint 100 szakkönyvet, folyóiratokat és különböző tárgyi emléket kaptunk a Könyvtár gyűjteményének gyarapítására. Az adományozó már akkor jelezte, hogy a későbbiek során még további dokumentumokat ajándékozik az Országos Erdészeti Egyesületnek.

Erre 2015 júliusában került sor, amikor több mint 170 darab, rendkívül változatos tárgykörű könyvet és számtalan periodikát vehettünk át Holdampf Gyulától az egyesületi könyvtár számára.

Az adományozó által precízen, témakörönként és időszakokra vonatkozóan csoportosított könyvsomagok átvizsgálása során csodálatos, rendkívül ritka erdészeti dokumentumokra bukkantunk. Ilyen például *Schmitt: Forstgebaubestimmung* című művének 1819-ből (!) származó II. kötete, *Fekete Lajos: Népszerű erdészeti növénytan beszélgetésekben*, az 1938-ban kiadott *Erdészeti Rendeleték Tárának I. kötete*, vagy *Muzsnay Géza 1912-ben megjelent Erdőrendezéstana*.

A vadászati irodalom köréből ugyanilyen ritkaságok kerültek elő, mint *dr. Mika Károly 1894-es A vizsla parforce-idomítása*, *A. Goedde: Die Fasanen-*

zucht című műve 1880-ból, vagy éppen gróf *Sylva-Tarouca: Handbuch der Wildbege* címen megjelent munkája 1899-ből. Ugyanilyen figyelemre méltó és értékes az adományban található szaklapok, folyóiratok és egyéb periodikák sokasága, amelyek közül vadászati szempontból külön érdemes kiemelni a *Jagd-Zeitung vadászlap 1877-es és 1883-as*, illetve a *Wild und Hund 1889-es díszkötésű évfolyamait*.

A közvetlenül erdészethez és vadászathoz nem kapcsolódó művek közül is meg kell említenünk *Budapesti Székesfőváros Kertészeti Növényjegyzékét* 1938-ból, vagy éppen *dr. Lovassy Sándor: Magyarország gerinces állatai* című, nagyszerű állapotban megőrzött alaplírájának 1927-es kötetét.

A különleges kollekció értékét tovább növeli, hogy az abban található dokumentumok egy része a szerzők által dedikált és így megkülönböztetett, egyedi becsben tartandó példányokról van szó.

A különböző zsebkönyvek különleges részét képezik a könyvtárunknak juttatott ajándéknak. Közöttük megtalálhatjuk az *Erdészek és Vadászok Zsebkönyvét*, ennek német változatát, de az úgynevezett *Köztelek Zsebkönyvek* több példányát is. A gyűjteményben az olyan kuriózumok is helyet kaptak, mint *Vaj-*

da Ernő: A magyar növényvilág képeskönyve című nagyalakú albuma.

Ismételten szeretnénk hálás szívvel köszönetet mondani az Országos Erdészeti Egyesület nevében Holdampf Gyula erdőmérnöknek a páratlanul nagylelkű ajándékért, ami egyben könyvtárunk idei gyarapodásának gerincét is jelenti.

Kérjük tagtársainkat támogassák továbbra is Egyesületünk, Könyvtárunk ügyét!

Dr. Sárvári János
a könyvtár őre

Hortobágy, a magyar Gulag

1950. június 23-án éjjel az ÁVH az ország nyugati és déli határvidékéről családok ezreit gyűjtötte össze és tuszkolták a harcagónokba. A bírói ítélet nélkül, ártatlanul begyűjtött tízezernyi honfitársunkat hortobágyi kényszermunkatáborokba hurcolták. A rendszerellenesnek nyilvánított elhurcoltak házá, vagyonát végleg elkobozták. A nagykunsági és hajdúsági táborokban (Árkus, Borsós, Borzas-Mihályhalma, Ebes, Elep, Erzsébetanya, Kócs, Kónya, Kormópuszta, Lászlómajor, Lenintanya, Tedej) a rabok emberhez méltatlan körülmények között ten-

gődtek. Ez volt a magyar Gulag. Kényszermunkájukat fegyveres őrizet mellett a környező települések állami gazdaságaiban (így az erdőgazdaságokban is) végezték. Ezekre a sötét emlékü évekre a hosszú, paperei, darassai, hortfenéki, feketeréti, vókonyai, hídlábi és vajdalahosi telepített erdők emlékeztetnek bennünket. Az első Nagy Imre-kormány 1953 júliusában amnesztiát hirdetett és még ősszel feloszlatták az internálótáborokat. A táborok megszüntetésekor 7282 fő szabadult. A kárvallottak azonban nem mehettek vissza előző

lakhelyeikre, és csak segédmunkára vették fel őket. A még életben lévő kitelepítettek a *Haranghy Sándor* építőművész által vasúti sínekből készült emlékkeresztet 1990. június 23-án avatták. Az emlékhely kőtáblákba vésett idézetei:

„Tisztelet az áldozatoknak, megvetés az elkövetőknek.”

„Nehéz dolog hitványabbak uralma alatt élni.” (Demokritosz)

„Azt tettük, amit tehattunk, noha tudtuk mit kellene tennünk.” (Bethlen)

A Hortobágyi Kényszermunkatáborokba Elhurcoltak Egyesülete minden év júniusában Hortobágyra szervez találkozó, ahol az emlékkereszt megkoszorúzása mellett felkeresik az egykori táborhelyeket is.

A kitelepítések 65. évfordulóján tartott megemlékezésen *Gencsi Zoltán* elnökségi tag helyezte el az Országos Erdészeti Egyesület koszorúját.

Forrás: *OEE Debreceeni HCs*

Szakmai bemutató az Év Erdésze versenypályán

Az idei Év Erdésze Verseny apropóján az OEE Kaposvári Helyi Csoport az éves munkatervben előzetesen nem jelölt programot iktatott be. A Vörösalma Vadászháztól északra húzódó versenypálya kettő állomásán, a jelöléseket meghagyva, bemutatót szerveztünk elsősorban a SEFAG Zrt. kerületvezető erdészeinek.

Az erdész hivatás sarkalatos és talán egyik legnehezebb feladata a gyérités-jelölés, különösen törzskiválasztó korban. Ott és akkor sok minden eldől, ráadásul a ma elvárt természetes állapothoz minél közelebbi erdőalakot megcélzó erdőgazdálkodásban a korábbi gyakorlatot felül kell vizsgálni, illetve a megszokott sémákat sok esetben kerülni kell. Részben ennek is betudható, hogy a versenyen több nullás eredmény született, illetve az elért pontszámok alapvetően alacsonyak voltak.

A gyérités állomáson a SEFAG Zrt. Erdőgazdálkodási Osztályán dolgozó *Isó Lajos*, aki *Schmotzer András* és *Bitó Irén* versenybírók mellett látott el támogatási feladatokat, mondta el a kijelölés metódusát, az alkalmazott alapelveket, illetve részletesen ismertette a versenybírók által meghatározott etalont. A kollegák által feltett kérdések sok problé-

Versenybírók a versenypályán. Fotó: Detrich Miklós

mára világítottak rá, érzékelhető volt, hogy igenis szükség van a folyamatos kontrollra, a szemlélet egységesítésére, a szakmai tapasztalatok cseréjére és megbeszélésére.

A szakmai összejövetel második pontja a szálalásjelölés állomásának a felkeresése volt, ahol *dr. Papp Tivadar* és *dr. Takács László* versenybírók értékelték a versenyt, majd ismertették az etalon kijelölésének módját.

Dr. Papp Tivadar bevezetőjében rövid áttekintést nyújtott az átalakító és szálaló üzemmód kialakulásáról. Jelezték, hogy a két fogalom több évtizedes múltra tekint vissza annak ellenére,

hogy jelenleg felkapott slágertémák és hirdetőik egy része újdonságként beszél róluk. Gyökerei már az 1920-as években fellelhetőek voltak. Kitért arra, hogy ezen üzemmódok sematikus, parancsszóra nem alkalmazhatóak, termőhely- és faállományfüggőek, továbbá a területen található vadlétszám alapvetően meghatározza az alkalmazhatóságot. Az elvek ismertetése után a mintapont gyakorlati kijelöléséről, gondjairól kaptunk áttekintést.

Az összejövetelen a SEFAG Zrt. mind a nyolc erdészete képviseltette magát, a résztvevők létszáma 65 fő volt.

Forrás: OEE Kaposvári HCs

Tájékoztatás az Erdészcsillag Alapítvány Ösztöndíj Pályázatáról

Az Erdészcsillag Alapítvány 2015/2016. tanévre Erdészeti Ösztöndíj Pályázatot hirdetett szakmai középiskolás tanulók részére.

A pályázati kiírásra az alább felsorolt oktatási intézményekből érkezett be pályázat:

- Kiss Ferenc Erdészeti Szakképző Iskola (Szeged)
- FM ASZK Mátra Erdészeti, Mezőgazdasági és Vadgazdálkodási Szakképző Iskola (Gyöngyös-Mátrafüred)
- Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Dráva Völgye Tagintézménye (Barcs)

A beérkezett pályázatokat az Erdészcsillag Alapítvány Kuratóriuma 2015. július 28-i ülésén értékelte és a következő döntést hozta:

Csóti Mariann Anna (Szeged)
Szép Szabolcs (Gyöngyös-Mátrafüred)

részesült ösztöndíjban.

Az ösztöndíjra jogosító okirat ünnepélyes keretek között, az érintett iskolák tanévnyitóján kerültek átadásra.

Gémesi József
az Erdészcsillag Alapítvány Kuratóriumának elnöke

A Kossuth téri tölgyfa története

A 19. század végén, Bukovics Gyula tervei alapján megépült Földművelésügyi Minisztérium körül szobrok és fák találhatók. Árkádjai alatt pedig neves agrár és erdész gigászok szobrai és emléktáblái sorakoznak.

A Kossuth tér felől nézve, a bejáratától jobbra lévő beszögellésben egy talán piramisformájú tölgyfa áll. Kissé nyeslett, szárad a lombkoronája és látszólag nem érzik jól magát azon a helyen, egy terebélyes platán mögött álldogál szerényen. Hogyan is került oda ez a tölgy?

1987-88-ban *Grósz Károly* volt Magyarország kormányfője (a Minisztertanács elnöke), aki viszonylag jó viszonyban állt a felsőbb erdészeti körökkel. Talán ennek tudható be, hogy amikor 1988 májusában ellátogatott Angliába, egy Magyarországról származó tölgyfát vitt ajándékba *II. Erzsébet* királynőnek, amit – tudomásom szerint – el is ültettek valamilyen királyi földterületen. A facsemete beszerzésének feladatát értelem szerűen a MÉM kapta. *Királyi Ernő*, a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatal államtitkári rangban lévő akkori vezetője igen jó kapcsolatot ápolt a somogyi erdészekkel. Nem csoda tehát, hogy ez a nevezetes tölgyecsemete a Somogyi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságból származik. A kormányfő utazása előtt meg is érkezett három, nemzeti színű szalaggal felpántlikázott csemete, és az Erdészeti és Faipari Hivatal vezetőjének erkélyén várta további sorsát. A szerencsés kiválasztott elutazott Londonba, kettő pedig ott maradt a teraszon.

Éppen abban az időben tartotta a hivatal az éves rendes igazgatói értekezletét, amire az erdőfelügyelőségi és az erdőgazdasági igazgatók együtt voltak hivatalosak. *Királyi Ernő* nagy barátja volt az emlékfák ültetésének és az emlékművek telepítésének (mellesleg nagy művészetpártoló volt), és eldöntötte, hogy ennek az igazgatói értekezletnek a keretében a résztvevők elültetik az itthon maradt két facsemetét. A fák helyét a MÉM bejáratának két oldalán nézte ki és meg is kapták az engedélyt a Kossuth téri „erdősítéshez”.

Akkoriban kis megosztottságot szült a hivatalvezetői kedvenc az erdőgazdasági igazgatók és az erdőfelügyelőségi igazgatók között. Ezért döntött úgy *Királyi Ernő* (az erdőgazdasági igazgatók

feltétlen támogatója), hogy az egyik facsemetét ő ülteti el az erdőgazdasági igazgatókkal, a másikat pedig az Erdészeti Főosztály akkori vezetője, *Solymos Rezső* ülteti el a felügyelőségek vezetőivel. Így is történt. Az erdőfelügyelők az

épület jobb szárnya elé, a „balos kaszás” szobor mellé (ami annyira balos szocreál alkotás, hogy még a kasza pengéjét is balkezesre kalapálták), az erdőgazdálkodók pedig a jobb szárny elé, *Nagyatádi Szabó István* szobra mellé ültették el facsemetéjüket. Már az ültetés pillanatában tudható volt, hogy ezek a fák nem érzik majd jól magukat, mivel a gödrök ásása közben derült ki, hogy a felszín alatt néhány deciméterrel húzódik az épület utca alá benyúló pincefödémje.

Ma már csak az erdőgazdasági igazgatók fája él, a másik vagy elpusztult, vagy az épület felújítása közben vették ki. Nézzünk rá szeretettel, mert a miénk, és egyike az oly kevés erdészeti emlékeknek a magyar agrárium emlékhelyén. Szerényen húzódik a háttérben, jelképezve szakmánk visszafogott elismerését a nagy mezőgazdaságban. Reméljük szép kort ér meg tölgyünk az ország legfontosabb történelmi emlékhelyén, a Kossuth téren.

Gerely Ferenc
okl. erdőmérnök

Hátizsákos védjegy Somogyban

A Mocz és Társa Magánerdészet Kft. által működtetett erdészeti erdei iskola egyik épülete, a Somogyszobon található Erdészeti Erdei Iskola és Oktatási Központ 2015. június 10-én vehette át a turizmusért felelős minisztérium ifjúsági szálláshelyek „Hátizsákos” tanúsító védjegyét, az országban átadott első három minősítés közül.

A kidolgozott szempontrendszer alapján, mely garanciát nyújt a szálláshelyek minőségére, két hátizsákot érdemelt meg az ifjúságot, és a pihenni vágyó család-baráti közösségeket megcélzó erdészeti erdei szálláshelyünk.

Célunk, hogy minél több látogató jusson el hozzánk, a fiatal közösségek egy kis időre távolodjanak el a felgyorsult városi életviteltől, kapcsolódjanak ki minél többen egy csendes, vendégszerető faluban, ahol igényesen berendezett szálláshely, minősített erdei iskola szolgáltatásai és további szabadidős lehetőségek várják a vendégeket. Azoknak a vendégeknek, akik nem csak a nyugalmat, csendet szeretnék „hallgatni”, hanem első ízben látogatnak Somogyországba és szeretnék a környék látnivalóit megcsodálni, szívesen állunk a rendelkezésére teljes körű szolgáltatással, az étkezéstől az egyedi programokon át a transzfer lebonyolításáig.

A kikapcsolódáshoz a természeti környezetet a Somogy megye déli részén található erdőben, vadban, halban gazdag Belső-Somogyi homokvidék adja.

Várjuk Önöket sok szeretettel!

Mocz és Társa Magánerdészet Kft.

ÉDESAPÁM, Apt Ödön

Édesapám, Apt Ödön, 1901. január 30-án született Adonyban, aztán Székesfehérvárra kerültek, így apám ott érettségizett a Reál Gimnáziumban. Mérnök akart lenni, de az állatok, növények is nagyon érdekelték, hát magánúton latint is tanult. Színes, élményekben gazdag életét bölcs humorral és meggyőződéssel élvezte kilencven évig. Akkor elszívta utolsó reggeli utáni pipáját, s jól végezvén dolgát, délután csendesen elaludt.

Saját magáról, a családjáról nemigen mesélt, így csak itt-ott elejtett képekből állt össze, amit tudok a fiatalkoráról. Apja is, nagyapja is jól beszélt angolul, úgy tudom, mind a kettő Angliában véggezte iskoláinak egy részét. Nagynéném is Angliában tanult. Volt valamelyes birtokuk, amelyet elvitt a hadikölcsön. Mire elült a por a világháború meg Trianon után, bizony nem sok maradt a három fiúgyerek taníttatására. Apám nem foglalkozott ezekkel a dolgokkal. Azt mondta, nem az számít, hogy ki honnan jött, hanem hogy ki hogyan állja meg a helyét.

Diákkorában futballozott, jobbszélső volt valamelyik városi csapatban. Nehéz elképzelnem futballistaként. Soha életemben nem láttam futni egyetlen lépést sem. Sőt, ha meggondolom, sietni sem láttam soha.

A nyári vakációkat nagyanyja családi birtokán töltötte Környe mellett, Erdőtagyoson. Itt bókászott, bogarászott Pupák nevű háziorvó kuvasz barátjával. Nagybátyja, *Posztoczky Károly* amatőr csillagász volt. Volt egy kis csillagvizsgáló-torony a birtokon, amiben még én is jártam 1949-ben. Apámat minden érdekelte, hát nem csoda, hogy szívesen járt „Tagyosra”. Izgalmas idők voltak ezek, amikor a világon minden csillagász méricskél és azon vitatkozott, hogy van-e galaxis a heliocentrikus Tejúton kívül, vagy csak különböző ködfoltokból áll az egész. Így a tarokk mesterség tökéletesítése mellett a csillagászatba is belekóstolt nyaranta.

A bogárgyűjtés nála a gyerekkorból eredő, életre szóló szenvedély volt. Harmincéves korára összehozta a világ akkoriban egyik legjobb bupresztida gyűjteményét. A British Museum és egy borneói szerzetes volt a két fő cserepartnere. Sok új fajt gyűjtött, és írt le. Egy sincs róla vagy egy családtagról elnevezve. Azt hiszem, tőle ragadt rám az a meggyőződés, hogy a „karrier”, az egyéni pályafutás iránya és mértéke csak ritkán áll egyenes arányban az egyén emberi vagy erkölcsi értékével. A gyűjtemény 1955-ben átkerült a Magyar

Nemzeti Múzeum tulajdonába, amikor a bátyám Rákosi börtönében ült és pénz kellett ügyvédre.

A háború végén önkéntesként beállt a Vörös Hadseregbe, amikor a csehek bevonultak Felvidékre. Mesélte, előfordult, hogy a szekérlőcsbe vagy saroglyába kapaszkodtak és alva meneteltek. A gulyáságyúknak csak szárított sárgarépát főztek. Más nem volt. Soha többet életében nem volt hajlandó sárgarépa-főzeléket enni. Azt tartotta, hogy aki megcukrozza a túrós csuszát, megesi a sárgarépa-főzeléket, vagy magázza a ci-

A Kiskúti erdei vasút a gyulaji erdőterületen 1933-ban

gányprímást, attól az embertől óvakodni kell.

A főiskolát már Sopronban kezdte a népszavazások idején. Mint balek vett részt a népszavazással járó cécóban. Innen kapta egyik keresztnévét. Úgy hívták, hogy „Keretes Bulek”, alias „Hadubrand”. A mi időnkben a főiskolán még mindenki ismerte, legalább látásból, a félszemű Kreszló Jóska bácsit, aki valami adminisztrációs feladatot teljesített a dékáni hivatalban. Hát apám ott volt, amikor a Jóska bácsi szemét kiverték.

Sok volt az osztrák agitátor Sopronban, akik titkos gyűléseket tartottak szimpatizáns poncichter házakban. Egy ilyen gyűlés felosztatásával voltak megbízva hárman, egy Pelikán nevű pesti detektív, Kreszló József és apám. Meg-

bízható, első kézből való információim alapján a gyűlés megzavarását a jelenlevők nem fogadták egyöntetű szívéllyel. Tettlegességre került sor. Elég rendes verekedés fejlődött ki. Azt hiszem, erősítés is érkezett. Egy lelkes honpolgár felköltözött egy szekrény tetjére, ahonnan teli dunsztosüvegeket eregetett a tömegbe. A szekrény mellett, az ágy fölött egy nagy beüvegezett Mária-kép lógott a falon. Ezt a képet apám leemelte és a honpolgár fejébe húzta, aki valami csoda folytán nem sérült meg, de moccanni se mert, úgy megcsendesedett, ahogy a hegyes üveglándzsákkal a nyaka körül kinézett a Mária-képből. Nem sokkal azután, kendőbe kötött mérlegszúlyal valaki kiverte Kreszló egyik szemét. Erre Pelikán elővette a pisztolyát és a levegőbe lőtt, amitől kitisztult a helyiség.

Kemény, nehéz, vidám, gyönyörű évek lehettek azok ott a főiskolán. Éhes évek. Valamelyik vagány parancsnok révén néhányan részidőben katonás-

kodtak. Időnként éjszakai őrséget álltak a 48-as laktanyában és ezért vacsorát és reggelit kaptak. Később Édesapám Buzsákon a *Zichy* grófnőnél volt részidőben erdész. Innen járt fel a főiskolai előadásokra, meg vizsgázni. Ezért volt 1920-tól 1927-ig a főiskolán. Onnan is jött néhány történet, néprajzi adat.

Amikor egy-egy iskolai turnus után visszament a birtokra, a kocsisgazda részletesen tudósította a héten törtétekről, mint például: „a krumplit elvermel-tük, az iregi határon befejeztük a szántást, levágtunk egy ürüt a konyhára, a méltóságos grófnének szedtettem három kiló „seggvakarót”. Somogyban így hívják a hecsedlit, s nem is ok nélkül.

Egyszer karácsonykor az uradalmi legénylakásban darvadoztak, iszogattak

a gazdatisztával, a kántortanítóval, meg mit tudom én kivel, amikor már jóval vacsora után leüzent a grófnő, hogy a mérnök urakat elvárja a kápolnába éjféli misére. Na, a mérnök urak meg is jelentek, s felültek a kórusra. A kántor szeretett improvizálni az orgonán, bevezető futamokat játszott. Apám valami ismerős melódiát vélt hallani és elbődült, hogy „szeretnék május éjszakáján letépni minden orgonát”. Csak annyi lett belőle, hogy azután a mérnök ura-

Apt Ödön és fia

kat nem hívták éjféli misére. Hál' istennek, az arisztokráciában is volt humor, meg emberség.

A főiskolán is voltak vidám napok. Nagy volt a versengés a mérnökhallgatók és a fiatal katonatisztek között. Nagyobb bálók után a két tábor az akkor még meglévő Erzsébet-kerti sörözőben szokott „hígítani”, ami néha késő délelőttig is eltartott. A bál folyamán fellépett vélt vagy valós nézeteltéréseket is itt szokták kiegyenlíteni. Egy alkalommal valamelyik zöldfülű tisztt kardot rántott. Ez persze díszkard volt, nem acél, amit egy öregebb, frontot, hadifogságot megjárt hallgató elkapott, meggörbítette a térdén és úgy adta vissza a csodálkozó fiatalembernek. A meggörbített kard persze nem ment vissza a tokjába, és az egész város egy hétig nevette, ahogy a szegény gyerek kivont karddal kullogott haza, végig a Kossuth Lajos utcán, a délelőtti misére menő lányos családok között.

Sok-sok adoma, anekdota lenne híres karakterekről, tanárokról, vizsgákról, esetekről. Ki tudná mindet összeszedni? Lassan, szépen elvesznek, s lesz új nevetnivaló, csak más zamattal. Mint az ötven éve még leírhatatlan eset, ami-

kor az egyik Törökországból jött vendéghallgató segédkezett Sébor professzor úr feleségének. A török kollégák természetesen a kamarásaiktól tanultak magyarul, néha talán kissé túl kollektívális stílusban. Barátunk zsúrra volt hivatalos Séborékhoz, ahol valami hiba lett a gramofonnal. Tűt cseréltek, ezt csináltak, azt csináltak, mindenki segített, nem ment a gramofon. Egyszer csak megszólal a török, hogy „szárni bele Méltóságos Ásszonyom, áthozom az enyémet”.

Apám vidám fiú volt, de jó tanuló. A növénykörtán volt az egyik erőssége, ezt a szigorlatát hagyta utoljára. Buzsákról jött, s szigorlat előtt a botanikus kertben sétálgatott, ott találkozott *Fehér Dániel* professzorral, akinél a szigorlat volt. Köszöntek és a professzor megállt. Kérdezte, hogy: „Na, mi járatban van itt, Tisztelt Úr?” Apám mondta, hogy szigorlatozni jött. „Nocsak! És bukott már énnálam a Tisztelt Úr?” Apám mondta, hogy még nem. „Na, majd meglátjuk!”-mondta a professzor.

A szigorlaton feladott egy akkoriban aktív tudományos vita tárgyát képező kérdést. Apám jól ismerte a témát. Elmondta, amit az előadáson tanult, és utána mondta, hogy XY svéd tanár szerint pedig ez és ez a helyzet. „Igen?”-mondta *Fehér Dániel*. „Jegyezze meg Tisztelt Úr, hogy itt *Fehér Dániel* a professzor, senki más!” Megbuktatta. A következő két évben vagy fél tucatszor próbálkozott apám, mindig megbuktatta. Egy alkalommal *Fehér* professzor épp Svédországban volt tanulmányúton és *Bokor Rezső* szigorlatoztatott. Így lett

apámból erdőmérnök. Különben később jól megvoltak egymással. Apám szerint *Fehér Dániel*nek kiváló esze és nagyon jó humora volt. Apám néha szinte félt tőle, ha Pesten, az állomáson találkoztak, mert *Fehér Dániel* Sopronig ontotta a jobbnál jobb vicceket, úgy hogy már nem lehetett bírni nevetéssel.

Apám aztán a *Herceg Esterházy* Hitbizományhoz került Gyulajra erdőgondnökként. Még *Kelle Artúr* professzor nyugdíjba menetele előtt hívták Sopronba, hogy vegye át a rovtan tan széket. Megköszönte, és azt mondta, hogy ő erdőmérnök akar lenni, nem tanár.

Boldog volt Gyulajon. A család és az erdő volt a mindene, hát mindene megvolt. Jó puskás volt. Sokat kellett, és szeretett is vadászni, de a trófeák sosem érdekelték. Az óbíródi kanászszerűen levő illetmény legelőjén elrekesztette a patakot, s betelepítette hallal. Hitt a Koránban, ami szerint Allah a horgászattal töltött időt nem számítja bele az életre kijelölt időbe, hát horgászgatott. Garasházától nem messze, egy déli kitettségen feketedióval kísérletezett, ami úgy néz ki, hogy jól bevált. Ezeknek a gyulaji éveknek a végéről olvashatunk a *Vice Ernő* kollégánk Gyökerek és lombok sorozatban megjelent írásában. Igen, boldog volt Gyulajon. Az emberei szerették, s ő viszont. Innen szeretett volna nyugdíjba menni, de nem úgy lett.

A kommunista rendszerváltás után Gyulajról Szekszárdra helyezték, a dunai ártérbe erdőgondnoknak. Ott vadászattá *József főherceg*, *Mádi-Kovács* professzor, meg *Tomcsányi* kegyelmes

Horgászat az Óbíródi-tónál (1940-es évek)

Méretes barcsa Óbíródon a gyulai erdők szívében (1940-es évek)

úr helyett *Rákosi Mátyást*, meg *Tildy Zoltánt*. Ott találkozott újra gyerekkori iskola- és vadásztársával, *Széchenyi Zsigmonddal*. Zsiga bácsi a fiatal Tildy Zoltán vadászvezetője volt akkoriban, s többször meglátogatott bennünket. Aranyos, jó humorú ember volt.

Ott volt, amikor a gondnokság Borrév nevű motorcsónakján kivitték a fiatal Tildy a Dunára, jeges récére vadászni. Tildy megszárnazott egy récét, azután jártak körbe vagy húsz percig. Valahányszor lövéshez jutott, a réce egy tized másodperccel a lövés előtt lebukkant. Tildy már kezdett dühbe gurulni, s ezt mondta: „Már tizenbat patront el-lőttem erre a bűdös dögre, ide meg oda.” Zsiga bácsi a szokott csendes modorában megjegyezte: „Hát, kemény állat a réce.”.

Apám nem lett párttag és az ÁVO piszkálni kezdte, hogy adjon információt a környezetéről, kollégáiról. Szerencsére Pesten, az állomáson találkozott *Bokor Rudi* bácsival, és elpanaszolta neki, hogy nem hagyják békén. Rudi bácsi azt mondta, hogy éppen rovartanosra van szükségük az ERTI-ben, jönjön át hozzájuk. Így került Sopronba 1951 tavaszán.

A Rákosi-kor legsötétebbjét éltük, de Sopronban nem látszott olyan keménynek a sztálinizmus, mint Szekszárdon volt. Édesapámnak meggyőződése volt, hogy „az erdővel nem lehet bűvészmu-

tatványokat produkálni”. Tisztában volt a negyedik dimenzió fontosságával a természeti folyamatok egyenletében, de lelkiismeretes ember lévén teljes odaadással végezte a permetezési kísérleteket, vizsgálatokat. Későbbi életében, amikor valaki megjegyezte, milyen jól bírja az éveket, azt mondta, hogy az ő szervezete úgy át van itatva HCH-val és DDT-vel, hogy neki semmi sem árt. Én azt hiszem, hogy a jó szekszádi bor is közrejátszott valamelyest.

Öt évet töltött az ERTI-ben. Letette a kandidátusi vizsgát. Amikor az akadémia-őről kérdezősködtek a tudományos munkásságáról, *Igmándy Zoltán* többek közt azt mondta, hogy ha többet akarnak tudni, kérdezzék meg a British Múzeumot. Rábanickre járt horgászni, *Partos Tóni*, aliasz Pipó és *Witt Lajos* bácsi voltak a tarokkpartnerei, az én balkeblomat délelőtt tíz körül együtt fejeztük be a Neher tanszéken. Aztán megjött a forradalom. Tudjuk, hogy mi történt. Apám nem akart otthonról eljönni, de úgy adódott, hogy el kellett jöjjön.

Austriában herceg *Esterházy Pál* töretlen nyugdíjjogosultsággal mint rangidős alkalmazottat vette vissza, és Lakompachba nevezte ki erdőmesternek. Ott-hontól néhány tíz kilométernyire, végleges nyugdíjas állás, biztos európai jövő. Ott kérte meg a főiskola, hogy jöjjön ki Kanadába rovar- és erdővédelmet tanítani. Kijött. A lakompach-i állást *Perla-ki Feri* bátyám vette át.

Józan eszű ember lévén alapos gyakorlati tudással, jó tanár lett. Amikor 1961-ben megszűnt a vancouveri Sopron fakultás, állás nélkül maradt. Egy hamis ígéret alapján lekerült Dél-Amerikába. Majd egy évig kosztért és lakásért vigyáztak

Anyámmal Európába hazalátogató gazdagok – főleg németek – lakására. Közben megtanult spanyolul, és bekerült az Integral nevű mérnöki vállalat tervezőosztályára. Egy évet tanított spanyolul erdővédelmet Kelet-Venezuelában, a jusepini egyetemen, utána visszament az Integrálhoz utat tervezni.

Régi gyerekkori álma teljesült azzal, hogy az Orinoco deltájában bogarat gyűjtött. Az élet csúnya tréfája volt, hogy Kolumbiába visszajövet, a cucutai repülőtéren ellopták egyik bőröndjüket. A bőröndben nem volt más, mint a kereszt, amivel annak idején megesküdték, meg az Orinoco-deltabeli bogárgyűjtemény. A tolvajnak semmi haszna nem volt. A veszteség pótolhatatlan.

Nyugdíja nem volt. Elmúlt 66 éves, amikor *Adamovich Cinke* felvette a tanszékre műszerkarbantartó, szertáros és általános fogdmeg címen. Így került vissza Vancouverbe.

A matematika mindig érdekelte, hát szabad idejében kidolgozott egy leegyszerűsített módszert a hátrametszésre. Ez akkoriban történt, amikor az új műszerekkel a merevnek hitt földkéreg szinte erraticus mozgásait centiméter pontossággal lehetett mérni egyik hegycsúcstól a másikig.

Hetvenkét éves korában végleg „nyugdíjba” ment. Átköltözött Viktóriába, ahol a kanadai öregségi segélyből még tizennyolc év horgásztatás, va-

Növénykörtan oktatása közben, Kanadában

dásztatás, gyümölcsfaoltás, és pipázgatás után, 1990. november 30-án estefelé szépen elaludt. Hamvait Édesanyáméval együtt a gyulai erdőben, tán száz méterre a Pári út végétől szórtuk szét a tölgyesben. Végre Otthon van!

Apt Kamill
okl. erdőmérnök

Szy Ferenc (1923–2014)

Kanadában elhunyt az UBC Soproni Divisio emeritus tanára. Szy Ferenc 1923. augusztus 22-én a burgenlandi Lakompakon (Lackenbach) született, ahol erdőmérnök apja az Esterházy Hitbizománynál

szolgált. A család később a Zala megyei Lenti-be költözött, ahol gyermekkorát töltötte. Már akkor megmutatkozott a természet iránti érdeklődése. Az apa gyakran magával vitte szolgálati útjaira, ahol fokozatosan ismerkedett meg az erdők növény- és állatvilágával. Az 5 fiút nevelő család az iskoláztatás miatt Dombóvárra költözött, ahol a középiskoláit végezte. Lakásuk a városi uszoda közelében volt, a nyarakat kiváló versenyzőként rendszeresen ott töltötte.

1941-ben beiratkozott Sopronban az Erdőmérnöki Karra, ahol hamar egymásra találtak a vadászat iránt érdeklődők – Paál Endre és Hopp József, később kiváló vadászati szakemberek –, akikkel haláláig szoros barátságot tartott. A Hitbizománynál dolgozó szülők gyermekeiként rendszeres meghívást kaptak Kapuvár környékén a többnapos fácán- és nyúl vadászatokra.

Oklevelét 1947-ben szerezte meg. Első munkahelye Miskolcon a Megyei Vadászati Felügyelőség volt. 1948-tól az erdőrendező-ségen az erdőhatárkiméréseket végezte és üzemterveket készített. Szabad idejében állami területeken és vadásztársaságnál is vadászott. Fegyvertartási engedélyét 1952-ben minden indoklás nélkül bevonták, ami súlyosan sértette, ezért és családi okokból is Sopronba költözött. Az Erdészeti Egyetem Növénytani Intézetében volt adjunktus. A régi barátokkal a tanadászatok során volt lehetősége a vadászatra.

Az 1956-os soproni események során az ifjúsággal és az oktató személyzettel együtt a kanadai kormány meghívására a Vancouveri Egyetemen folytatják az oktatást. Ott is az erdészeti növénytant (anatómia, morfológia, dendrológia, növényföldrajz) oktatja. Szy Ferenc feleségével és két gyermekével kezd új életet Kanadában.

Az oktatói munka befejeztével 1961-től a Kanadai Erdészeti Minisztériumban kapott állást, ahol az őserdők felmérésével és a faállomány leírásával foglalkozik. Ez idő alatt él az ottani vadászati, horgászati lehetőségekkel. 1988-ban vonul nyugállományba.

A Terra Print kiadásában 2006-ban megjelent *Vadászéletem Kanadában* című könyvében részletesen leírja Brit-Columbia erdeit, fajfajait és annak állatvilágát. Naplószerűen olvashatók a nagyvad (medve, feketefarkú szarvas, karibu, havasi kecske, vadjuh), fajd, és vízivad vadászatával kapcsolatos élményei. Életszerűen írja le az őserdei viszonyokat, a vad elejtésével, kezelésével járó, embert próbáló erőfeszítéseket. A sorokból a természetet tisztelő és szerető, rendkívüli tapasztalatokkal és fizikai erőnléttel bíró ember képe bontakozik

ki, aki sem mennyiségben, sem minőségben nem a rekorderedményre törekedett. A természet csodálata, az azzal való szoros kapcsolat minden esetben felüdülést hozott számára.

Több cikket közölt a hazai Vadászlapban a kanadai vadászati és horgászati lehetőségekről. Figyelemmel kísérte a hazai vadgazdálkodás helyzetét. Az Erdészeti Lapokban (2011. okt.) *Soprontól Vancouverig* címmel terjedelmes cikkben számol be a soproniak UBC Erdészeti Fakultásán való beilleszkedéséről, a selmeci szellemről, ami sokukat segítette át a nehéz időszakon.

A vadászatot időskorában is folytatta, tapasztalatai és helyismeretei mindig sikert hoztak. A tavaly őszre tervezett vadászata betegsége miatt már elmaradt, augusztus 19-én az örök vadászmezőkre költözött.

A nekrológ írója fájdalommal emlékezik a firmára, a soproni szalonka- és egyéb vadászatokra, köszöni a Kanadából küldött beszámolókat, fotókat és az erdész-vadász barátságot.

Nyugodjál békében!

Dr. Erdős László

Csáki Imre (1978–2015)

Az első megdöbbenéstől levegőt sem kaptam, mikor telefonon közölték a megváltoztathatatlan hírt, Imre péntek reggel meghalt. Szabadságon voltam, így a csütörtöki értekezleten nem találkoztunk, de szabadság előtt hosszú telefonbeszélgetésben terveztük az előttünk álló feladatokat. Megbeszéltük, hogy állnak az ápolások, hol vágunk fát, milyen kísérletbe fogunk bele. Szokásos módon megállapodtunk, hogy hamarosan időt kerítünk rá, hogy együtt üldözzük a rókákat a nyár esti tarlókon, de... Most már nélküle kell megcsinálni, amit együtt akartunk.

Imre Szegeden lett erdésztechnikus, utána jött Sopronba, és sok küzdelem árán erdőmérnök lett. A végzés előtt csábítottuk, jöjjön a nemzeti parkhoz. Kötélnek állt. A Marosra kerestünk egy határozott, szorgalmas, sokat bíró kollégát. Ilyen volt. Sokat bírt, sajnos nem mindent.

Nagyon szerette a családját, élt halt értük, mindig emlegette az Ő kisfiát. Azt mondta sok a papírmunka, de majd akkor csinálom, ha a fiú elaludt, tőle nem veszem el az időt, inkább az alvást hagyom ki. És persze ott voltak a madarak, őket is nagyon szerette, rájuk is búsze volt. Mesélte, hogy már külföldi kéréje is van az egyiknek, a télen megcsodálta, vinné tenyésztetni...

Most már minden más lesz. A Kisfia, a Felesége, a madarai, az erdő hiába várja, már nem jön. A montági róka fellelegeznek, már nincs, aki ilyen kitartóan üldözze őket. Már nincs terv, nincs munka, nincs szórakozás. Csak a csend maradt, és az üresség, a szobában, a természetben, és a szívünkben... Aztán fel kell állnunk, kézbe kell venni a

szerszámot, és dolgozni tovább, Ő is így szeretné.

Küzdelmes életét szűkre szabta a Teremtő, de hálásak lehetünk, hogy ismerhettük, szerethettük, és biztosan tudom, hogy ha Istennek az volt a terve, hogy neki csak ennyi adasson, akkor meg fog minket vigasztalni, segít a gyász terhet elhordozni a családjának, a barátainak.

Azzal köszönök el tőled, amit a búcsúztatón is énekeltünk:

„S ha az, ki elment közülünk,
Eszedbe jut megint,
Köszönts reá „jó szerencsét”...

Kedves barátom Isten Veled! Jó szerencsét!

Czanka Gábor

Obermayer György (1932–2015)

1932. november 15-én született Budafokon. Nyolcgyermekes munkáscsaládban, hét nővére után. Szeretetteljes, egyszerű környezetben nevelkedett; az elemi után elvégezte a polgári iskolát is. Hajda-

ni osztálytársaival idős korában is, élete végéig jó barátságban voltak. A középiskolát az Oleg Kosevoj Intézetben végezte, ahol alapvetően meghatározódott világnézete, sorsa. Ösztöndíjjal a Szovjetunióba, Harkovba küldték tanulni. Az ottani Mezőgazdasági Akadémia Erdészeti fakultásán szerzett erdőmérnöki oklevelet, amit honosítottak.

Hazatérve, az Ugodi Erdészetről beosztott, majd vezető, az Erdőmérnöki Főiskolán adjunktus. 1960. januártól 1977. április végéig a szegedi Erdészeti Technikum igazgatója, ahol 1959-ben újraindították a mezőgazdasági képzést is. Ugyanekkor az Ásotthalmi Erdészeti Szakiskolának is igazgatója 1963-ig, annak önállóvá válásáig.

Az erdőművelés tanítása mellett a gyakorlati oktatás fejlesztése volt a szívügye. Saját csemeteket, gépműhely, mezőgazdasági gyakorlóállomás, faipari műhely segítette az ásotthalmi erdő mellett az erdészeti, a térszerek, állami gazdaságok területeinek szomszédságában az oktatást. 1977 áprilisától visszatért a gyakorlati erdőgazdálkodáshoz. A Soproni Tanulmányi Erdőgazdaság igazgatójaként 1991 júliusáig szintén szívügye volt a mérnök- és technikushallgatók oktatása. Működése alatt épült az új fűrészmű, és létesültek vadászházak, közjóléti, idegenforgalmat is szolgáló létesítmények. Bekapcsolta a gazdaságot a külkereskedelembé.

Kapcsolatai az irányító hatóságokkal már szegedi működéséről jők voltak, azokat az általa vezetett intézmények, munkatársai, beosztottjai javára használták.

Közösségi ember volt. Társadalmi életbeli tevékenységét jól jelzi, hogy vezető létere a MEDOSZ Szakszervezet elnökségi tagja volt. Nem törekedett elismerésekre. Kapott Erdészeti Kiváló Dolgozója, Vadas Jenő Emlékérem, Pro Juventute, Ifjúságért Érdemérmeket. Legbúszkább a gyakorlati

oktatást díjazó Nagyváthy János-émlékremre volt.

Nyugdíjasként hajdani iskolatársai, volt munkatársai, szomszédjai barátságát kereste. Egyszerűen, visszavonultan élt. Nem vágyott közéletre, hívságokra. Hajdani tudományos kutatásai kéziratban maradtak.

Búcsúzzunk Tőle; az egykori iskolatársak, munkatársak, barátok, szomszédok. Búcsúzik sok-sok tanítványa; erdész- és mezőgazdász-technikusok, vadásztársak.

Mi is, akárcsak felesége, gyermekei, unokái, rokonai, őrizni fogjuk emlékét. Elvű munkásként, küzdő évtizedeket élt, nyugodjon békében!

Hamvait szűk családi körben szórták a Sopron-Szárhalmi erdő fái közé.

Dr. Bársony Lajos

Szente László (1940–2015)

*„Szeretnék néha visszajönni még
Ha innen majd a föld alá megyek,
Feledni nem könnyű a föld ízét,
A csillagot fönn és a felleget.”*

Az 1964-ben végzett aranydiplomás évfolyam nevében szeretnék tisztességgel búcsút venni Szente Lászlótól, aki Sopronban 5 évig évfolyamtársunk volt. Nehéz a búcsú szavait elmondani egy olyan emberről,

akivel jó barátságban voltunk, és aki mindig nagyon közel állt hozzánk. Szomorú szívvel hajtunk fejet a hamvait őrző urna előtt. Halála nem ért bennünket váratlanul, élete hosszú idő óta ádáz küzdelem volt élet

és halál között. Tudtuk, éreztük, hogy közeledik életútjának végállomása, mégis szíven ütött bennünket a szomorú hír: Szente Laci meghalt. Mérhetetlen sok szenvedés után végül a halál került ki győztesen, ő pedig elköltözött egy másik világba, ahova egyszer mindannyian megérkezünk.

Bevallom, nehéz volt elhinnünk, hogy egy örökké tevékenykedő színes egyéniségtől kell megválnunk, akivel együtt töltöttük a szépséges soproni időszakot, az egyetemi éveket, ifjúságunk gyönyörű idejét. Emlékszem, Szente Laci a mozgalmas, eseménydús, örökké vidám diákként részese volt, benne volt minden tréfában, a tarokkpartik oszlopos tagja volt, és nem utolsósorban kiváló kosaras volt az akkori SMAFC csapatában. Kedvenc időtöltése volt az olvasás. Most is előttem van a kép, ahogy Laci - kapcsolva a külvilágot - elmerült valamelyik olvasmányában.

Az egyetemi évek után életútja a szegedi Kiss Ferenc Erdészeti Technikumba vezetett, ahol nyugdíjazásáig dolgozott. Igazi tanárember lett belőle, akinek kezei alól megszámlálhatatlanul sok fiatal erdész került ki. Sokan közülük hozzánk, egriekhez jöttek, valamennyien elismeréssel és jó szívvel emlékeznek Szente tanár úrra. Azok közé a pedagógus vénával megáldott tanárok közé tartozott, akiket diákjai megtartanak jó emlékezetükben. Az erdőmérnöki diploma mellé erdőmérnök-tanári oklevelet szerzett.

Soproni éveinkben még nem tudtuk, hogy létezik egy másik énje, amely a tanári hivatás mellett kinn a gyakorlati évek során bontakozott ki: ez pedig a vadászat, amelyet szintén magas színvonalon művelt, és igazi szenvedélyes vadász vált belőle. Az e téren betöltött tisztségei, a kitüntetések – Nimród Érdemérem, Hubertus-kereszt –, valamint az általa írott *Vadgaz-*

dálkodás c. tankönyv fémjelzi munkálkodását. Mindezeket kiegészíti a vadgazdálkodási szakmérnöki oklevél.

Szakmai pályafutásának csúcspontjára érkezett, amikor 2003-ban megkapta az erdészek egyik legmagasabb kitüntetését, a Kaán Károly-díjat. Azt hiszem, erre bőségesen rászolgált.

Évfolyamunk, a 64-esek csapata az utóbbi évtizedben minden évben találkozót tart változó helyszíneken, ezekre az élők szinte teljes létszámban eljönnek. A sort Szente Laci indította el, amikor bejelentette, hogy Szegedre invitálja az évfolyamtársakat, és az itteni kollégákkal megszervezték egy igen sikeres összejövetelt. Sajnos, az utóbbi évek találkozóin az egyre előretörő betegsége miatt már nem tudott részt venni, legnagyobb szomorúságára tavaly az aranydiplomát sem tudta átvenni személyesen.

Idei találkozónkat május végén tartottuk Baján. Laci nagy akarattal tervezte, hogy ide mindenképpen eljön, azt mondta akkor, hogy találkozni szeretne évfolyamtársaival, lehet, hogy ez az utolsó alkalom. Ekkor azonban már nagyon beteg volt, nem tudott eljönni. Állandó telefonkapcsolatot tartottam vele, utolsó alkalommal elhaló hangon ennyit mondott: „nagyon rosszul vagyok, ne haragudj”, és letette a kagylót. Ezek voltak az utolsó szavai hozzám.

Ma 2015. június 17-ét írunk és nyár van. A gyorsan múlt időben hamarosan itt az ősz, a karácsony, az újév, és tavasszal újra kizöldülnek az erdők. Az öreg erdők fái alatt megjelenő újulat magában hordozza a jövő hitét és reményességét. Az idős erdészeket felváltják a fiatalok és helyébe lépnek az eltávozóknak. Ez az élet rendje. Szente Lászlót közelről ismertem, tudom, hogy egyéniségéhez, szelleméhez az áll közel, ha a tragédia után nem a szomorúság vesz rajtunk erőt, hanem újra visszaköltözik szívünkbe a derű és a remény.

És most a családtagokhoz szólok, akik a legnehezebb időket élik, tudom, hogy ez a szomorú történet még hosszú ideig beárnyékolja napjaikat. Szívemből kívánom valamennyi hozzátartozónak, legyenek erősek, legyen erejük felülemelkedni a történeteken, térjenek vissza az élet hétköznapijaiba. Ha a gyermekekre, unokákra, a bennünket követő nemzedékek sorára gondolnak, akkor talán könnyebben, lelki megbékéléssel fogják viselni a gyász fájdalmát.

Kedves Laci! Alias Kopasz és Alias Kályhás!

Most egy életút végére érve az évfolyamtársak, barátok nevében mondhatom és ígérhetem, hogy kedves lényedet szívünkbe zárjuk, emlékedet elsősorban nem a szavak, nem a hideg márvány és csillogás fogja őrizni, hanem életünk, munkánk és szívünk melege.

Búcsúzóul szeretném letenni a sírra - jelképesen, mint virágcsokrot - az ősi selmeci dal néhány sorát:

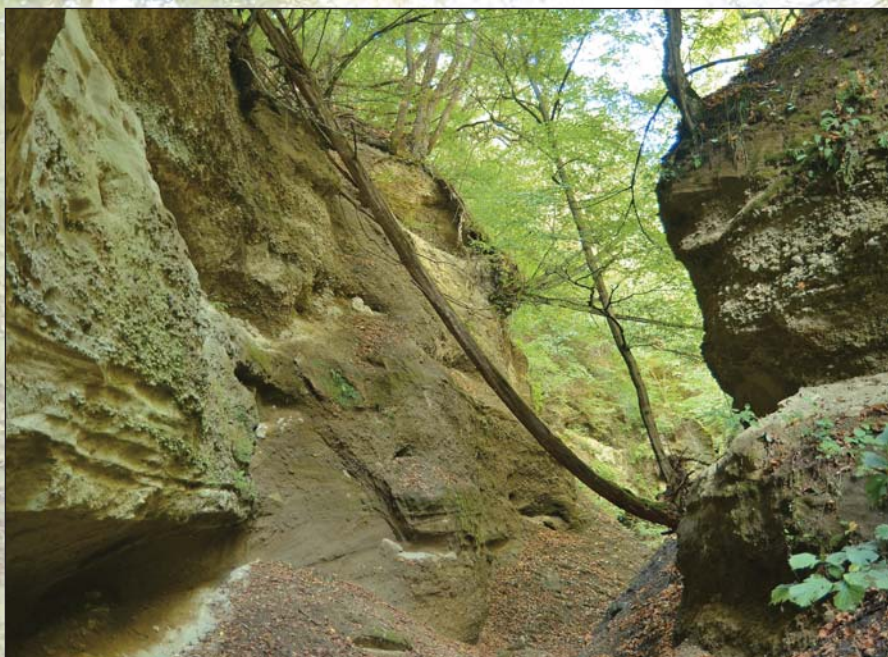
„ha béke nem jutott Neked,
míg nap süttött Reád,
megadja Néked most e sír,
Pajtás, jó éjszakát!”

Elhangzott 2015. június 17-én, Szegeden.

Wagner Tibor

Fotó: Werner Jacobi

A palóc „Grand Canyon”

Pannon régióink változatos domb- és hegyvidékei nem mondhatók szurdokvölgyekben különösen gazdag tájaknak. Kifejezetten ritkaságnak számít, ha meredek lejtőkkel határolt, erdőkkel koronázott, sajátos mikroklimával rendelkező, árnyas, szűk völgybevéágódások közé merészkedhetünk.

A hazai, magasba törő függőleges sziklafalakkal határolt klasszikus szurdokok számát pedig egy kezemen meg tudom számolni. Többségüket, földtani szerkezeti vonalak mentén, a víz ereje alakította ki.

A patakok, vízmosások romboló, pusztító munkája gyorsabb és erőteljesebb volt a határoló lejtők, a völgyfalak letarolódásánál és hátrálásánál, így a völgytalp gyorsabban mélyült, mint ahogy a többségében ellenálló kőzetanyagokból felépülő szurdokfalak erodálódtak. Az átlagos, jól ismert völgyképződési folyamatokkal ellentétben így jöttek létre szűk keresztmetszetű, keskeny, mélyre vágódott szurdokok. Nagyobbik részük kemény, ellenálló kőzetanyagokból épül fel, üledékes

eredetű mészkövek, vagy vulkanikus kőzetanyagok alkotják őket.

Nógrád megye északkeleti sarkában, az Ipoly-völgy nógrádszakálli szorosát övező akácos, cseres, gyertyános erdőkkel borított dombok mélyén egy különleges kőzetanyagú, képződésű szurdok, a Páris-patak völgye rejtőzik. Egyediségét két teljesen különböző kőru földtani folyamat szerencsés randevújának köszönheti.

A szurdok az év nagyobb részében száraz. A Páris-patak időszakos vízfolyás, a tavaszi hóolvadások és a heves nyári zivatarok, kitartó őszi esőzések idején veszi igazán munkába az általa kialakított szűk völgy mélyét.

A szurdok földtani időléptékben szinte csecsemőnek számít, hiszen alig lehet több 10-20 000 évesnél. Ám a falait alkotó változatos kőzetanyagok azért ennél már jóval korosabbak, 15-16 millió évesek.

A 3-400 méter hosszúságú, zezgugos futású, 20-25 méteres falakkal határolt, és helyenként alig 2-3 méter szélességű szurdok kőzetei egy szubtrópusi sekély tenger partját, és egy abba torkolló folyó deltavidékét idézik fel, a figyelmesen szemlélő számára. A durvább és finomabb szerkezetű, kavicsos, homokos üledéksorozatok éles határokkal egymást metsző rétegei látványos és kissé szurreális képet alkotnak az örökös félhomályban. Az előttünk nyitottan heverő földtani mesekönyv történetét tovább színezik a folyóvízi és tengeri üledékek közé itt-ott betelepült szórt vulkáni törmelékek sötét csíkjai.

A szurdok falaiban több helyen számos üreg, lyuk található, melyek nem kipergett kőzetblokkok maradványai, hanem az egykori ősvilág fái-ról letört és eltemetődött ágak kontúrjai. Egy-egy természetesebb fatörzs után ezek akár kisebb barlangok méretét is elérhetik.

A szurdok ma is él, formálódik, folyamatosan változik. Halkan peregnek a falakból a homok- és kavicsszemek, bedőlőfélben lévő fák groteszken kitekert példányai pallosként merednek a mélyben járók fölé.

S ha földrajzi értelemben a helyi elnevezés, a palóc „Grand Canyon” nem állja meg szakmailag a helyét, azért nem érezzük túlzásnak, hiszen a szurdok mélyén állva szinte kicsavarodik a nyakunk, ha a függőleges falak között az ég kékjét keressük.

Szöveg és kép: **Nagy László**

Ágazati egyetem jön létre Sopronban 2017 júliusától

Erős erdőmérnöki és faipari képzési profil lesz

Megszületett a javaslat az állami felsőoktatási intézmények átalakulásáról. A változtatás célja strukturáltabb, hatékonyabban működő, Magyarország térszerkezetéhez jobban igazodó, koncentrált képzési profillal rendelkező intézményrendszer létrehozása. A tervezett intézményátalakulások három lépcsőben, 2016 januárjában, 2016 júliusában, illetve a megfelelő feltételek esetén 2017 júliusában következnek be. A Nyugat-magyarországi Egyetem soproni székhelyén egy erős, faipari és erdőmérnöki képzési profilra építő ágazati egyetem jön létre 2017. július 1-jétől a szombathelyi karok önállóvá válásával egyidejűleg.

Forrás: **EMMI Felsőoktatásért Felelős Államtitkárság**

http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/sopron_agazati_egyetem

♦♦♦

Nemzeti érték a magyar erdészeti-, vadászati- és gasztronómiai kultúra

IX. Országos Vadgasztronómiai Fesztivál Soponyán

A magyar erdészeti-, vadászati- és gasztronómiai kultúra nemzeti érték, amelyet generációk építettek fel, és azt a ma emberének kötelessége megővni és gyarapítani – jelentette ki a földművelésügyi miniszter

szombaton a Fejér megyei Soponyán, a IX. Országos Vadgasztronómiai Fesztivál megnyitóján, ahol előzőleg Majoros Gábor, a rendező-szervező állami erdőgazdaság, a VADEX Zrt. vezérigazgatója is köszöntötte a résztvevőket. Fazekas Sándor beszédében kiemelte: Magyarország vadászati nagyhatalom, ennek ellenére az éves vadhúsfogyasztás Magyarországon mindössze 30-40 dekagramm fejenként. Úgy vélte, ilyen fesztiválokra és ehhez hasonló rendezvényekre van szükség a fogyasztás növeléséhez, a magyar vadhús kiemelkedő márkává fejlesztéséhez.

Forrás: **MTI**

http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/nemzeti_ertek_erdesztet_vadaszat_gasztronomia_kultura

♦♦♦

Szigorítanak az illegálisan kivágott faanyagot értékesítő büntetését

50 ezer forintig terjedhet a bírság

2013 márciusában lépett hatályba a fát és fatermékeket piaci forgalomba bocsátó piaci szereplők kötelezettségeiről szóló uniós rendelet, amelyet automatikusan valamennyi tagországban alkalmazni kell. A jogszabály nemzeti hatáskörbe utalja azt, hogy milyen bírság vár az előírásokat megsértő cégekre, illetve embeerekre. Az erdőtörvénybe májusban kerültek be az új jogszabálysértések, így például az illegálisan kitermelt fa vagy

az ilyen fából származó fatermékek piaci forgalomba hozatala, illetve a felhasználási és forgalomba hozatali szabályok megsértése. A jogszabálysértésekre kiszabható bírságok tételeit kormányrendelet tartalmazza, az erdőtörvényben meghatározott egységes járulékalap szorzószámának meghatározásával. A szöveg szerint a bírság a piaci forgalomba hozatal esetén 50 ezer forint 15 millióig, a felhasználási és forgalomba hozatali szabályok megsértése esetén pedig 500 ezer forint 15 millió forintig terjedhet.

Forrás: **MTI**

http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/illegalis_fanyag_szigoritas_buntetes

♦♦♦

Erősítik a duális képzést, fókuszban a gyakorlati oktatás

Országos tanévnyitó az agrárszakiskolákban

A következő tanév legfontosabb feladatai közé sorolta a Földművelésügyi Minisztérium parlamenti államtitkára a duális képzés, ezen belül pedig a gyakorlati képzés megerősítését, az agrár felsőoktatás és középfokú szakoktatás, valamint a köznevelés együttműködésének fejlesztését, illetve a magyar vidék igényeire igazított felnőttképzés erősítését. A szakmai elvárásoknak megfelelően kezdeményezték az erdészeti- és vadgazdálkodási technikus szakképzés szétválasztását, az élelmiszeripari szakmunkásképzés munkaerőpiaci igényeknek megfelelő módosítását – közölte Nagy István.

Forrás: **MTI**

http://www.oee.hu/hirek/dualis_kepzes_szakoktatás

HASZNÁLJA TAGSÁGI KÁRTYÁJÁT!

Az Országos Erdészeti Egyesületben fennálló tagságot 2012-től tagsági kártya igazolja. Az OEE-kártya tulajdonosa egyre több kedvezményt vehet igénybe a különböző vásárlási lehetőségektől kezdve a vadászházi szállásig. Az aktuálisan elérhető kedvezmények listája a **www.oee.hu** oldalon olvasható, évente egy alkalommal az Erdészeti Lapok is közli.

Az Egyesület vezetése a kártya használatára biztat minden egyesületi tagot! A kedvezményrendszer igazi értékét, minél szélesebb körű elfogadottságát a rendszeres kártyahasználat alapozza meg. A kártya névre szóló, sorszámmal és vonalkóddal ellátott, az Egyesület titkársága évente érvényesíti. A 2015-re szóló érvényesítő matricákat azon tagok kapják meg a helyi csoportokon keresztül, akik teljesítették az adott évre vonatkozó tagdíjfizetési kötelezettségüket.

A kedvezményrendszerrel és a tagsági kártyával kapcsolatos bármely kérdésben felvilágosítás kérhető az Egyesület titkárságán (titkarsag@oee.hu, 06 1 201 6293) vagy a helyi csoport titkároknál.

Partnereink:

Ahogy apám tanította...

Édesapám útmutatása egy életen át elkísér. Megtanította bekötni a cipőmet, megtanított biciklizni és megmutatta azt is, hogyan daraboljam a tűzifát. Egykori cipőm és biciklim már nincs meg, de apám STIHL fűrészt a mai napig használok. Pontosan úgy, ahogy mutatta. Egy nap majd én is megtanítom mindezekre a fiamat, és természetesen a fűrészt is megkapja tőlem.

Ezeket a gépeket hosszú évtizedekre tervezték, amelyek a megfelelő használat mellett kiállják az idő próbáját. A kisméretű, ergonomikus kialakítású, 2-MIX motorral szerelt motorfűrész ideális a ház körüli munkákhoz. Döntsön a megbízhatóság mellett, és eredeti STIHL gépei nemcsak Önnek, de még unokáinak is jó szolgálatot tesznek majd.

**STIHL MS 170
motorfűrész**
[65 900 Ft helyett]

56 900 Ft

Az akció időtartama: **2015. szeptember 1. – október 31.**

További akciós termékek: **stihlnemzedek.hu**

Részletek, tartozékok: **stihl.hu**

ANDREAS STIHL KFT.
2051 Biatorbágy-Budapark, Paul Hartmann u. 4.
Telefon: (+36-23) 418-054

STIHL®